

บทที่ 1

บทนำ

1.1 บทนำ

การศึกษาวิจัยในส่วนบทนำนี้ นักวิจัยจะกล่าวถึง ความสำคัญและที่มาของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย นิยามศัพท์ ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.2 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสูงยิ่งในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่งเมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่น ๆ จึงถือได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้า เศรษฐกิจทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก และเป็นที่เชื่อกันว่าความสำคัญของการท่องเที่ยวจะมีมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง และการท่องเที่ยวกลายเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศที่สำคัญที่สุด การเดินทางท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมธรรมชาติของมนุษย์ที่มีมาแต่โบราณกาล และได้พัฒนาการมาเป็นลำดับ ยังมีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยเฉพาะการคมนาคมขนส่งก็ยิ่งทำให้การเดินทางท่องเที่ยวขยายวงกว้างออกไปโดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ หลากหลายกันไม่ว่าเพื่อธุรกิจ เพื่อนันทนาการ และเพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้เคยเห็น การเดินทางท่องเที่ยวซึ่งเป็นกิจกรรมอันเป็นส่วนบุคคลเหล่านี้ได้เติบโตรวมกันเป็นกลุ่มก้อนขึ้น จนกระทั่งต้องอาศัยเทคนิควิชาการเฉพาะ การวางแผน การจัดการ และการตลาด รวมเข้าแล้วเรียกว่า “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว” ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของนานาประเทศในปัจจุบัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้แก่ธุรกิจการขนส่ง ธุรกิจที่พัก อาหาร และธุรกิจนำเที่ยว ซึ่งผลผลิตหลักที่นักท่องเที่ยวซื้อโดยตรงก็คือการบริการ สำหรับธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อมซึ่งได้แก่การผลิตสินค้าเกษตรกรรมและหัตถกรรมเป็นต้น วัตถุดิบที่ใช้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวคือความสวยงามตามธรรมชาติ ศิลปกรรมโบราณวัตถุสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนวิถีดำเนินชีวิตและรวมถึงความร่วมมือร่วมใจของเจ้าของท้องถิ่นในการให้ความเป็นมิตรไมตรีแก่ผู้มาเยือนซึ่งล้วนเป็นวัตถุดิบที่ไม่สิ้นเปลืองหรือหมดสิ้นไป จึง

นับเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ใช้วัตถุดิบได้เปรียบกว่า อุตสาหกรรมประเภทอื่น ๆ นอกจากนั้นยังเป็นอุตสาหกรรมประเภทเดียวที่จำเป็นต้องใช้แรงงานคนในงานด้านบริการมากที่สุดและไม่จัดเป็นอุตสาหกรรมประเภทที่ก่อให้เกิดปัญหามลภาวะ นอกจากนี้ทางด้านสังคม การท่องเที่ยวก็เป็นการพักผ่อนที่ช่วยลดความตึงเครียดพร้อม ๆ กับสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าของท้องถิ่น จึงเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวไปในสถานที่ที่เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ สังคมหรือชุมชนตามธรรมชาติ เพื่อชื่นชมและเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การเดินป่า การดำน้ำ การศึกษาวิถีชีวิต เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดจากความตระหนักในคุณค่า ความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความต้องการที่จะอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ และความต้องการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ประเทศไทยมีภูมิประเทศที่สวยงามเอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั่วทุกภาคในประเทศ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากทุกมุมโลกให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้มาก จังหวัดชุมพร นับได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หากมีการพัฒนาด้านการบริหารและการจัดการที่ดีทั้งจากภาครัฐ เอกชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน เนื่องจากจังหวัดชุมพรมีทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรท่องเที่ยวอุดมสมบูรณ์และหลากหลายทั้งบนบกและในทะเล

จังหวัดชุมพร นับได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญ เนื่องจากจังหวัดชุมพรมีทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรท่องเที่ยวอุดมสมบูรณ์และหลากหลาย โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญของจังหวัดชุมพร มีอยู่หลายที่ที่น่าสนใจ เช่น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร หน่วยจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ หมู่บ้านคลองเรือ อำเภอยะโด๊ะ เกาะพิทักษ์ อำเภอหลังสวน ซึ่งยืนยันมาจากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพรที่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา โดยในปี พ.ศ. 2545 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2544 ร้อยละ 6.22 ปี พ.ศ. 2546 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2545 ร้อยละ 1.30 ปี พ.ศ. 2547 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2546 ร้อยละ 1.71 ปี พ.ศ. 2548 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2547 ร้อยละ 1.69 และปี พ.ศ. 2549 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2548 ร้อยละ 2.01

ตารางที่ 1.1 สรุปข้อมูลนักท่องเที่ยวในจังหวัดชุมพร ปีพ.ศ. 2543-2549

ปี พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว	เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลง
2543	463,275	-
2544	425,218	- 8.21
2545	451,687	+ 6.22
2546	457,543	+ 1.30
2547	465,348	+ 1.71
2548	473,200	+1.69
2549	482,715	+ 2.01
2550	478,797	- 0.81

ที่มา : สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคใต้, เขต 5

จากยุทธศาสตร์การวิจัยของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัด ที่ต้องการเสริมสร้างฐานการท่องเที่ยวและบริการให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน เนื่องจากภาคใต้มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งทางบก ทางทะเล และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนบน ที่ต้องการให้กลุ่มจังหวัดภาคใต้ตอนบนซึ่งมีจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และจังหวัดระนอง เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในภูมิภาค โดยการสร้างความโดดเด่นด้านภาพลักษณ์และการกำหนดตำแหน่งการแข่งขันทางการท่องเที่ยว การฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่และสร้างโปรแกรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่น่าสนใจ การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการให้บริการ และการตลาดเชิงรุกเพื่อรักษานักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ที่ต้องการเสริมสร้างฐานการท่องเที่ยวและบริการให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและกลยุทธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร เพื่อกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรต่อไป

1.3 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อสำรวจ และประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว พร้อมจัดลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในจังหวัดชุมพร
2. เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพร
3. เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร
4. เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรต่อไป

1.4 นิยามศัพท์

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540)

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและหรือสิ่ง ที่มนุษย์สร้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของชุมชน ท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อรองรับการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและดึงดูดใจในการท่องเที่ยว

พฤติกรรม คือ การแสดงออกของการกระทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามแบบคล้ายคลึงกันหรือบ่อยครั้งจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มหรือของคน ความหมายของพฤติกรรมอาจจะเหมือนกันกับคำว่า “ นิสัย ” แต่จะแตกต่างกันเพียงมีการแสดงออกมาให้เห็นได้ ถือว่าเป็นพฤติกรรม หากไม่แสดงออกมาให้เห็นเราจะเรียกว่านิสัย ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Behavior ซึ่งแปลว่า การปฏิบัติ ความประพฤติ คุณสมบัติ หรือการแสดงออก ดังนั้น

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง การแสดงออกถึงลักษณะการกระทำที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยว ที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละช่วงของฤดูกาล
2. เพื่อวางแผนและพัฒนาด้านการบริการ การท่องเที่ยว

3. เพื่อวางแผนและพัฒนาด้านการตลาด การท่องเที่ยว
4. เพื่อวางแผนและพัฒนาด้านบุคลากร ทางการท่องเที่ยว

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เอื้อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อาทิเช่น กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ กิจกรรมส่อง/ดูนก กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ หรืออาจเป็นกิจกรรมประเภทตื่นเต้นผจญภัยหรือชื่นชมธรรมชาติก็ได้ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่

กิจกรรมหลัก ได้แก่

1. กิจกรรมการเดินป่า (Hiking/Trekking)
2. กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (Nature Education)
3. กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ (Nature Photography, Video Tapping And Sound of Nature Audio Taping)
4. กิจกรรมส่อง/ดูนก (Bird Watching)
5. กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ (Cave Exploring/ Visiting)
6. กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (Sky Interpretation)
7. กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (Boat Sightseeing)
8. กิจกรรมพายเรือแคนู/เรือคายัค/เรือใบ/เรือใบ (Canoeing/ Kayak/ Rowing/ Sailing)
9. กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkel Skin Diving)
10. กิจกรรมดำน้ำลึก (Scuba Diving)

กิจกรรมเสริม ได้แก่

1. กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (Relaxing)
2. กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (Terrain/ Mountain Biking)
3. กิจกรรมปีน/ไต่เขา (Rock/ Mountain Climbing)
4. กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ (Tent Camping)
5. กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก (Hang Glider)
6. กิจกรรมล่องแพยาง/แพไม้ไผ่ (White Water Rafting)
7. กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร (Picnicking)
8. กิจกรรมเที่ยวน้ำตก (Waterfall Visits/ Exploring)
9. กิจกรรมวินด์เซิร์ฟ (Windsurfing)

กลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การสร้างและการกำหนดรูปแบบของเทคนิคต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด กระบวนการในการบริการ ประสิทธิภาพและคุณภาพ ลักษณะทางกายภาพ และบุคลากร ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรมีการเจริญเติบโต เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้จะทำการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ในอำเภอต่าง ๆ ดังนี้ 1) อำเภอเมือง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร น้ำตกกาญจนภิเษก น้ำตกแก่งร้อยรู 2) อำเภอปะทิว ได้แก่ หาดทุ่งวัวแล่น หาดสะพลี หาดอ่าวคนธรรพ์ หาดอ่าวถ้ำธง หาดอ่าวบ่อเมา หาดอ่าวบางเบิด หาดอ่าวยายไธ้ หาดอ่าวทุ่งช้าง 3) อำเภอสวี ได้แก่ หาดอ่าวท้องทราย หาดล็กน้ำตกร้างพรุเตย น้ำตกแก่งอนุรักษ 4) อำเภอหลังสวน ได้แก่ เกาะพิทักษ์ หาดคอเขา หาดปากน้ำหลังสวน 5) อำเภอละแม ได้แก่ บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู 6) อำเภอพะโต๊ะ ได้แก่ น้ำตกคลองปี น้ำตกหาวพูนัง น้ำตกหินกลม น้ำตกห้วยปี น้ำตกห้วยเหมือง 7) อำเภอทุ่งตะโก ได้แก่ วนอุทยานน้ำตกกะเปาะ 8) อำเภอท่าแซะ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติคลองเกรา

ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร เพื่อบ่งชี้แหล่งหรือจุดท่องเที่ยวตามสถานภาพปัจจุบันและศักยภาพในอนาคต พร้อมลำดับความสำคัญ/คุณค่า เชิงการท่องเที่ยวของแหล่ง หรือจุดท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่พัฒนาเป็นโครงข่ายการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดชุมพร และพื้นที่เชื่อมโยง ตลอดจนการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ข้อจำกัด และโอกาส ความเป็นไปได้ในการพัฒนา รวมทั้งการนำเสนอแนวคิด (Conceptual) การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบระบบเส้นทางวงจร โดยในจะทำการวิเคราะห์ และประเมินสถานภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ภายในจังหวัดชุมพร ตามหลักเกณฑ์การจำแนกช่วงชั้น โอกาสด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum : ROS) และการประเมินสถานภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Evaluation of Nature-based Tourism Site Potential : ENTSP) ภายใต้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ส่วนที่ 2 ศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดย 1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั้งในส่วนที่ศึกษาตามหลักเกณฑ์การจำแนกช่วงชั้น โอกาสด้านนันทนาการ (Recreation

Opportunity Spectrum : ROS) การประเมินสถานภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Evaluation of Nature-based Tourism Site Potential : ENTSP และการประเมินศักยภาพในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรตามทัศนของนักท่องเที่ยว ตลอดจนการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศ มาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร 2) ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้บริการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อกำหนดการแบ่งส่วนตลาด การกำหนดตลาดเป้าหมายและการกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Segmentation Targeting and Positioning : STP) 3) การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทั้งหมดมากำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด

ขอบเขตด้านเวลา ทำการศึกษาระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2551 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552

1.6 ผลการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว พร้อมจัดลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในจังหวัดชุมพร
2. ทราบข้อมูลส่วนบุคคล และพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดชุมพร
3. ทราบการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร สามารถวิเคราะห์โอกาสทางธุรกิจและความพร้อมในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรได้
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรมีแนวทางในการดำเนินกลยุทธ์การตลาดทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

1.8 แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. มีข้อมูลทำเนียบแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดชุมพร เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานเขตจังหวัดชุมพร
2. นำผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวให้กับหน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ เพื่อนำไปพัฒนาตามขอบเขตตัวชี้วัดด้านทรัพยากร ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น
3. นำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรต่อไป
4. มีข้อมูลด้านกลุ่มตลาดเป้าหมาย การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด และกลยุทธ์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 บทนำ

จากการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ และประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว พร้อมจัดลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในจังหวัดชุมพร ตลอดจนการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว การประเมินศักยภาพในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อจัดทำกลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรนั้น ได้มีการรวบรวมวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1.1 แนวคิด หลักการและเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
- 2.1.2 แนวคิด หลักการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว
- 2.1.3 แนวคิดการจัดการเขตท่องเที่ยวโดยใช้หลักช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ
- 2.1.4 แนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Tourist Behavior)
- 2.1.6 แนวคิดส่วนประสมการตลาดบริการ
- 2.1.7 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาด
- 2.1.8 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2. แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 แนวคิด หลักการและเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หรือ Sustainable Tourism จัดว่าเป็นแนวคิดการพัฒนาและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างใหม่ของโลกยุคปัจจุบัน แต่เริ่มเป็นที่ยอมรับของนานาชาติสูงขึ้น สาเหตุหลักเนื่องมาจากรายงานของ World Commission on Environment and Development หรือเรียกโดยย่อว่า Brundtland Report on Our Common Future เมื่อปี 1987 ซึ่งระบุว่า สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของโลกมีค่อนข้างจำกัด ดังนั้น มนุษย์จำเป็นต้องใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด ป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียหรือก่อให้เกิด

ผลกระทบน้อยที่สุด เพื่อให้การใช้ประโยชน์อย่างยาวนาน ไม่เฉพาะสำหรับประชาชนในยุคนี้ แต่รวมถึงลูกหลานในอนาคตด้วยเช่นกัน (WCED, 1988)

นอกจากนี้การประชุมระดับโลกขององค์การสหประชาชาติ (United Nation Conference on Environment and Development) ที่กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี ค.ศ. 1992 ได้นำรายงาน Bruntland Report มาจัดทำโปรแกรมและข้อกำหนดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ และการพัฒนาของประชาคมโลก ซึ่งผลลัพธ์สำคัญอย่างหนึ่งที่ได้คือ แผนปฏิบัติการที่ 21 หรือ UN Agenda 21 เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งรวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย

ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงกลายเป็นแนวคิดสากลที่ได้รับการยอมรับจากทุกประเทศ องค์การสหประชาชาติ องค์การสากลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ และองค์การด้านการท่องเที่ยวระดับโลก และระดับภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งนี้องค์การการท่องเที่ยวโลก หรือ World Tourism Organization ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าเป็น “การท่องเที่ยวที่สนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของท้องถิ่น เพื่อเอื้อให้สามารถใช้ประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต” (WTO, 1997)

องค์การการท่องเที่ยวโลก ยังได้กำหนดกรอบหลักการในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ 7 ประการ ดังนี้ (WTO, 1997)

- 1) การพัฒนาและบริหารจัดการต้องอยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับได้ (carrying capacity) ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ และสังคม/วัฒนธรรม ซึ่งเป็นทรัพยากรฐาน และถ้าจำเป็นก็จะต้องมีการฟื้นฟูหรือทดแทน รวมทั้งควบคุมระบบของธรรมชาติ ให้สามารถผลิตและให้บริการต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
- 2) ต้องตระหนักถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมและกระจายประโยชน์สู่ท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม (local needs/ participation/ benefit)
- 3) กิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หรือนันทนาการที่จัดขึ้น ต้องเน้นการให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อผู้มาเยือน (quality experience)
- 4) ให้ผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น (learning and understanding)
- 5) เน้นการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่สะท้อน หรือกลมกลืนกับธรรมชาติ หรือสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และพยายามใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น (nature and local architecture)

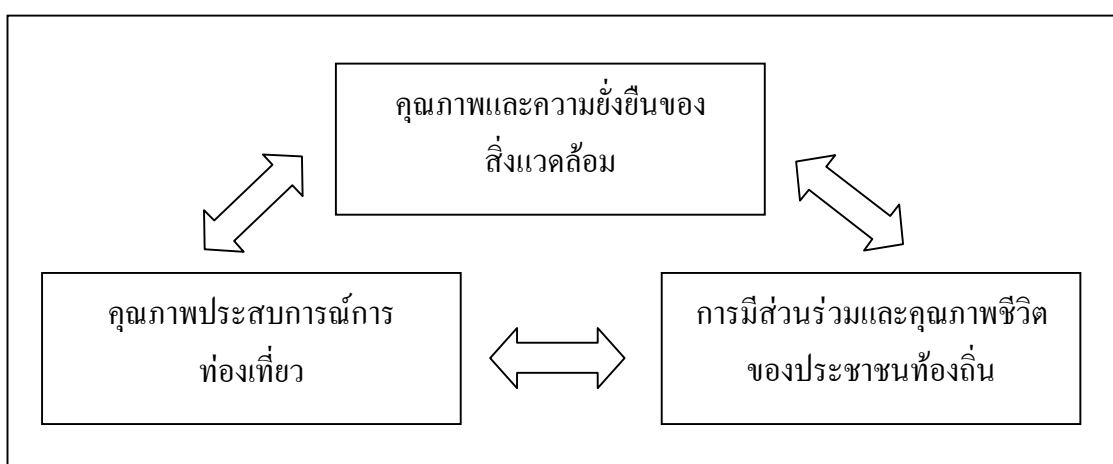
6) ผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสู่แผนการพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับประเทศ (integrated development)

7) พัฒนาฐานข้อมูลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามตรวจสอบและตัดสินใจ (data-base)

หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนดังที่กล่าวข้างต้น มุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการ 3 ประการ คือ

- คุณภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม
- คุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยว และ
- การมีส่วนร่วมและคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น

โดยสามารถเขียนเป็นภาพความสัมพันธ์ของเป้าหมายดังกล่าว เพื่อความเข้าใจดังภาพ

ภาพที่ 2.1 ความสัมพันธ์ของเป้าหมายหลัก 3 ประการของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ที่มา : WTO (1997)

จากภาพ จะเห็นว่าสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและ/หรือสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทรัพยากรฐานของการพัฒนาและการให้บริการ หากได้รับการดูแลรักษาและจัดการให้มีคุณภาพและคงไว้อย่างต่อเนื่อง ก็จะสามารถเอื้อให้ผู้มาเยือนได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพหรือมีคุณค่าตามที่คาดหวังไว้และที่สำคัญจะเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งหน้าใหม่และหน้าเก่ามาเยือนแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและ/หรือชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถได้ผลตอบแทนหรือยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นตามไปด้วย แต่การที่สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรท่องเที่ยวจะมีคุณภาพและยั่งยืนได้ เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและ/หรือชุมชนท้องถิ่น จะต้องมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี รวมทั้งมีการจัดการผลิตภัณฑ์ (กิจกรรม) และการบริการให้ได้คุณภาพมาตรฐาน และสอดคล้อง

กับความคาดหวังหรือความต้องการของผู้มาเยือน โดยมีเงื่อนไขว่าปริมาณของผู้มาเยือน และความต้องการจะต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับได้ของสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรท่องเที่ยว (ดรธรณี, 2546)

โดยสรุป การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมจัดการและวางแผนการท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศ ตลอดจนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (อานาจ, 2549) ซึ่งเป็นแนวคิดและหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวที่นานาประเทศเริ่มนำไปประยุกต์ในการวางแผนและการพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ได้แก่ คุณภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น มีความสอดคล้องกับปัญหาหรือประเด็นปัญหาที่แต่ละประเทศประสบอยู่ในปัจจุบัน โดยแนวคิดและหลักการดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์กับการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ได้ (ดรธรณี, 2546)

2.2.2 หลักการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว

จากแนวคิด หลักการและเป้าหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ไม่ว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้น จะพัฒนาและบริหารจัดการให้เป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใดก็ตาม ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว การพัฒนาและบริหารจัดการ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จะต้องพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยระบบการท่องเที่ยวจะมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ด้านหลัก (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549 และจิตศักดิ์, 2545) ดังนี้

- แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยว
- สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ และการสื่อ
- การจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม และ
- การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

2.2.2.1 แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยว

องค์ประกอบหลักของระบบนิเวศที่สมบูรณ์ หรือวิถีชีวิต วัฒนธรรมดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมทั้งการจัดรูปแบบกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และประสบการณ์นักท่องเที่ยว ย่อมสะท้อนความเป็น

เอกลักษณ์และดึงดูดใจต่อผู้มาเยือน นอกจากนี้ความแตกต่างทางกายภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวยังสามารถจำแนกรูปแบบการท่องเที่ยวได้ โดยพิจารณาจากกรอบการศึกษา ดังนี้

1) **ความมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและความดึงดูดใจ** ด้านนิเวศวิทยาและลักษณะเด่นแปลกตาทางด้านกายภาพ หรือภูมิลักษณะที่เกิดจากปรากฏการณ์ทางด้านธรณีวิทยาหรือสภาพทางกายภาพด้านอื่น ๆ รวมถึงความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวทางด้านวัฒนธรรมของพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติ และยังคงรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของพื้นที่

2) **ความอุดมสมบูรณ์ของชีวภาพทั้งสัตว์ป่าและพันธุ์พืช** มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายของพันธุ์สูง ถูกบุกรุกกรบน้อย และยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติดั้งเดิม

3) **รูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมสัมพันธ์กับสภาพพื้นที่** มีการจัดการรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยคำนึงถึงประสบการณ์นักท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ และพื้นที่เอื้อให้สามารถประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย

4) **ศักยภาพในการเข้าถึง** ความใกล้ไกล จากถนนสายหลัก รอง คุณภาพของเส้นทางความสะดวกและปลอดภัย สภาพเส้นทางเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ มีการจัดป้ายบอกทางชัดเจน มีพาหนะประจำทาง โดยมีเวลาที่แน่นอน

2.2.2.2 สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ และการสื่อความหมาย

แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท จำเป็นต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับการท่องเที่ยว แต่จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้นและขึ้นอยู่กับขีดความสามารถการรองรับได้ของสภาพแวดล้อมสังคมและวัฒนธรรม ท้องถิ่น แต่โดยทั่วไปหลักการที่ใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการมีกรอบดังนี้

1) **สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ** จะต้องมีความกลมกลืนกับสภาพภูมิทัศน์เดิม และ/หรือ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีการใช้น้ำและพลังงานแบบประหยัดและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ปัจจุบัน การออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก จะยึดแนวคิดความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (environmentally friendly concept) เป็นบรรทัดฐาน

2) **ผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมท่องเที่ยว** ที่จะจัดบริการ ควรเป็นกิจกรรมที่เปิดให้ผู้มาเยือนได้ใกล้ชิดกับทรัพยากรท่องเที่ยว และมีโอกาสได้ศึกษาเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งและทรัพยากรท่องเที่ยว

3) ระดับของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การเข้าถึงแหล่งที่พัก อาหาร ฯลฯ ควรกระทำภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ / เป้าหมายของเจ้าของพื้นที่ แต่ต้องสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยวและขีดความสามารถการรองรับได้ทุกด้านของพื้นที่

4) การให้บริการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอ โดยเฉพาะระหว่างที่นักท่องเที่ยวพำนักอยู่ในพื้นที่ จึงต้องมีการกำหนดกฎระเบียบและการบังคับใช้ควบคู่ไปกับมาตรการอื่น ๆ

5) ข้อมูลและการสื่อความหมาย เป็นบริการที่จะขาดเสียมิได้ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้ เข้าใจและตระหนัก เกี่ยวกับพื้นที่และทรัพยากร โดยเฉพาะ การจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยวและให้ความรู้

2.2.2.3 การจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบสำคัญที่เป็นรากฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ ตัวแหล่งและทรัพยากรท่องเที่ยว เป้าหมายที่เป็นหัวใจหลักขององค์ประกอบนี้ จะเน้นที่คุณภาพและความยั่งยืนเป็นสำคัญ ไม่ว่าทรัพยากรท่องเที่ยวจะเป็นธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและบริหารจัดการจึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1) การประเมินศักยภาพ ของทรัพยากรท่องเที่ยวทุกประเภทของพื้นที่ เพื่อให้ทราบและตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญและข้อจำกัดในการที่จะนำมาใช้ประโยชน์

2) การจำแนกเขตท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการหรือเงื่อนไขของการพัฒนาและการอนุรักษ์ที่สะท้อนถึงศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรท่องเที่ยว

3) การกำหนดขีดความสามารถรองรับ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว ตั้งแต่เรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่าง ๆ สภาพแวดล้อมทางชีวกายภาพและด้านสังคมจิตวิทยา

4) การบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม ของตัวแหล่งและทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณค่า ความสำคัญและเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งโดยใช้มาตรการควบคุม และการฟื้นฟูด้วยวิธีการต่าง ๆ

5) การควบคุมผลกระทบ อันเกิดจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว

2.2.2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

เป็นการศึกษาและวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนประชาชนท้องถิ่น องค์กร หน่วยงานภายใน และภายนอกชุมชนที่เกี่ยวข้อง (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local benefit) โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับประชาชนจนถึงการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบหรือกลไกสำคัญยิ่งที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีขอบเขตกว้างขวาง และมีผู้เกี่ยวข้องหลายกลุ่ม อาทิเช่น เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการกลุ่มต่าง ๆ และองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้น รูปแบบการบริหารจัดการจะต้องเป็นระบบเปิดทั้งในเรื่องข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือและการประสานงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนท้องถิ่น ควรได้รับโอกาส มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

2) การกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรม นอกจากจะเปิดให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมรับผิดชอบแล้ว จะต้องมีการกระจายประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม แก่ผู้เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม ชุมชนท้องถิ่น ก็ควรได้รับประโยชน์ตามระดับของการมีส่วนร่วมทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น

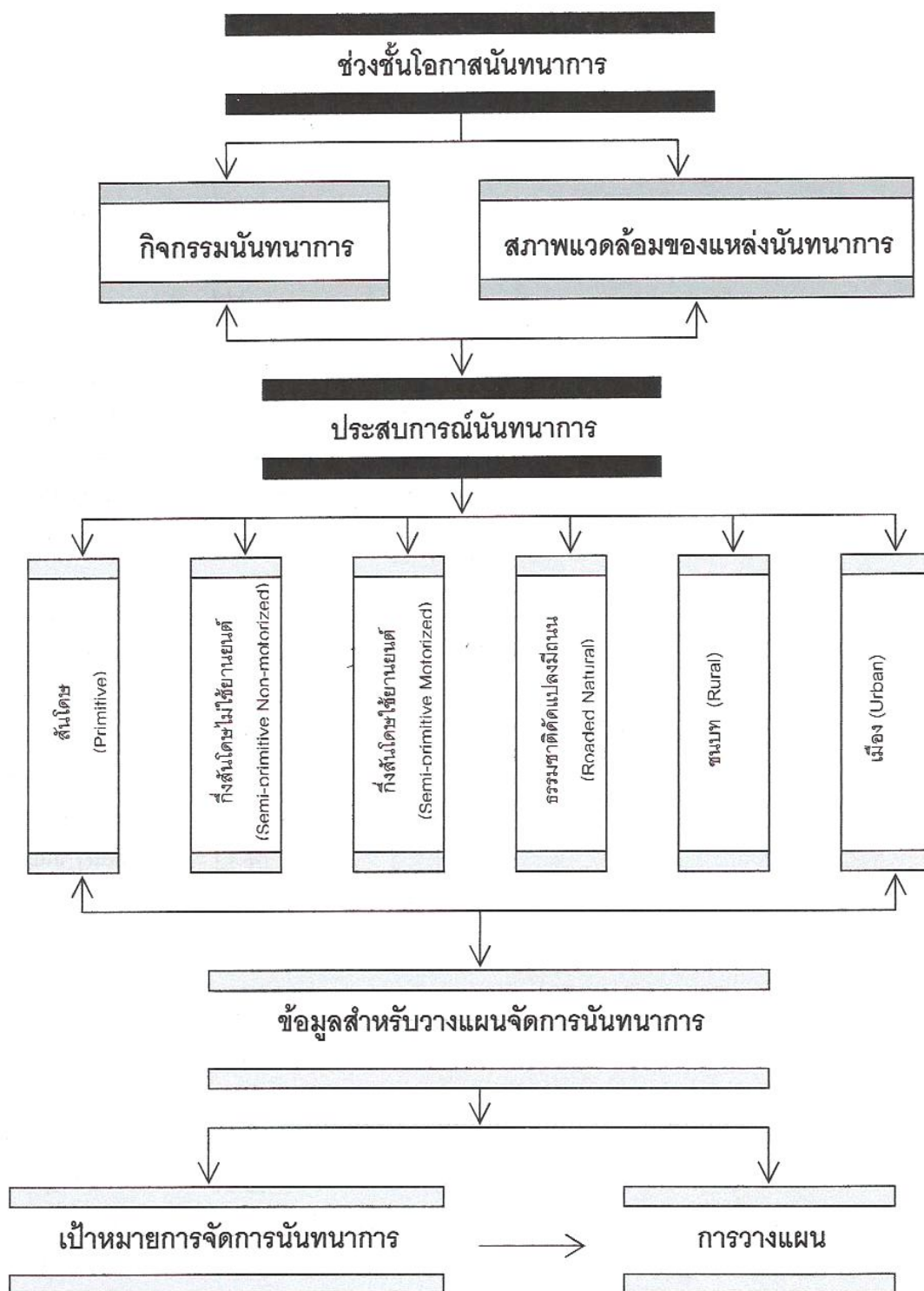
โดยสรุป การศึกษาสถานภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาในทิศทางที่ยั่งยืน จะต้องยึดกรอบหลักการ ที่มีองค์ประกอบอยู่ 4 ประการหลัก ได้แก่ องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากร ด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด การบริการ และการสื่อความหมาย ด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

2.2.3 แนวคิดการจัดการเขตท่องเที่ยวโดยใช้หลักช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ

โอกาสด้านนันทนาการ (Recreation opportunity) เป็นการผสมผสานระหว่างองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ที่เกี่ยวข้องในการประกอบกิจกรรมนันทนาการของคนทั่วไป คือ (1) กิจกรรม (activities) (2) สภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่ประกอบกิจกรรม (settings) และ (3) ประสบการณ์ที่ได้รับจากการประกอบกิจกรรม (experiences) โอกาสด้านนันทนาการจึงหมายถึง ประสบการณ์นันทนาการที่นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวมีลักษณะ

เฉพาะตัวอันเป็นผลมาจากการจัดการสภาพแวดล้อมของพื้นที่ จึงมีความหลากหลายตั้งแต่ประสบการณ์นันทนาการประเภทสันโดษ และกึ่งสันโดษ ซึ่งเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติสูง ไปจนกระทั่งประสบการณ์นันทนาการที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมประเภทธรรมชาติที่มีการดัดแปลงหรือเลียนแบบธรรมชาติ ชนบท และประสบการณ์นันทนาการเมือง

ทั้งนี้ ช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ เป็นเครื่องมือให้นักจัดการพื้นที่ใช้ในการจำแนกเขตท้องที่โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สำหรับประกอบกิจกรรม ประเภทของกิจกรรม นันทนาการ และประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ เพื่อสร้างกิจกรรมนันทนาการที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการ (ดังภาพที่ 2) ส่วนตารางที่ 1 เสนอแนวทางการจัดการพื้นที่เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดในแต่ละเขตท้องที่ และตารางที่ 2 เสนอทางเลือกของกิจกรรมนันทนาการที่สอดคล้องกับเขตท้องที่ (ดร.ชนี, 2546)

ภาพที่ 2.2 แนวคิดช่วงชั้น โอกาสด้านนันทนาการ (ปรับปรุงจาก Forest Service, 1982)

ตารางที่ 2.1 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในเขตท่องเที่ยวต่าง ๆ

1. เขตท่องเที่ยวธรรมชาติสันโดษ
เป้าหมาย
1. จัดการพื้นที่ให้ปลอดจากร่องรอยของมนุษย์และปล่อยพื้นที่ให้เป็นธรรมชาติดั้งเดิม เพื่อให้ได้รับประสบการณ์อยู่กับธรรมชาติอย่างแท้จริง ไม่มีการพัฒนาใด ๆ ต้องพึ่งพาอาศัยตนเองเป็นหลัก และเกิดความรู้สึกภูมิใจเมื่อสามารถเอาชนะความยากลำบากได้ด้วยตนเอง ผลที่ได้รับคือ การพัฒนาความแข็งแรงของร่างกายและความเข้มแข็งของจิตใจ 2. ประสบการณ์สงบ สันโดษ และอิสระ 3. เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านการอนุรักษ์/รักษาระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เช่น พื้นที่ส่วนใหญ่ของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1
แนวทางการจัดการ
1. คงธรรมชาติดั้งเดิม เส้นทางเดินเท้าหรือการเข้าถึงให้ใช้เส้นทางที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น ด่านสัตว์ และไม่จำเป็นต้องเข้าไปดูแลรักษาเส้นทางเป็นประจำ ห้ามใช้พาหนะและอุปกรณ์ท่องเที่ยวที่ใช้เครื่องยนต์ทุกชนิด 2. ทักษะในการเดินป่าและมีชีวิตรอดในป่าเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง ดังนั้น นักท่องเที่ยวต้องเตรียมความพร้อมและเตรียมตัวล่วงหน้า ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และความยากของเส้นทางแก่นักท่องเที่ยวล่วงหน้า 3. มีเจ้าหน้าที่หรือผู้คุ้นเคยกับพื้นที่นำเดินป่าหรือประกอบกิจกรรมอื่นที่ไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติ 4. การติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์อาจไม่ประสบผลสำเร็จในเขตท่องเที่ยวประเภทนี้ เนื่องจากไม่มีเครือข่ายสัญญาณ ดังนั้น ควรนำแผนที่ เข็มทิศ และ/หรือ GPS ติดตัวไป และต้องแจ้งการเดินทาง วัน-เวลา และจุดหรือบริเวณที่จะเข้าไป รวมทั้งวันและเวลาที่จะกลับออกมาทุกครั้งก่อนเข้าไปในเขตท่องเที่ยวนี้ 5. เตรียมสัมภาระที่จำเป็นในการดำรงชีพไปเอง เช่น อาหาร น้ำ เติ้นท์ ถูนอน ไฟฉาย เป็นต้น เนื่องจากในเขตท่องเที่ยวนี้ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ รองรับ 6. ไม่มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ควบคุมการพัฒนาพื้นที่ทุกรูปแบบ โดยเฉพาะห้ามสร้างถนนและการปรับเปลี่ยนการใช้ที่ดินเป็นเกษตรหรืออื่น ๆ ที่ไม่ใช่สภาพป่าธรรมชาติ 7. เน้นกิจกรรมท่องเที่ยวที่รักษาระบบนิเวศ โดยระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศน้อยที่สุด การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวควรใช้วิธีควบคุมจำนวนและเน้นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพ ผลกระทบที่อาจเกิดจากการใช้พื้นที่ต้องควบคุมให้อยู่ในระดับต่ำและปล่อยให้ธรรมชาติฟื้นตัวเอง เช่น กำหนดฤดูกาลปิดเขตท่องเที่ยว เป็นต้น 8. ควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว ประมาณ 1-3 กลุ่มต่อวัน กลุ่มละไม่เกิน 3-5 คน (ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยวด้วย) 9. มีมาตรการนำขยะที่ไม่ย่อยสลายออกมาจากเขตท่องเที่ยวนี้ และขุดหลุมฝังขยะที่ย่อยสลายได้ในบริเวณที่เหมาะสม 10. การสื่อความหมายควรใช้สื่อสิ่งพิมพ์ขนาดเล็กกระทัดรัด และ/หรือ เจ้าหน้าที่หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

2. เขตท่องเที่ยวธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช่ยานยนต์
เป้าหมาย
1. จัดการพื้นที่ให้ส่วนใหญ่ปลอดจากร่องรอยของมนุษย์ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์การใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติ มีร่องรอยของการใช้พื้นที่ของนักท่องเที่ยวอื่น ๆ หรือคนในท้องถิ่นบ้างแต่น้อยมาก กิจกรรมท่องเที่ยวยังต้องพึ่งพาอาศัยตนเองเป็นหลัก และเกิดความรู้สึกภูมิใจเมื่อสามารถเอาชนะความยากลำบากได้ด้วยตนเอง ผลที่ได้รับ คือ การพัฒนาความแข็งแรงของร่างกายและความเข้มแข็งของจิตใจ 2. ประสบการณ์สงบ สันโดษ และอิสระ 3. เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในการรักษาระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เช่น พื้นที่ต่อเชื่อมกับเขตธรรมชาติสันโดยแต่ไม่ใช้บริเวณที่มีสิ่งปลูกสร้างใด ๆ ในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือป่าอนุรักษ์ประเภทอื่น ๆ
แนวทางการจัดการ
1. มีการเข้าถึงโดยจัดเส้นทางเดินเท้า เส้นทางจักรยาน หรือ เส้นทางสัตว์ต่างให้มีขนาดเล็กและกลมกลืนกับธรรมชาติ มีการบำรุงรักษาเพื่อให้สามารถสังเกตเห็นเส้นทางได้ ห้ามใช้พาหนะและอุปกรณ์ท่องเที่ยวที่ใช้เครื่องยนต์ทุกชนิด 2. นักท่องเที่ยวต้องมีทักษะในการท่องเที่ยวในป่า เพื่อประโยชน์และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเอง ความพร้อมและการเตรียมตัวล่วงหน้าของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็น และต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และความยากของเส้นทางแก่นักท่องเที่ยวล่วงหน้า 3. นักท่องเที่ยวควรตรวจสอบเส้นทางและนำแผนที่ เข็มทิศ และ/หรือ GPS ติดตัวไปด้วย รวมถึงต้องแจ้งการเดินทาง สถานที่ วัน-เวลาที่เข้า-ออกพื้นที่ พร้อมลงทะเบียนการเข้า-ออกพื้นที่ล่วงหน้า ก่อนเข้าไปในเขตท่องเที่ยวนี้ 4. เตรียมสัมภาระที่จำเป็นในการดำรงชีพไปเอง เช่น อาหาร น้ำ เต็นท์ ถุงนอน ไฟฉาย เป็นต้น เนื่องจากในเขตเหล่านี้จะไม่มีบริการร้านค้า อาหารหรือที่พัก 5. สิ่งอำนวยความสะดวก มีเฉพาะป้ายบอกทางเท่าที่จำเป็น สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว หรือป้องกันผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยว ต้องมีขนาดเล็กกลมกลืนกับธรรมชาติ ใช้วัสดุในพื้นที่หรือวัสดุเลียนแบบธรรมชาติมีความกลมกลืนอย่างมาก มีความคงทน ไม่ต้องการการบำรุงรักษาบ่อยครั้ง ไม่พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทที่พักและห้องสุขาถาวร สถานที่กางเต็นท์ ไม่มีการพัฒนาหรือปรับพื้นที่ใด ๆ หรืออาศัยสภาพทางธรรมชาติที่มีอยู่เป็นแหล่งพักค้าง เช่น ถ้ำ หรือผูกเปลนอน เป็นทางเลือกสำหรับการท่องเที่ยวในเขตนี้ 6. ความสะดวกประเภทที่พักและห้องสุขาถาวร สถานที่กางเต็นท์ไม่มีการพัฒนาหรือปรับพื้นที่ใด ๆ หรืออาศัยสภาพทางธรรมชาติที่มีอยู่เป็นแหล่งพักค้าง เช่น ถ้ำ หรือผูกเปลนอน เป็นทางเลือกสำหรับการท่องเที่ยวในเขตนี้

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

7. เน้นการท่องเที่ยวอย่างรักษาระบบนิเวศ การจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวใช้วิธีควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวและเน้นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพ ผลกระทบต้องควบคุมให้อยู่ในระดับต่ำและปล่อยให้ธรรมชาติฟื้นตัวเอง และกำหนดมาตรการลดผลกระทบต่าง ๆ ที่ไม่ใช้การก่อสร้างหรือการปรับเปลี่ยนพื้นที่ 8. ควบคุมการพัฒนาพื้นที่ทุกรูปแบบ โดยเฉพาะห้ามสร้างถนนและการปรับเปลี่ยนการใช้ที่ดินเป็นเกษตรหรือเมือง 9. ควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว ประมาณ 3-5 กลุ่มต่อวัน กลุ่มละไม่เกิน 5-10 คน (ขึ้นกับความเหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยว) 10. กำหนดมาตรการนำขยะที่ย่อยสลายไม่ได้ออกมาทิ้งข้างนอก และขุดหลุมฝังขยะที่ย่อยสลายได้ในบริเวณที่เหมาะสม 11. การสื่อความหมายควรใช้สื่อสิ่งพิมพ์ที่สามารถนำติดตัวไปได้ หรือ เจ้าหน้าที่/มัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยว
3. เขตท่องเที่ยวธรรมชาติถึงขั้นโดยิ้ยานยนต์
เป้าหมาย
1. จัดการพื้นที่ส่วนใหญ่ให้คงความเป็นธรรมชาติ โดยให้ธรรมชาติที่มีอยู่เป็นสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก อำนาจความสะดวกในการท่องเที่ยวธรรมชาติให้มากขึ้น สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการใกล้ชิดธรรมชาติ แต่อาจไม่มีทักษะในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่ตนเองคุ้นเคยมาเป็นแบบพึ่งพาธรรมชาติเต็มที่ หรืออาจมีข้อจำกัดด้านร่างกาย หรือเป็นผู้พึงพอใจกับประสบการณ์ท่องเที่ยวแบบใกล้ชิดธรรมชาติแต่มีความสะดวกสบายพอสมควร ผลที่ได้รับ คือ การได้พักผ่อนกับธรรมชาติ ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ที่ไปเยือน เกิดความผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ 2. ประสบการณ์สงบใกล้ชิดกับธรรมชาติ แต่มีความสะดวกสบายพอควรในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว/นันทนาการ 3. เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในการรักษาระบบนิเวศหรือสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เช่น ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติต่าง ๆ แต่มีนโยบายในการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวธรรมชาติทั่วไป
แนวทางการจัดการ
1. การเข้าถึง: รถยนต์ 4 ล้อเข้าถึงได้สะดวก มีการจัดเส้นทางเดินเท้า จักรยาน หรือ สัตว์ต่างที่มีขนาดและพื้นที่วิ่งที่คงทนสามารถรองรับปริมาณการใช้ประโยชน์ของคนจำนวนมากขึ้น แต่ยังมีขนาดเล็กและกลมกลืนกับธรรมชาติ มีการบำรุงรักษาเส้นทางเพื่อให้สามารถสังเกตเห็นได้ และรองรับการใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา อนุญาตให้ใช้อุปกรณ์ท่องเที่ยวที่ใช้เครื่องยนต์ได้ เช่น รถยนต์ จักรยานยนต์ 2. มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และความยากของเส้นทางแก่นักท่องเที่ยวล่วงหน้า 3. สิ่งอำนวยความสะดวก มีทั้งป้ายบอกทางเท่าที่จำเป็น สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว ป้องกันผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยว และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการ 4. ประกอบกิจกรรมในเขตท่องเที่ยว แต่ต้องมีขนาดเล็กและกลมกลืนกับธรรมชาติ ใช้วัสดุเลียนแบบธรรมชาติ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

5. การเข้าถึง: รถยนต์ 4 ล้อเข้าถึงได้สะดวก มีการจัดเส้นทางเดินเท้า จักรยาน หรือ สัตว์ต่างที่มีขนาดและพื้นที่ที่ถนนสามารถรองรับปริมาณการใช้ประโยชน์ของคนจำนวนมากขึ้น แต่ยังมีขนาดเล็กและกลมกลืนกับธรรมชาติ มีการบำรุงรักษาเส้นทางเพื่อให้สามารถสังเกตเห็นได้ และรองรับการใช้ประโยชน์ได้ตลอดเวลา อนุญาตให้ใช้อุปกรณ์ท่องเที่ยวที่ใช้เครื่องยนต์ได้ เช่น รถยนต์ จักรยานยนต์ เป็นต้น 6. มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่และความยากของเส้นทางแก่นักท่องเที่ยวล่วงหน้า 7. สิ่งอำนวยความสะดวก มีทั้งป้ายบอกทางเท่าที่จำเป็น สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อป้องกันอันตรายแก่นักท่องเที่ยว ป้องกันผลกระทบต่อการพักอาศัยท่องเที่ยว แต่ต้องมีขนาดเล็กและกลมกลืนกับธรรมชาติ ใช้วัสดุเลียนแบบธรรมชาติมีความกลมกลืนอย่างมาก มีความคงทนต่อการใช้งานที่มีสมรรถนะ สถานที่ทางเดินที่มีการปรับพื้นที่และจัดสิ่งอำนวยความสะดวกจำเป็น เช่น ลานกางเต็นท์ ห้องน้ำ ห้องสุขา ลานจอดรถ รถยนต์สามารถเข้าถึงได้ หรือพักค้างในบ้านพักแบบโฮมสเตย์ในชุมชนในป่า เป็นทางเลือกสำหรับที่พักในเขตนี้ 8. เน้นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั่วไป มีการสร้างหรือจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการจัดการป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ใช้ทั้งวิธีควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวและเน้นการเตือนหรือประชาสัมพันธ์นักท่องเที่ยวด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ป้าย หรือ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ถึงวิธีการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อาจใช้การก่อสร้างหรือเกิดการปรับเปลี่ยนพื้นที่บ้างเพื่อป้องกันหรือแก้ไขผลกระทบประกอบทางเลือกอื่น ๆ 9. ควบคุมให้มีการพัฒนาพื้นที่ต่ำ โดยเฉพาะเรื่องถนน ควรห้ามขยายความกว้างและห้ามใช้พื้นผิวถนนเป็นคอนกรีต เพราะไม่กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ 10. ควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวไม่ให้แออัดและเกิดความสับสนวุ่นวาย ส่วนจำนวนคนนั้นขึ้นกับความเหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยว 11. จัดกาขนะรองรับขยะแบบคัดแยกในที่ที่เหมาะสม มีการจัดการขยะและของเสียอย่างถูกสุขลักษณะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 12. การสื่อความหมายใช้ได้ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ หรือ เจ้าหน้าที่/มัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยว หรือ ป้ายสื่อความหมาย
4. เขตท่องเที่ยววัดแปลงธรรมชาติหรือพื้นที่ที่พัฒนา
เป้าหมาย
1. จัดการให้เกิดสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวในลักษณะสภาพการเลียนแบบธรรมชาติ เช่น ตกแต่งพื้นที่ด้วยไม้ดอก-ไม้ประดับแบบสวนต่าง ๆ อำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว อยู่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองนักท่องเที่ยวหรือการเข้าถึงง่ายและสะดวกสบาย ผลที่ได้รับคือ การได้พักผ่อนกับธรรมชาติที่ปรุงแต่งขึ้น เกิดความผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจหรือมีการจัดการพื้นที่ให้เกิดความสปีดหรือการปรุงแต่งที่ไม่ใช่ธรรมชาติ เพื่อรองรับคนหมู่มาก และกิจกรรมทางสังคมที่มีการพบปะคนอื่น ๆ สูง 2. ความสะดวกสบายคล้ายอาศัยในชุมชนหรือหมู่บ้านที่อยู่ชนเมืองหรือนอกเมืองใหญ่ 3. ประสบการณ์ท่องเที่ยวแบบสะดวกสบาย และเน้นการปรุงแต่งที่ไม่ใช่ธรรมชาติ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

แนวทางการจัดการ
1. เน้นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั่วไป รวมไปถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หรือการท่องเที่ยวชนบทที่มีผู้คนอาศัยหนาแน่น 2. การเข้าถึง: รถยนต์ 4 ล้อหรือรถจักรยานเข้าถึงได้สะดวก และค่อนข้างรวดเร็ว มีการจัดการระบบถนน จัดเส้นทางเดินเท้า จักรยาน หรือ สัตว์ต่างที่มีขนาดและพื้นที่ผิวที่คงทนสามารถรองรับปริมาณการใช้ประโยชน์ของคนจำนวนมาก 3. สามารถปรุงแต่งพื้นที่โดยใช้พืชหรือสัตว์เลี้ยงในลักษณะเลียนแบบธรรมชาติ หรือการปรุงแต่งที่ไม่ใช่ธรรมชาติผสมกับธรรมชาติที่ปรุงแต่งบ้าง 4. อนุญาตให้ใช้อุปกรณ์ท่องเที่ยวที่ใช้เครื่องยนต์ได้ เช่น รถยนต์ จักรยานยนต์ รวมไปถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์ ในการประกอบกิจกรรมได้ 5. มีสิ่งอำนวยความสะดวกเกือบทุกรูปแบบที่สามารถจัดให้มีได้ในพื้นที่ใกล้ตัวเมืองใหญ่ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายกาแฟ ของที่ระลึก ที่พัก บริการร้านสะดวกซื้อ ปั๊มน้ำมัน ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกออกแบบให้น่าสนใจ มีความทันสมัย (modern) หรืออาจเลียนแบบธรรมชาติ หรือสถาปัตยกรรมท้องถิ่น สำหรับรองรับการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก บ้านพักมีหลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่ โรงแรม เกสต์เฮาส์ บังกะโล เรือนพัก ห้องแบ่งเช่าพักๆ โฮมสเตย์ เป็นทางเลือกสำหรับที่พักในเขตนี้ 6. มีการจัดการขยะ และระบบบำบัดของเสียอย่างถูกสุขลักษณะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 7. ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่อิงธรรมชาติ เช่น กีฬาต่างๆ การเรียนรู้วัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี หรือกิจกรรมการเกษตรต่าง ๆ ที่อาจเป็นไปตามปกติวิถีชีวิตหรือสร้างขึ้นมา 8. มีระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และโทรศัพท์ 9. มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ตำรวจ กู้ระเบิด และการรักษากฎหมายสำหรับคนหมู่มากอยู่ร่วมกันอย่างชัดเจน 10. การสื่อความหมายมีได้ทุกประเภท
5. เขตท่องเที่ยวเมืองหรือพื้นที่ที่มีการพัฒนามาก
เป้าหมาย
1. จัดการพื้นที่ให้เกิดความมีชีวิต สภาพแวดล้อมแบบเมือง หรือการปรุงแต่งที่ไม่ใช่ธรรมชาติ เพื่อรองรับคนหมู่มาก และกิจกรรมทางสังคมที่มีการพบปะคนอื่น ๆ สูง 2. ความสะดวกสบาย รวดเร็ว และปลอดภัย มีมาตรฐานการดำรงชีพแบบเมือง 3. ประสบการณ์ท่องเที่ยวแบบสะดวกสบาย และเน้นการปรุงแต่งที่ไม่ใช่ธรรมชาติ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

แนวทางการจัดการ
1. เน้นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สิ่งบันเทิง กีฬา 2. การป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยวกระทำได้ทุกรูปแบบ 3. การเข้าถึง: รวดเร็ว มีถนน และระบบจราจรที่เอื้อให้เกิดความสะดวก สามารถรองรับปริมาณการใช้ประโยชน์ของคนจำนวนมาก พาหนะทุกรูปแบบ แต่เน้นการขนส่งมวลชน เช่น รถประจำทาง รถไฟฟ้า รถรางฯ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเดินทาง 4. กิจกรรมหรือการบริการพึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนใหญ่ 5. มีสิ่งอำนวยความสะดวกเกือบทุกรูปแบบ เช่น ร้านอาหาร ร้านขายกาแฟ ของที่ระลึก ที่พัก บริการร้านสะดวกซื้อ ปั๊มน้ำมัน ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร ตู้กดเงิน โรงพยาบาล เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกออกแบบให้น่าสนใจ มีความทันสมัย (modern) หรืออาจเลียนแบบธรรมชาติ หรือสถาปัตยกรรมท้องถิ่นสำหรับรองรับการใช้ประโยชน์จากนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ที่พักมีหลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่ โรงแรม หอพัก เกสต์เฮาส์ ห้องแบ่งเช่าพักๆ เป็นทางเลือกสำหรับที่พักในเขตนี้ 6. มีการจัดการขยะและระบบบำบัดของเสียอย่างถูกสุขลักษณะ 7. มีการจัดการกับมลภาวะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น การจัดการกับขยะ ของเสีย อากาศเป็นพิษ เป็นต้น 8. การท่องเที่ยวเน้นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือ กิจกรรมต่าง ๆ เช่น เกมส์ กีฬา หนังสือ ละครต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่อิงธรรมชาติ 9. มีระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และโทรศัพท์ 10. มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ตำรวจ กู้ระเบิด และการรักษากฎหมายสำหรับคนหมู่มากอยู่ร่วมกันอย่างชัดเจน 11. การสื่อความหมายมีได้ทุกประเภท

ตารางที่ 2.2 ตัวอย่างทางเลือกของกิจกรรมนันทนาการที่สอดคล้องกับช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ

กิจกรรมนันทนาการและการบริการ				
ธรรมชาติ สันโดย	ธรรมชาติกึ่ง สัน โดย ไม่ใช้ยานยนต์	ธรรมชาติกึ่งสันโดย ใช้ยานยนต์	ธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น/ พื้นที่กึ่งพัฒนา	เมือง
- ชมธรรมชาติ - เดินป่า - นั่งช้าง/สัตว์ต่าง - กางเต็นท์พักแรม - ศึกษาธรรมชาติ - ไข่เขา - เล่น/ชมน้ำตก - ศึกษาท้องฟ้า/ดาราศาสตร์ - ชม/ศึกษาถ้ำ - ดูนก/สัตว์ป่า - ถ่ายรูป - นั่งบอลูน - บริการสื่อความหมายโดย ใช้คนหรือคู่มือฯ - กิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ เครื่องยนต์	เช่นเดียวกับพื้นที่ธรรมชาติ สัน โดย แต่เพิ่มเติมกิจกรรมที่ ใช้อุปกรณ์หรือเครื่องยนต์ อำนวยความสะดวกในการ ประกอบกิจกรรม - จักรยาน และ รถจักรยานยนต์ - นั่งรถชมธรรมชาติ - บริการที่พักแบบเคบิน กลางธรรมชาติ - เครื่องร่อน (Hang glider) - Canopy walk - Sky walk - Sky trek - บริการสื่อความหมาย ธรรมชาติ - ศูนย์ข้อมูลและบริการ นักท่องเที่ยว - พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ	เช่นเดียวกับพื้นที่ธรรมชาติ สัน โดย แต่เพิ่มเติมกิจกรรมที่ ใช้อุปกรณ์หรือเครื่องยนต์ อำนวยความสะดวกในการ ประกอบกิจกรรม - จักรยาน และ รถจักรยานยนต์ - นั่งรถชมธรรมชาติ - บริการที่พักแบบเคบิน กลางธรรมชาติ - เครื่องร่อน (Hang glider) - Canopy walk - Sky walk - Sky trek - บริการสื่อความหมาย ธรรมชาติ - ศูนย์ข้อมูลและบริการ นักท่องเที่ยว - พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติ	- เดินชมธรรมชาติ - นั่งรถชมธรรมชาติ - จักรยานและ รถจักรยานยนต์ - รถบังคับสนาม - นั่งช้าง/สัตว์ต่าง - กางเต็นท์พักแรม - เข้าค่าย - ปิกนิก - ไข่เขา/หน้าผา (เทียม) - ศึกษาธรรมชาติ - ดูนก - คู่มือในสวนสัตว์เปิด/ ปิด - เก็บเห็ด - สกีนน้ำ - กิจกรรมทางน้ำอื่น ๆ ที่ ใช้เสียงและความเร็ว - ตกปลา - ถ่ายรูป - บริการสื่อความหมายทุก ประเภท - บริการเรือเฟอร์รี่ (คน และรถยนต์) และรถ โดยสารประจำทาง - บริการร้านอาหาร ของที่ ระลึก เครื่องอุปโภค บริโภคจำเป็น - บริการที่พักแบบรีสอร์ท - บริการปั๊มน้ำมัน	- ชมกิจกรรมและผลงาน จากฝีมือมนุษย์ - ถ่ายรูป - จักรยาน - รถจักรยานยนต์ นั่งรถชม ทิวทัศน์และ - สภาพแวดล้อม - รถบังคับสนาม - ชมวัฒนธรรมพื้นถิ่น - ชมวัด วัง โบราณสถาน - เดินชมเมือง - ชมการแสดง หนึ่ง ละคร - ช็อปปิ้ง (shopping) - บริการร้านอาหาร - กางเต็นท์พักแรม - บริการที่พักกับชาวบ้าน - โรงแรม เกสต์เฮาส์ รีสอร์ท - บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ขายของชำ บริการซัก-รีด ปั๊มน้ำมัน สื่อสาร - โทรคมนาคม - บริการสื่อความหมายทุก รูปแบบ - กีฬา เกมต่าง ๆ - คาราโอเกะ - พิพิธภัณฑ์ - บริการเรือ และรถ โดยสารประจำทาง

2.2.4 แนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2.4.1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวไปในสถานที่ที่เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ สังคมหรือชุมชนตามธรรมชาติ เพื่อชื่นชมและเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม ปลุกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การเดินป่า การดำน้ำ การศึกษาวิถีชีวิต เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดจากความตระหนักในคุณค่า ความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความต้องการที่จะอนุรักษ์สิ่งเหล่านี้ และความต้องการการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

ประเทศไทยมีภูมิประเทศที่สวยงามเอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั่วทุกภาคในประเทศ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากทุกมุมโลกให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้มาก กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้กำหนดแผนปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ ปี 2548-2549 แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 5 แผนงานหลัก คือ

1. แผนงานพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. แผนงานการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. แผนงานการตลาดและประชาสัมพันธ์
4. แผนงานการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. แผนงานการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2.4.2 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากประชาชนภายในชุมชนร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการปรึกษาหารือ และตัดสินใจแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น นับเป็นความเจริญที่สร้างความสำนึกและความสามารถ ให้แก่บุคคลในชุมชนนั้น 5 ประการ คือ

1. เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จิตใจหรือตั้งใจอย่างมีเป้าหมายและทิศทาง โดยมีแผนการหรือเป้าหมายไว้ล่วงหน้าซึ่งเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน และสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ด้วย
2. เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ขึ้นในพฤติกรรมมนุษย์ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ และมูลเหตุจูงใจ เพื่อช่วยให้ประชาชนในชุมชนสามารถนำความรู้ที่มีมาปฏิบัติได้

3. เกิดการจัดระเบียบชุมชนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างปัจเจกชนกับกลุ่มชนในชุมชนหนึ่ง ๆ และนำความผาสุกมาสู่สมาชิกในชุมชน ซึ่งการจัดระเบียบชุมชนมักดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ

3.1 การวิเคราะห์ชุมชน

3.2 การจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กร

3.3 การจัดตั้งแผนและโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการเฉพาะหน้าของ

ชุมชน

3.4 การสร้างผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชนขึ้นเพื่อให้เป็นผู้รับช่วงงานพัฒนาชุมชน

ต่อไป

2.2.4.3 ความหมายของการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความสามารถของประชาชนในชุมชนในการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณภาพ 9 ประการ คือ

1. มีความพร้อม หมายถึง ชุมชนต้องมีความพร้อมทุกเวลาในการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเต็มที่ ทั้งได้เตรียมตัวที่จะให้การต้อนรับและให้บริการอยู่เสมอ

2. มีการเข้าถึงได้ หมายถึง ชุมชนต้องเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถให้นักท่องเที่ยวชมชุมชนได้อย่างสะดวกสบาย

3. มีความสามารถ หมายถึง ชุมชนต้องมีทักษะและความรู้ในการต้อนรับและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างประทับใจ

4. มีความไว้วางใจได้ หมายถึง ชุมชนต้องมีการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างคงเส้นคงวาและไว้วางใจได้

5. มีความเชื่อถือได้ หมายถึง ชุมชนต้องมีความซื่อสัตย์ และเชื่อถือได้ในการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

6. มีความปลอดภัย หมายถึง ชุมชนต้องให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

7. มีความเข้าใจ หมายถึง ชุมชนต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

8. มีอัธยาศัย หมายถึง ชุมชนต้องมีความสุภาพ อ่อนน้อม เป็นมิตร และเข้าใจถึงความรู้สึกของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

9. มีการสร้างสัมพันธภาพ หมายถึง มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารด้วยภาษาที่นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เข้าใจเพื่อสร้างสัมพันธภาพและรับฟังความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.2.4.4 ความหมายของการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากประชาชนภายในชุมชนร่วมกับหน่วยงานอื่นในการปรึกษาหารือ และตัดสินใจเกี่ยวกับการต้อนรับและให้บริการนักท่องเที่ยวที่มีจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างพึงพอใจ ซึ่งความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 3 ระดับ คือ

1. การตอบสนองความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 4 ประการ ได้แก่

1.1 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวตรงกับความต้องการ 9 ของเขา

1.2 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวตรงกับความต้องการหลักของเขา

1.3 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่มีราคาเหมาะสมกับคุณภาพ

1.4 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวด้วยอรรถาธิบายไมตรีที่ดี

2. การคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 3 ประการ

2.1 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวตามคุณภาพที่คาดหวัง

2.2 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวตามเวลาที่คาดหวัง

2.3 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวตามวิถีทางที่คาดหวัง

3. การตอบสนองมากเกินไปที่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะคาดหวังถึง 3 ประการ

3.1 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับบริการพิเศษเกินกว่าที่จะคาดหวัง

3.2 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับของที่ระลึกเกินกว่าที่จะคาดหวัง

3.3 การตอบสนองให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์เกินกว่าที่จะคาดถึง

2.2.4.5 วัตถุประสงค์ของการพัฒนาชุมชนเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญมีวัตถุประสงค์ 5 ประการ คือ

1. เพื่อให้มีการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ ระบบนิเวศในชุมชนซึ่งได้รับการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบในการฟื้นฟูและรักษาระบบนิเวศแบบยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ที่มีการกำหนดเขตพื้นที่การใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเหมาะสม
2. เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันเป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมโดยรวม
3. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งก่อประโยชน์อย่างเหมาะสมกับชุมชน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ต่อชุมชน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและเพิ่มความกินดีอยู่ดีให้แก่ชุมชน
4. เพื่อให้สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน รักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและสังคมชุมชน และมีบรรยากาศทางการท่องเที่ยวที่ให้ความมั่นใจ และความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนมากขึ้น

2.2.4.6 แนวทางการพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1. แนวทางการพัฒนาชุมชนให้เกิดทรัพยากรท่องเที่ยวขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีแนวทางที่สำคัญอยู่ 2 แนวทางได้แก่

1.1 แนวทางการพัฒนาสถานที่ที่เป็นธรรมชาติสวยงามให้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ชุมชนโดยปรับปรุงแต่งเติมเพิ่มจากสถานธรรมชาติในบางส่วนให้มีผลดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การพัฒนาให้เกิดทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทภูมิอากาศ ประเภททิวทัศน์สวยงาม ประเภทสัตว์ป่า ฯลฯ

1.2 แนวทางการพัฒนาสถานที่ที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุให้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานและโบราณวัตถุในชุมชน เพื่อให้มีผลดึงดูดนักท่องเที่ยว

เชิงนิเวศ เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานสัญลักษณ์แห่งชาติ ประเภทอนุสาวรีย์แห่งชาติประเภทสถาปัตยกรรมแห่งชาติ ประเภทย่านประวัติศาสตร์ประเภทอุทยานประวัติศาสตร์ ประเภทชุมชนประวัติศาสตร์ ประเภท พิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น

2. แนวทางการพัฒนาชุมชนให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวขึ้นเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีแนวทางที่สำคัญอยู่ 2 แนวทาง ได้แก่

2.1 แนวทางการพัฒนาให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนและเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย เช่น การสื่อสาร น้ำกินน้ำใช้ ไฟฟ้า สุขาภิบาล การขนส่ง การสาธารณสุข การศึกษาและ การอบรม เป็นต้น

2.2 แนวทางการพัฒนาให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทความปลอดภัย เพื่ออำนวยความสะดวกต่อความปลอดภัยทางด้านร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย เช่น ความปลอดภัยจากการโจรกรรม ความปลอดภัยจากการใช้บริการการท่องเที่ยว ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุความปลอดภัยจากการหลงทาง ความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น

3. แนวทางการพัฒนาชุมชนให้เกิดการบริการท่องเที่ยวขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งมีแนวทางสำคัญ 5 แนวทาง คือ

3.1 แนวทางการพัฒนาให้เกิดบริการขนส่งแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้สามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้

3.2 แนวทางการพัฒนาให้เกิดการบริการที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้สามารถพักค้างคืนชั่วคราวในระหว่างเดินทางท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างสะดวกสบายและปลอดภัย

3.3 แนวทางการพัฒนาให้เกิดการบริการอาหารและบันเทิงแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้สามารถมีอาหารรับประทานขณะเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างปลอดภัยและมีแหล่งบันเทิงให้ความเบิกบานรื่นเริงใจในขณะที่เดินทางท่องเที่ยวหมู่บ้าน

3.4 แนวทางการพัฒนาให้เกิดการบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์แก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้สามารถเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างสะดวกและได้รับความรู้ที่ถูกต้อง

3.5 แนวทางการพัฒนาให้เกิดการบริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถซื้อซื้อสินค้าที่ระลึกของชุมชนกลับไปฝากญาติมิตรในภูมิลำเนาของตนได้

2.2.5 แนวคิด หลักการ ในการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวและการประเมินศักยภาพในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.1.5.1 การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยว ที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละช่วงของฤดูกาล

2. เพื่อวางแผนและพัฒนาด้านการบริการ การท่องเที่ยว

3. เพื่อวางแผนและพัฒนาด้านการตลาด การท่องเที่ยว

4. เพื่อวางแผนและพัฒนาด้านบุคลากร ทางการท่องเที่ยว

การวางแผนดำเนินการในกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม หากเราไม่ทราบถึงพฤติกรรมหรือเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตลาดที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย (Target Market) และ ความต้องการ (Needs) ของกลุ่มเป้าหมาย ย่อมเป็นเรื่องค่อนข้างลำบากและอาจเกิดปัญหาตามมาได้ ดังนั้นจึงนับว่าการศึกษาดังพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยวจึงเป็นเรื่องของการใช้เหตุผลเพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบของพฤติกรรมที่แสดงออกมาและที่อาจจะเพิ่มขึ้นในอนาคต ด้วยเหตุนี้การที่จะประสบความสำเร็จในด้านการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคลากรในองค์กรนั้น ๆ ว่าจะมีความรอบรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อที่จะดำเนินการด้วยความรอบคอบมากเพียงใด เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมที่แสดงออกมาของนักท่องเที่ยว นั้น เราควรทราบถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพสังคมที่นักท่องเที่ยวอยู่อาศัย การคมนาคม รสนิยม ค่านิยม รวมถึงปัจจัยที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ ผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงควรทราบถึงปัจจัยเหล่านี้

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factor) เศรษฐกิจนับว่าเป็นปัจจัยหลัก ที่จะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวและยังบ่งบอกพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวแต่ละชาติได้ดีด้วย หากนักท่องเที่ยวกลุ่มใดที่เดินทางมาจากประเทศที่มีพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจดี การแสดงออกของพฤติกรรมในด้านการใช้จ่าย เช่น นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นมักจะเป็นที่ต้องการของเกือบทุกประเทศ ด้วยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดี ดังนั้นการเดินทางไปในแต่ละประเทศจะใช้จ่ายใช้สอยไปในทุก ๆ ด้านอย่างเต็มที่ เช่น ด้านที่พัก จะใช้บริการพักอยู่ในโรงแรมหรือแหล่งท่องเที่ยวในระดับห้าดาว ใช้บริการร้านอาหารหรือภัตตาคารที่มีอยู่ในโรงแรม ด้านท่องเที่ยว จะใช้บริการกับบริษัทตัวแทนการท่องเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยว และซื้อของที่ระลึกที่มีอยู่ในโรงแรม ซึ่งตรงกันข้ามกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจไม่ดี การแสดงออกของพฤติกรรมในด้านต่างของนักท่องเที่ยวจะถูกจำกัดในการใช้จ่ายในการเดินทางแต่ละครั้งจึงมักจะมีปริมาณนักท่องเที่ยวน้อย และการใช้จ่ายจะอยู่ในระดับกลางถึงต่ำ เช่น ด้านที่พัก จะเลือกใช้บริการที่พักในระดับกลางไม่

ต้องการความหรูหรา เช่น เกสต์เฮ้าส์ (Guest House) ด้านอาหารจะเลือกใช้ร้านอาหารในท้องถิ่น ด้านการท่องเที่ยวจะเลือกใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่มีค่าใช้จ่ายมากนัก จะไม่ใช้บริการกับบริษัทตัวแทนการท่องเที่ยวแต่จะใช้วิธีเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองหรือใช้บริการสาธารณะ และจะไม่เลือกซื้อสินค้าที่ระลึกตามแหล่งท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะถูกจัดอยู่ในอันดับท้าย ๆ ของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่จะได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เดินทางเข้าประเทศ

2. ปัจจัยทางด้านจำนวนประชากร (Demographic Factor) ปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์นั้นมีความสำคัญซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมการแสดงออกของกลุ่มนักเดินทางท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เช่น นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากกลุ่มประเทศที่มีประชากรมาก เช่น ประเทศจีน ผู้ที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ย่อมเป็นผู้ที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ดีเพียงพอเช่นกลุ่มที่อยู่ในระดับกลางถึงระดับสูง การแสดงออกของพฤติกรรมย่อมแตกต่างกันกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศที่มีจำนวนประชากรน้อยเช่น ประเทศสิงคโปร์ อีกทั้งยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวสินค้าทางการท่องเที่ยวเพราะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าสู่ประเทศนั้นเป็นจำนวนมาก ผู้ผลิตสินค้าทางการท่องเที่ยวก็ย่อมที่จะปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนั้น

3. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ (Geographic Factor) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์มีผลต่อการแสดงออกของนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจนเช่นกัน เช่น นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศแถบยุโรปหรือสแกนดิเนเวียซึ่งจะมีภูมิอากาศที่หนาวเป็นเวลานาน มักนิยมเดินทางท่องเที่ยวยังประเทศที่มีภูมิอากาศร้อน และชอบที่จะเลือกทำกิจกรรมกลางแจ้ง เช่น การอาบแดดบริเวณชายหาดเป็นเวลานาน ๆ เนื่องจากท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่นั้นเป็นเขตหนาวจะมีแสงแดดที่น้อยมาก ซึ่งตรงกันข้ามกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศที่มีภูมิอากาศร้อนเหมือนในประเทศไทย เช่น มาเลเซีย หรือนักท่องเที่ยวแถบตะวันออกกลาง มักนิยมใช้บริการสถานที่ท่องเที่ยวในร่ม เช่น ศูนย์การค้า แหล่งบันเทิง แต่ไม่นิยมที่จะร่วมกิจกรรมกลางแจ้งมากนัก ดังนั้นหากท่านต้องการวางแผนการท่องเที่ยวให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากบริเวณเมืองร้อนนั้น ท่านควรจัดกิจกรรมกลางแจ้งในช่วงเช้า ระหว่างเวลา 08:00 - 11:00 จะเหมาะสมที่สุด นอกจากภูมิอากาศที่แตกต่างกันแล้ว ประเทศที่มีภูมิประเทศที่อยู่ติดกัน เช่น ประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียมีชายแดนที่ติดกันจึงทำให้นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียเดินทางมาเที่ยวประเทศไทยมากเป็นอันดับต้น ๆ และนักท่องเที่ยวชาวไทยก็เดินทางไปท่องเที่ยวประเทศมาเลเซียเป็นจำนวนมากเช่นเดียวกันในแต่ละปี

4. ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio - Culture Factor) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมนับว่ามีผลกระทบต่อการแสดงออกของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เพราะว่่านักท่องเที่ยวจะถูกปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมหล่อหลอมมาโดยตลอด และถ่ายทอดออกมาเป็น

ทัศนคติ วิธีคิด ของกลุ่มคนเหล่านั้น เช่น นักท่องเที่ยวที่มาจากแหล่งอารยธรรมโบราณ เช่น ประเทศอินเดีย เราจะพบว่านักท่องเที่ยวสตรีจากอินเดียยังนิยมสวมชุดประจำชาติที่เรียกว่า“紗丽” นอกจากนี้พฤติกรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยวบางประเทศก็สามารถบ่งบอกถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เขาอาศัยอยู่ได้ เช่น การใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด การต่อรองราคาสินค้าที่สูงที่สุด บ่งบอกถึง สังคมแห่งการเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้น

5. ปัจจัยทางการเมือง (Political Factor) ปัจจัยทางการเมืองเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยว เนื่องจากว่านักท่องเที่ยวโดยมากจะเดินทางท่องเที่ยวด้วยเหตุผลหลักคือการพักผ่อนหย่อนใจ ดังนั้นนักท่องเที่ยวย่อมไม่เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดปัญหาทางด้านการเมือง ซึ่งส่งผลถึงความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศนั้น เช่น ประเทศอิสราเอล ซึ่งมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม และยังมีศาสนสถานที่สำคัญทางศาสนาคริสต์ แต่ก็เกิดปัญหาทางด้านการเมืองอยู่ตลอดเวลา ทำให้เกิดความวิตกกังวลต่อนักท่องเที่ยว เนื่องจากเกรงว่าจะเกิดปัญหาการก่อการร้ายหรือก่อวินาศกรรมโดยที่ตนเองไม่รู้ตัว หรือประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม เนื่องจากภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นหมู่เกาะ แต่เนื่องจากว่าสภาวะทางการเมืองในประเทศอินโดนีเซียค่อนข้างมีปัญหาบ่อยโดยเฉพาะในช่วงของการเปลี่ยนแปลงผู้นำ ดังนั้นจึงทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความวิตกกังวลและหวาดกลัวว่าจะได้รับอันตรายจากการเดินทางท่องเที่ยว ถึงแม้ว่าสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวผู้นั้นต้องการเดินทางไปอยู่ห่างไกลจากพื้นที่ ๆ เกิดปัญหาก็ตาม แต่โดยภาพลักษณ์แล้วทำให้นักท่องเที่ยวมองโดยภาพรวมทั้งประเทศ

6. ปัจจัยทางสื่อมวลชน (Media Factor) ปัจจัยทางสื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่าในปัจจุบันนี้ วิวัฒนาการทางการสื่อสารก้าวหน้ารวดเร็ว ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากทุกมุมโลกได้ในเวลาอันรวดเร็ว โดยการสื่อสารผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ หรือที่เรารู้จักกันดี คือ “ อินเทอร์เน็ต ” และอินเทอร์เน็ตยังเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องพึ่งพาอุปกรณ์สื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการนำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยว หรือข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวต่อผู้อื่นทั่วโลก ดังนั้นหากข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอออกไปสู่สายตาชาวโลกเป็นสิ่งที่ดีก็ย่อมที่จะกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจได้เร็วขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามหากข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอออกไปนั้นมีความผิดพลาดหรือไม่ตรงกับข้อเท็จจริงก็ย่อมทำให้นักท่องเที่ยวขาดความมั่นใจในตัวสินค้า หรือ แหล่งท่องเที่ยวได้เช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น กรณีนักข่าวอิสระสาวชาวฮ่องกง แจ้งความเท็จต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยกล่าวหาว่าได้ถูกพนักงานขับรถโดยสารจำนวน 4 คน ทุ่มข่มขืน และกลายเป็น

ประเด็นข้างต้นทั่วโลกเนื่องจากผู้เสียหายเป็นชาวต่างชาติ และประเทศไทยกำลังต้องการรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อแก้ไขฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศให้ดีขึ้น แต่จากการสืบสวนสอบสวนจากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ความว่าผู้เสียหายคนดังกล่าวแจ้งความเท็จ มีเจตนาที่จะทำให้ประเทศไทยเสื่อมเสียชื่อเสียงทางการท่องเที่ยว ดังนั้นสื่อมวลชนควรที่จะพิจารณาไตร่ตรอง สืบเสาะหาข้อเท็จจริงก่อนที่จะนำเสนอข่าวออกไปสู่สายตาชาวโลกเนื่องจากว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะสามารถทำลายการท่องเที่ยวได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

7. ปัจจัยทางเวลา และสุขภาพ (Factor of Timing and Healthy) ปัจจัยทางด้านนี้มีผลกระทบต่อช่วงเวลาในการเดินทางและ จุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางไปเช่นกัน เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะต้องวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่ตนเองมีเวลาว่างซึ่งเวลาของนักท่องเที่ยวแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน นอกจากนี้หากนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มครอบครัวก็จะต้องมีเวลาว่างที่ตรงกันกับสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว ส่วนปัจจัยทางสุขภาพ นั้นจะกำหนดในเรื่องของจุดหมายปลายทางและกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวผู้นั้นสามารถกระทำได้ในแหล่งท่องเที่ยว นั้นเช่นหากเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุ ก็อาจจะต้องจัดรายการนำเที่ยวที่ไม่เน้นกิจกรรมมากเกินไป

8. ปัจจัยทางเทคโนโลยี (Technology Factor) เป็นปัจจัยที่ช่วยให้การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวทำได้ง่ายขึ้นและรวดเร็วขึ้น โดยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะช่วยอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวในการบริการได้มากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ความก้าวหน้าของระบบสำรองที่นั่งบนเครื่องบินซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถที่จะสำรองห้องพัก หรือ จองรายการนำเที่ยว จองรถเช่า ได้โดยผ่านทางระบบสำรองที่นั่งเพียงระบบเดียว ช่วยลดปัญหาในเรื่องของการสื่อสารและยังสามารถจองได้ในราคาที่ถูกลงด้วย นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการบินก็ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น ถึงแม้ว่าจะมีระยะเวลาจำกัดก็ตามเนื่องจากว่าเครื่องบินสามารถบินได้ในระยะทางที่ไกลมากขึ้นโดยไม่ต้องจอดพัก ซึ่งจะส่งผลต่อราคาค่าโดยสารก็จะถูกลงตามไปด้วยปัจจัยดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และเมื่อนำปัจจัยดังกล่าวมาวิเคราะห์ ก็จะทำให้เราสามารถวางแผนการตลาดได้อย่างรอบคอบ รัดกุม เพื่อเข้าสู่ตลาดเป้าหมายได้ง่ายมากขึ้น

2.2.5.2 การประเมินศักยภาพในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ คือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco - system) ในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature - based tourism)
2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม
3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism)
4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of local community or People participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมชุมชน (Community participation-based tourism)

2.2.6 แนวคิดส่วนประสมการตลาดบริการ

กลยุทธ์การบริหารการตลาดที่ได้รับความนิยมมาหลายทศวรรษเป็นแนวคิดหลักที่ใช้ในการบริการพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญในการตอบสนองต่อตลาดได้อย่างเหมาะสม โดยเริ่มต้นที่ธุรกิจต้องมีสิ่งที่จะนำเสนอต่อลูกค้าหรือผลิตภัณฑ์ ทำการตั้งราคาที่เหมาะสม หาวิธีการนำส่งถึง

ลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการบริหารช่องทางการจัดจำหน่าย และ หาวิธีการสื่อสารเพื่อที่จะ
 แจ้งข่าวสารและกระตุ้นให้เกิดการซื้อด้วยการทำการส่งเสริมการตลาด ซึ่ง กลยุทธ์เหล่านี้ถือว่าเป็น
 เครื่องมือทางการตลาดสำคัญที่เป็นที่รู้จักกันดี ซึ่งรวมเรียกว่า ส่วนประสมการตลาด (Marketing
 Mix) หรือ 4Ps ได้แก่ (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2547: 52-56)

1. ผลิตภัณฑ์ (Product)

ในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารการตลาด ไม่ว่าจะเป็นในธุรกิจที่ผลิตสินค้าหรือ
 บริการก็ตามต้องพิจารณาถึงลูกค้ากล่าวคือ ในการวางแผนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ต้องพิจารณาถึง
 ความจำเป็นและความต้องการของลูกค้า (Customer's Needs or Wants) ที่มีต่อผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เป็น
 หลัก เพื่อธุรกิจสามารถนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของลูกค้าได้มากที่สุดโดยเฉพาะ
 ในตลาดที่มีการแข่งขันสูงที่ทำให้ต้องมุ่งเน้นที่ตลาดเฉพาะส่วน (Niche Market) การเข้าใจถึงความ
 ต้องการและสามารถตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้จะสามารถสร้างความพึงพอใจ และ ความ
 รักดีของลูกค้าได้ซึ่งผลิตภัณฑ์ในธุรกิจบริการมีความแตกต่างจากสินค้าทั้งด้านรูปแบบและการ
 ดำเนินงาน ดังนั้น กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์สำหรับธุรกิจบริการจึงมีความแตกต่างกันไปด้วย

2. ราคา (Price)

สำหรับการวางแผนด้านราคา นอกเหนือจากต้นทุนในการผลิต การให้บริการ และ
 การบริหารแล้ว ก็ต้องพิจารณาถึง ต้นทุน (Cost) ของลูกค้า เป็นหลักด้วย ธุรกิจต้องพยายามลด
 ต้นทุนและภาระที่ลูกค้าต้องรับผิดชอบ ตั้งแต่ค่าใช้จ่ายสำหรับผลิตภัณฑ์บริการ รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น
 ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยทั้งด้านเวลา จิตใจ ความพยายามทางร่างกาย และความรู้สึกทางลบต่าง ๆ ที่ลูกค้า
 อาจได้รับด้วยในการพยายามลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของลูกค้าจะกลายมาเป็นต้นทุนของธุรกิจเอง
 โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับกลุ่มลูกค้าที่ชอบซื้อของราคาต่ำ

3. การจัดจำหน่าย (Place)

การจัดจำหน่ายก็ต้องพิจารณาถึง ความสะดวกสบาย (Convenience) ในการรับ
 บริการ การส่งมอบสู่ลูกค้า สถานที่ และเวลาในการส่งมอบ กล่าวคือ ลูกค้าควรจะเข้าถึงได้ง่ายที่สุด
 เท่าที่จะเป็นไปได้ในเวลาและสถานที่ที่ลูกค้าเกิดความสะดวกที่สุด

การเลือกช่องทางการนำส่ง (Delivery) บริการที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับลักษณะของ
 บริการแต่ละประเภท ถ้าเป็นการบริการด้านข้อมูลสามารถอาศัยเทคโนโลยีติดต่อสื่อสารผ่าน
 คอมพิวเตอร์ได้ โดยการเปิดเว็บไซต์ติดต่อกับลูกค้าและคู่ค้าอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว

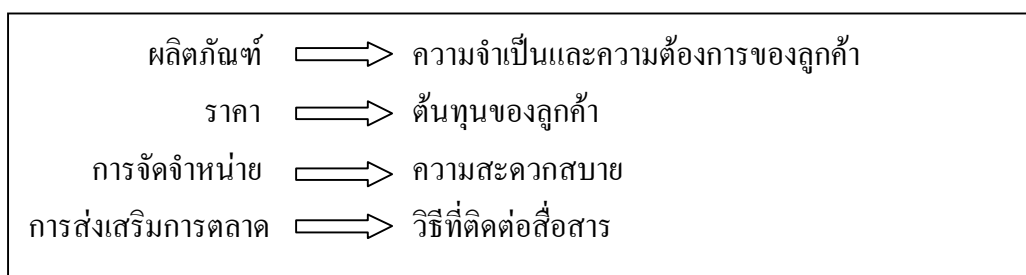
การจัดจำหน่ายการบริการมีรายละเอียดมากกว่าการหาช่องทางการจัดจำหน่าย
 (Channel of Distribution) ที่เหมาะสม แต่ต้องพิจารณาถึงทำเลที่ตั้ง (Location) เนื่องจากบริการบาง
 ประเภทลูกค้าต้องเดินทางไปถึงสถานที่บริการด้วยตนเอง จึงต้องการอาคารและสถานที่ที่เหมาะสม

และสุดท้าย คือ เวลาในการรับและให้บริการที่ต้องคำนึงถึงความต้องการในการใช้บริการของลูกค้าเป็นหลัก และพิจารณาในการกำหนดเวลาในการให้บริการของธุรกิจ

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion)

การส่งเสริมการตลาดจะช่วยกระตุ้นให้ลูกค้าทำตามในสิ่งที่เราคาดหวัง ได้แก่ การรู้จัก และตระหนักถึงตัวผลิตภัณฑ์ เกิดความต้องการใช้ และตัดสินใจซื้อและซื้อมากขึ้น โดยอาศัยเครื่องมือที่แตกต่างกันในการส่งเสริมพฤติกรรมของลูกค้า ได้แก่ โฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย การขายโดยใช้พนักงานขาย และการตลาดทางตรง ที่มีคุณสมบัติ ข้อดี และข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับความต้องการใช้งาน

รวมถึงความแตกต่างของผู้บริโภคที่ไม่เพียงแต่มีความต้องการในการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างกันแล้ว การบริโภคสื่อและแนวทางในการตัดสินใจของแต่ละบุคคลก็มีความแตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นสิ่งที่สำคัญในการวางแผนการส่งเสริมการตลาดธุรกิจต้องพิจารณาถึงพฤติกรรมและความต้องการของลูกค้า เพื่อที่จะเลือก วิธีที่ติดต่อสื่อสาร (Communication) ที่สามารถเข้าถึงและจูงใจลูกค้าได้เหมาะสม

ภาพที่ 2.3 : ปัจจัยหลักในการพิจารณากำหนดกลยุทธ์การตลาด

แต่เนื่องจาก ลักษณะของการบริการที่มีความแตกต่างจากสินค้า สำหรับกิจการบริการ เบอนาร์ด เอช บูมส์ และแมรี โจ บิทเนอร์ (Bernard H. Booms and Mary Jo Bitner) ซึ่งเป็นนักวิชาการด้านการตลาดบริการ แนะนำว่าควรต้องพิจารณาเพิ่มอีก 3Ps อันได้แก่

1. บุคลากรในการบริการ (People)

การบริการต้องมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับบุคลากรทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ บุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจทำให้ลูกค้ารับรู้ถึงคุณภาพหรือเป็นผู้ทำลายคุณภาพก็ได้บริษัทต้องเตรียมกระบวนการเกี่ยวกับคนหรือบุคลากรเป็นสำคัญตั้งแต่การสรรหา รับ ฝึกอบรมและกระตุ้นพนักงาน โดยเฉพาะพนักงานในส่วนที่ต้องติดต่อกับลูกค้าโดยตรง

2. กระบวนการให้บริการ (Process)

เป็นการสร้างสรรค์ และ การส่งมอบส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์โดยอาศัยกระบวนการที่วางแผนมาเป็นอย่างดี กลยุทธ์ที่สำคัญสำหรับการบริการคือ เวลาและประสิทธิภาพในการส่งมอบ รวมถึงต้องง่ายต่อการปฏิบัติการ เพื่อที่พนักงานจะได้ไม่เกิดความสับสน ทำงานได้อย่างถูกต้องและมีแบบแผนเดียวกันและงานที่ได้ต้องมีประสิทธิภาพ

3. องค์ประกอบด้านกายภาพ หรือ หลักฐานที่มีตัวตน (Physical Evidence)

เป็นองค์ประกอบของธุรกิจบริการที่ลูกค้าสามารถมองเห็นและใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาและตัดสินใจซื้อบริการได้ ตัวอย่างของสิ่งที่มองเห็นได้ เช่น อาคารสำนักงานของบริษัท ท่าอากาศยาน รถยนต์ของบริษัท การตกแต่งสำนักงานของบริษัท เครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ พนักงาน สัญลักษณ์ สิ่งพิมพ์ที่บริษัทจัดทำหรือเลือกใช้ และสิ่งที่มองเห็นได้ต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสะท้อนถึงรูปแบบและคุณภาพของบริษัทถึงแม้บางครั้งสิ่งที่มีตัวตนบางอย่างอาจไม่มีส่วนช่วยให้การบริการมีประสิทธิภาพสูงขึ้นมากนัก แต่จะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ลูกค้า

ซึ่งหมายความว่า เมื่อพูดถึงส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจบริการ ผู้บริหารธุรกิจบริการจึงมักต้องนึกถึง 7Ps มากกว่าที่จะเป็น 4Ps ที่เหมือนธุรกิจผลิตและจำหน่ายสินค้า โดยทั่วไปตัวอย่างขององค์ประกอบย่อย ๆ ในแต่ละส่วนประสมการตลาดของการบริการอยู่ในตารางดังนี้

ตารางที่ 2.3 ส่วนประสมการตลาดบริการ (7Ps)

ส่วนประสมการตลาดบริการ	ตัวอย่างองค์ประกอบย่อย ๆ ของส่วนประสมฯ
ผลิตภัณฑ์ (Product)	คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์/ ระดับคุณภาพ/ อุปกรณ์เสริม/หีบห่อ / ใบรับประกันคุณภาพ/ สายผลิตภัณฑ์/ ตรายี่ห้อ
ราคา (Price)	ระดับราคา/ ความยืดหยุ่น/ เงื่อนไขการชำระเงิน/ ส่วนลดความ แตกต่างของราคา/ การเปลี่ยนแปลงระดับราคา
ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	รูปแบบของช่องทาง/ ท่าเลที่ตั้ง/ พื้นที่ครอบคลุม/การขนส่ง/ การ จัดเก็บผลิตภัณฑ์
การส่งเสริมการตลาด (Promotion)	การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ/ การโฆษณา/การส่งเสริมการ ขาย/ การประชาสัมพันธ์/ พนักงานขาย
บุคลากรในการบริการ (People)	พนักงานที่ให้บริการลูกค้า/ พนักงานที่ทำหน้าที่สนับสนุนแต่ ไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าโดยตรง/ พนักงานที่ทำหน้าที่ใน การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการให้บริการลูกค้าที่มารับ บริการ/ ลูกค้าคนอื่น ๆ ในสถานบริการ
กระบวนการให้บริการ (Process)	ขั้นตอนการให้บริการ/ ความยุ่งยากของขั้นตอน/ความยืดหยุ่นของ ขั้นตอน/ การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ
องค์ประกอบด้านกายภาพ (Physical Evidence)	สถานที่ในการให้บริการ/ อุปกรณ์ในการให้บริการ / ป้ายต่าง ๆ การแต่งกายของพนักงาน/ ประกาศนียบัตรต่าง ๆ/ รางวัลที่ได้รับ

2.2.7 แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาด

2.2.7.1 ความหมายกลยุทธ์การตลาด และการวางแผน

กลยุทธ์ หมายถึง กรอบของเรื่องราวที่ใช้นำทางเลือกทั้งหลายซึ่งจะเป็นตัวกำหนดลักษณะและทิศทางขององค์การ โดยทางเลือกเหล่านั้นก็คือ เรื่องที่เกี่ยวกับขอบเขตความกว้างของผลิตภัณฑ์ หรือบริการที่องค์กรเสนอขาย ตลาดที่บริษัทกำลังทุ่มเททำการค้าอยู่ ความสามารถหรือจุดเด่นของบริษัทที่มีอยู่ การเติบโต ผลตอบแทนที่ได้รับจากการดำเนินการและการแบ่งสรรทรัพยากรขององค์การองค์การทุกองค์การที่กำลังดำเนินกิจกรรมอยู่ทุกแห่งต่างๆ ก็มีทิศทางเดินหรือการก้าวมุ่งไปสู่ทางใดทางหนึ่ง และถ้าหากผู้บริหารระดับสูงขององค์การเหล่านั้นไม่ได้เอาใจใส่จริงจังกับการกำหนดกลยุทธ์ ทิศทางการก้าวขององค์การก็จะเดินไปโดยขาดทิศทางที่แน่นอน และต้องเสี่ยงในการพัฒนา อาจโน้มเอียงไปตามแรงผลักดัน ทั้งจากอิทธิพลภายในหรือภายนอกองค์การ ปัญหาการปล่อยปะละเลยดังกล่าวนี้อาจเป็นปัญหาสำคัญที่มักจะถูกมองข้ามเสมอ ซึ่ง

ผลเสียที่ตามมาจะมีได้มาก นั่นคือถ้าหากท่านปล่อยให้อนาคตชีวิตขององค์กรดำเนินไปตามแบบที่ตามมีตามเกิดแล้ว ก็เท่ากับท่านกำลังยอมอยู่ภายใต้อิทธิพลของการชักจูงและผลักดันโดยลูกน้องที่อยู่ต่ำลงไปในการ์การ หรือโดยอิทธิพลจากภายนอกทั้งหลาย เช่น ตามคำชักชวนของรัฐบาล ตามคำแนะนำของนายธนาคาร ตามพลังของการแข่ง ตามข้อเรียกร้องของแรงงานหรืออิทธิพลอื่นใดก็ได้

2.2.7.2 ชนิดของกลยุทธ์การตลาด

กลยุทธ์พื้นฐานเพื่อการนำไปใช้กับผลิตภัณฑ์ใดผลิตภัณฑ์หนึ่งนั้นจะมีอยู่ 4 ชนิดด้วยกันคือ

1. การสร้างส่วนแบ่งตลาด
2. การรักษาส่วนแบ่งตลาด
3. การเก็บเกี่ยวผล
4. การถอนตัว

ซึ่งกลยุทธ์ชนิดใดจะเหมาะสมที่จะนำมาใช้ได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญ คือ

1. ตลาดในปัจจุบันของผลิตภัณฑ์ และฐานะทางต้นทุนของผลิตภัณฑ์
2. ขั้นตอนของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (อัตราการเติบโตทางการตลาด)
3. ทรัพยากรของกิจการเทียบกับคู่แข่ง
4. ช่วงเวลา
5. ผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นๆ ที่มีอยู่
6. การกระทำและการปฏิบัติตอบต่างๆ ของคู่แข่ง

2.2.7.3 ลักษณะของกลยุทธ์ทั้ง 4 ชนิดนี้ และความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ จะขยายความได้ดังนี้

การสร้างส่วนแบ่งตลาด

กลยุทธ์การสร้างส่วนแบ่งตลาดนี้นับว่าเป็นกลยุทธ์เชิงรุกอย่างหนึ่ง กิจการที่มีส่วนแบ่งตลาดอยู่แล้วขนาดหนึ่งจะใช้วิธีสร้างส่วนแบ่งตลาดให้ใหญ่ขึ้นเพื่อเพิ่มอัตรากำไรให้สูงขึ้น ดังตัวอย่างเช่น การเปิดบริการสินเชื่อบัวหลวงของธนาคารกรุงเทพฯ ที่ขยายการขายสินเชื่อให้กับผู้ซื้อบ้านอาศัยโดยการลดอัตราดอกเบี้ยเป็น prime rate + เปอร์เซ็นต์ จึงเท่ากับการลดราคา ซึ่งมีผลทำให้เกิดการขายส่วนแบ่งตลาดโดยแย่งลูกค้าจากบริษัทการเงินต่างๆ ที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าได้ การลดราคาเช่นนี้มีไว้เพื่อช่วยในการขยายตลาดเพียงอย่างเดียวแต่ยังช่วยสร้างความ

ต้องการให้เกิดขึ้นมาใหม่ทำให้ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ขายตัวเองเข้าไปในกลุ่มผู้บริโภคที่มีรายได้แตกต่างกันมากกว่ากลุ่มยิ่งขึ้น

การรักษาส่วนแบ่งตลาด

การรักษาส่วนแบ่งตลาดนั้น นับได้ว่าเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจที่เจริญเติบโตเต็มที่แล้ว และหลังจากที่ได้มีส่วนแบ่งตลาดขนาดใหญ่พอและที่มั่นคงแข็งแรง การรักษาสถานภาพเดิมที่คงไว้ จึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็น หากผลิตภัณฑ์ใดที่มีฐานะทางตลาดมั่นคงดีแล้ว ก็มักจะมีข้อได้เปรียบจากการมีประสบการณ์มากกว่า และจะส่งผลให้ต้นทุนลดต่ำลงได้ และจะได้กำไรสูงกว่าคู่แข่งที่มีส่วนแบ่งตลาดต่ำกว่า

การเก็บเกี่ยวผล

ตามกลยุทธ์ที่ใช้วิธีเก็บเกี่ยวผลประโยชน์นี้จะมีจุดมุ่งหมายที่จูงใจยอมให้ส่วนแบ่งตลาดลดลงมาจนถึงขนาดหนึ่งที่จะช่วยให้สามารถมีรายได้ในระยะสั้น และกระแสเงินสดสูงที่สุดที่ช่วยให้สามารถมีรายได้ในระยะสั้นกลยุทธ์ชนิดนี้นับว่าเหมาะสมที่จะนำมาใช้กับผลิตภัณฑ์ที่มีฐานะตำแหน่งไม่ดีภายใต้ตลาด ที่หดตัว

การถอดตัว

ในกรณีที่ผลิตภัณฑ์ไม่สามารถมีส่วนแบ่งตลาดเพียงพอที่จะใช้ดำเนินการได้ หรือมองอีกแง่หนึ่งก็คือในสภาพที่การแข่งขันได้มีอย่างมาจนทำให้ต้องมีการทุ่มเทต้นทุนจำนวนมหาศาลเพื่อจะให้ได้ตามคนอื่นทัน ดังนั้นการถอนตัวนับว่าเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุด

2.2.7.3 หลักการของการจัดการเชิงกลยุทธ์

หลักการของการจัดการเชิงกลยุทธ์แบ่งระดับของกลยุทธ์ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. กลยุทธ์ระดับบริษัท (Corporate Strategy) เป็นกลยุทธ์ของบริษัทในภาพรวม เนื่องจากในบริษัทหนึ่ง ๆ อาจมีผลิตภัณฑ์หลายชนิดจำหน่าย บริษัทเหล่านั้นอาจมีบริษัทในเครือจำนวนมากมาเพื่อจำหน่ายสินค้าแต่ละชนิด หรืออาจเป็นบริษัทเดียวแต่มีหลายผลิตภัณฑ์

2. กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Strategy) เป็นการกำหนดกลยุทธ์ที่จำกัดวงเข้ามาสู่สายธุรกิจเฉพาะ เช่น ในกิจการหนึ่งอาจมีทั้งส่วนที่จำหน่ายเวชภัณฑ์และอุปกรณ์สำนักงานกลยุทธ์ระดับธุรกิจหมายถึงกลยุทธ์ของธุรกิจใดธุรกิจหนึ่ง เช่น ในกลยุทธ์ในส่วนของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ประเภทเวชภัณฑ์เป็นต้น กลยุทธ์ระดับนี้กิจการจะสามารถกำหนดปัจจัยต่าง ๆ ได้เฉพาะเจาะจงไม่ว่าจะเป็นคู่แข่ง สถานการณ์ทางการตลาดและสภาพแวดล้อมที่จะมีผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด

3. กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Functional Strategy) เป็นการกำหนดกลยุทธ์ในระดับปฏิบัติการของหน้าที่แต่ละอย่างในหน่วยธุรกิจ เช่นกลยุทธ์ทางการตลาดเป็นต้น กลยุทธ์ระดับ

หน้าที่เป็นกลยุทธ์ระดับปฏิบัติการที่จะส่งผลกระทบต่อการทำงานในชีวิตประจำวันและเห็นได้เป็นรูปธรรม ความสำเร็จของกลยุทธ์ระดับหน้าที่จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของกลยุทธ์ระดับบริษัท ในขณะที่เมื่อพิจารณาจากระดับบน เราจะเห็นว่ากลยุทธ์ระดับบริษัทจะส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์ระดับธุรกิจ และกลยุทธ์ระดับธุรกิจเช่นนโยบายต่าง ๆ จะส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์ต่อกลยุทธ์ในระดับหน้าที่เช่นเดียวกัน

2.2.7.4 กลยุทธ์ที่กำหนดการดำเนินงานทางการตลาด

1. กลยุทธ์การเป็นผู้นำด้านต้นทุน (Cost Leadership) หมายถึงกิจการมุ่งที่จะพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ภายในกิจการเพื่อที่จะให้มีต้นทุนการผลิตและการดำเนินงานต่ำ ผลจากการเป็นผู้นำทางด้านต้นทุนจะทำให้กิจการสามารถยืนหยัดสู้กับคู่แข่งทั้งในปัจจุบันและผู้ที่เข้ามาใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การที่กิจการมีต้นทุนที่ต่ำกว่าผู้อื่นทำให้กิจการสามารถยืนหยัดได้ในสถานะที่มีความผันผวนทางเศรษฐกิจทั้งเงินเฟ้อหรือเงินฝืด เพราะกิจการมีความยืดหยุ่นสูงกว่าคู่แข่งรายอื่นเนื่องจากต้นทุนที่ต่ำกว่า ดังนั้นแม้ราคาวัตถุดิบจะสูงขึ้นและเขยิบราคาขายให้สูงขึ้นไม่ได้มาก กิจการก็อาจยังพอมีกำไรที่จะเอาตัวรอดในสภาวะการณ์ดังกล่าว จุดบกพร่องประการสำคัญที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้กลยุทธ์การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน ได้แก่กิจการที่ใช้กลยุทธ์การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุนอาจจะละเลยที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้น และอาจกลายเป็นผู้ล่าหลังในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในที่สุด ทั้งนี้เพราะการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จะต้องใช้งบประมาณสูง ซึ่งขัดต่อนโยบายการลดต้นทุนเป็นอย่างยิ่ง

2. กลยุทธ์การสร้างความแตกต่าง (Differentiation) เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งจะสร้างจุดที่ทำให้กิจการมีความแตกต่างจากคู่แข่งรายอื่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความได้เปรียบต่อการดำเนินงานของกิจการ ความแตกต่างที่กิจการจะสร้างขึ้นมีได้หลายรูปแบบ เช่น ผลิตภัณฑ์ที่แตกต่าง ความแตกต่างในเรื่องของบริการหลังการขาย ความแตกต่างทางเทคโนโลยี ความแตกต่างในเรื่องของระดับของสินค้า ความแตกต่างจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารการตลาดของกิจการ เพราะถ้ากิจการมีความแตกต่างกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน จะทำให้ดึงดูดใจผู้บริโภคมาใช้สินค้าหรือบริการ ทำให้เกิดความได้เปรียบที่มีผลต่อกิจกรรมทางการตลาดได้ดี

1) กลยุทธ์ส่วนผสมการตลาด: แนวความคิดที่หนึ่ง 4P S

กลยุทธ์การตลาด เป็นวิธีการใช้เครื่องมือการตลาดเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าส่วนผสมการตลาด หมายถึง การมีสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า กลุ่มเป้าหมายได้ขายในราคาที่ผู้บริโภคยอมรับได้ และผู้บริโภคยินดีจ่ายเพราะมองเห็นว่าคุ้มค่ารวมถึงมีการจัดจำหน่ายกระจายสินค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการซื้อหาเพื่อให้ความสะดวกและเกิดพฤติกรรมอย่างถูกต้องที่เรียกว่า ส่วนผสมการตลาด ซึ่งประกอบด้วย 4p s

1. ผลិតภัณฑ์ หมายถึง การมีสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้

2. ราคา หมายถึง การมีราคาที่ผู้บริโภคยอมรับได้และยินดีจ่าย และมองเห็นว่าคุ้มค่า

3. การจัดจำหน่าย หมายถึง การจัดจำหน่าย กระจายสินค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรม การซื้อหา และให้ความสะดวกแก่ลูกค้า

4. การส่งเสริมการตลาด เป็นการให้ความสนใจให้เกิดความชอบในสินค้า และเกิดพฤติกรรมอย่างถูกต้อง การส่งเสริมการตลาดที่สำคัญประกอบด้วย 1) การโฆษณา 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การส่งเสริมการขาย เช่น ลด แลก แจก แถม

2) กลยุทธ์ส่วนผสมการตลาด : แนวความคิดที่สอง 3 Ps กับ 1 C ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) การจัดจำหน่าย 4) การสื่อสาร

ผลของการติดต่อสื่อสารที่มีต่อผลิตภัณฑ์ ราคา และช่องทางการจัดจำหน่าย ประกอบด้วย 1) การสื่อสารที่ส่งผลต่อผลิตภัณฑ์ 2) การสื่อสารที่ส่งผลต่อราคา 3) การสื่อสารที่ส่งผลต่อช่องทางการจัดจำหน่าย

3) กลยุทธ์ส่วนผสมทางการตลาด : แนวความคิดที่สาม รูปแบบความคิดประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 7 ประการ คือ 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) การจัดจำหน่าย 4) การส่งเสริมการตลาด 5) การสร้างภาพพจน์บริษัท 6) ภาพพจน์ตราสินค้า 7) มีระบบการจัดการข้อมูลที่ดี

4) กลยุทธ์ส่วนผสมทางการตลาด : แนวความคิดที่สี่ 8 P s ประกอบด้วย 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) การจัดจำหน่าย 4) การส่งเสริมการตลาด 5) Packaging การบรรจุภัณฑ์ 6) พนักงาน 7) อำนาจ 8) การประชาสัมพันธ์

5) การวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาด เป็นขั้นตอนในการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการตลาด การเลือกตลาดเป้าหมายและการออกแบบกลยุทธ์การตลาด เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของตลาดดังนี้

1. กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์
2. กลยุทธ์ราคา
3. กลยุทธ์การจัดจำหน่าย
4. กลยุทธ์การบรรจุภัณฑ์
5. กลยุทธ์การใช้พนักงาน
6. กลยุทธ์การสร้างอำนาจ
7. กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด หรือการวางแผนการสื่อสารการตลาด

8. กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์
9. กลยุทธ์การโฆษณา
10. กลยุทธ์การส่งเสริมการขาย
11. กลยุทธ์การตลาดเจาะตรง
12. กลยุทธ์การตลาดเชิงกิจกรรม
13. กลยุทธ์การตลาดเพื่อเปิดตัวผลิตภัณฑ์ใหม่

2.2.8 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อัจฉรา หลาวทองและคณะ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศักยภาพและปัจจัยที่ส่งเสริมศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตอีสานใต้ที่สามารถดำเนินการในรูปแบบธุรกิจการท่องเที่ยว 2) แนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนในเขตอีสานใต้ 3) แนวทางและยุทธศาสตร์พึงพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่ กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน กลุ่มประชากรที่ศึกษาแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตอีสานใต้ จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ด้วยวิธีการสุ่มโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น แบบวิธีเจาะจง และแบบโควตา ซึ่งมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดเมื่อเปรียบเทียบกับระดับความสำเร็จในการดำเนินงานในระดับที่ยอมรับได้จากสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน จำนวน 23 กลุ่ม โดยแบ่งตามประเภทที่ให้บริการทางการท่องเที่ยว 5 ประเภท ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นิเวศ หัตถกรรม เกษตรกรรมและสุขภาพ 2) นักท่องเที่ยวที่รับบริการทางการท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้วยวิธีการสุ่มโดยใช้หลักความน่าจะเป็นแบบวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Taro Yamane, 1973 ซึ่งสามารถได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนละประมาณ 15 – 20 ราย โดยรวมทั้งสิ้น 400 ราย 3) ตัวแทนหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องในเขตอีสานใต้ ประมาณ 20 – 25 ราย โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างในลักษณะการสัมภาษณ์รายบุคคล และการสนทนากลุ่ม 2) จัดเวทีประชุมย่อย 3) แบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดนำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพแบบพรรณนา สรุปคำสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มและสรุปรายงานการประชุมกลุ่มย่อยและวิเคราะห์เชิงปริมาณแบบสถิติเชิงพรรณนา เพื่อหาการแจกแจงความถี่และร้อยละ ค่ากลางของข้อมูล(ค่าเฉลี่ย)การกระจายตัว (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)

จากผลการศึกษาพบว่า การศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในเขตอีสานใต้ ด้านสิ่งดึงดูดใจและจุดขายด้านการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) การขายแหล่งท่องเที่ยว

ทางธรรมชาติ 2) เทียบชมศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณีวัฒนธรรมวิถีชีวิต 3) ภูมิปัญญา และผลิตภัณฑ์ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านและเลือกซื้อหา จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของฝากและของที่ระลึก พื้นบ้าน เป็นต้น ส่วนศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) การให้บริการอาหาร 2) สถานที่พักผ่อน ห้องน้ำห้องสุขา 3) การต้อนรับและนำเที่ยว และ ศักยภาพด้านการเข้าถึงทางการท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์จากสื่อ และเครือข่ายภาคีต่างๆ 2) ป้ายบอกทาง 3) ช่องทางการซื้อบริการ 4) เส้นทางคมนาคมขนส่ง โดยสาร 5) ระบบโทรคมนาคมและข้อมูลสารสนเทศทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมศักยภาพทางการท่องเที่ยววิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) ความสมบูรณ์และความสามารถของทรัพยากรและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว 2) ศักยภาพของพื้นที่ และทำเลที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวและวิสาหกิจชุมชน 3) ความเข้มแข็ง ความสามารถพึ่งตนเองและร่วมมือของชุมชน 4) การสร้างรายได้ และผลประโยชน์ตอบแทน 5) งบประมาณการลงทุนและการสนับสนุนของภาครัฐ เป็นต้น

ผลการศึกษาแนวทางการจัดการทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนการท่องเที่ยวในเขต อีสานได้ พบว่าวิสาหกิจชุมชนต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด โดยวิเคราะห์ทางการตลาดจากจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อหาศักยภาพทางการท่องเที่ยว ซึ่งควรต้องทำการวิจัยและการเลือกตลาดที่มีความเป็นเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนการวางแผนการตลาด โดยการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด และการวางแผนโปรแกรมการตลาดด้วยส่วน ประสมทางการตลาด โดยการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาด และการวางแผนโปรแกรมทางการตลาด ด้วยส่วนประสมทางการตลาด โดยใช้หลักการทางการตลาด 9 P's ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การจัดการผลิตภัณฑ์และองค์ประกอบผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว (The Management in Product and Packaging of Tourism) ด้านที่ 2 การจัดการราคาทางการท่องเที่ยว (The Management in Price of Tourism) ด้านที่ 3 การจัดการช่องทางการจัดจำหน่ายทางการท่องเที่ยว (The Management in Place of Tourism) ด้านที่ 4 การจัดการส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยว (The Management in Promotion of Tourism) ด้านที่ 5 การจัดการการส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยว (The Management in Purchasing Process of Tourism) ด้านที่ 6 การจัดการสภาพกายภาพทางการท่องเที่ยว (The Management in Physical evidence of Tourism) ด้านที่ 7 การจัดการบุคลากรทางการท่องเที่ยว (The Management in People of Tourism) และด้านที่ 8 การสร้างหุ้นส่วน เครือข่ายความร่วมมือทางการท่องเที่ยว (The Management in Partnership of Tourism) ส่วนการ ปฏิบัติการและการควบคุมทางการตลาด โดยมีการจัดองค์การทางการตลาด และการปฏิบัติการทาง

การตลาด ตลอดจนการควบคุมทางการตลาด ซึ่งมีการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติและการควบคุมอย่างชัดเจน

ผลการศึกษาแนวทางและยุทธศาสตร์พึงพาเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน พบว่า ควรมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อน และสร้างแผนการจัดการทางการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) ควรพัฒนาเป็นอาชีพหลัก 2) ค้นหาศักยภาพของชุมชน 3) การสร้างคู่มือทางการขาย 4) การทำแผนการตลาด 5) ประสัมพันธ์และส่งเสริมภาพลักษณ์ 6) การเสริมหลักสูตรการเรียนการสอนและการสร้างความร่วมมือกับสถาบันวิชาการ ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ 1) การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว 2) หน่วยงานภาครัฐร่วมเป็นหุ้นส่วนกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 3) บูรณาการหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ทั้งประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านให้เป็นเครือข่าย และข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานเอกชน ได้แก่ 1) สร้างความร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยวสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป ได้แก่ 1) ควรมีการวิจัยแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือและบูรณาการหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) ควรมีการวิจัยผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงชุมชนต่อต้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ปองพล ฐวัฒน์กุลและคณะ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ประกอบด้วย 6 จังหวัด คือ ชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี 2) ศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ 3) กำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว 4) กำหนดแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์พึงพาเสริมสร้างความเข้มแข็งเบื้องต้น โดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน

การประเมินเพื่อจัดลำดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ โดยมีปัจจัยในการประเมินศักยภาพจำนวน 12 ตัวชี้วัด ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจำนวน 40 แหล่ง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง จำนวน 15 แหล่ง ศักยภาพปานกลาง จำนวน 14 แหล่ง และศักยภาพต่ำจำนวน 11 แหล่ง สำหรับผลการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว จำนวน 416 คน พบว่า ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เพราะความน่าสนใจด้านเกษตรกรรมวิถีชีวิตเกษตรกรรมสำหรับ

กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุด คือ กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ไว้ 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว เน้นการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ 2) ด้านการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว 3) กลยุทธ์พัฒนาด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ 4) กลยุทธ์พัฒนาด้านอื่นๆ สำหรับการกำหนดยุทธศาสตร์ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเบื้องต้นโดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้เพื่อรับรองนักท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบงานสนับสนุนการท่องเที่ยว

คำหลัก: การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม, ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว, กลุ่มจังหวัดอีสานใต้

นางสิริวัฒนา ไจมาและคณะ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแม่กลางหลวงดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการพัฒนาคำแนะนำการวิจัยโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหลัก ในการดำเนินการผ่านเทคนิควิธีการต่างๆ คือ การประเมินชาวบ้านแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal), การประชุมย่อย(Focus Group Discussion), การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop), การอบรม(Training), การทัศนศึกษาดูงาน (Educational Tour), การสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างไม่เป็นทางการ (Informal Dialogue), การฝึกปฏิบัติและการประเมิน ตนเองจากประสบการณ์ที่ได้จากการทดลองปฏิบัติ (Interactive Learning through Action) เพื่อนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาวิธีการจัดการที่คาดว่าจะนำไปสู่ความยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อการศึกษา 1) สภาพการณ์ปัจจุบันของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ในประเด็นสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งรูปแบบการจัดกิจกรรมและบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) ศักยภาพและองค์ความรู้ภายในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงด้านต่างๆ ที่นำมาใช้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืนที่เหมาะสมกับชุมชน

จากการศึกษาพบว่าชาวบ้านมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก่อนการพัฒนาทั้งในรูปของผู้ประกอบการที่ได้รับผลประโยชน์และผู้ถูกท่องเที่ยวที่เป็นผู้เสียประโยชน์ ซึ่งสถานการณ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผ่านมาได้เกิดปัญหาจากการจัดการ เนื่องจากการขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง ตลอดจนการขาดทักษะในการจัดการและการมีทัศนคติในเชิงลบต่อการท่องเที่ยวที่ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการ สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นพบทั้งในเชิงลบ ได้แก่ การสะสมของขยะมูลฝอยที่ขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อดั้งเดิมของชุมชน และผลกระทบเชิงบวกที่มักเกี่ยวข้องกับ

ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ถึงแม้ว่าจะมีความชัดเจนเฉพาะในกลุ่มชาวบ้านที่มีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวก็ตาม

ส่วนผลของการดำเนินโครงการสามารถสรุปการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนได้ว่าต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดแก่ระบบนิเวศและความสัมพันธ์ทางสังคมในชุมชน ทั้งการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพ ซึ่งควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้ร่วมมือกันจัดการในทุกขั้นตอน โดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์ได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งศักยภาพทางพื้นที่และศักยภาพทางสังคมของชุมชน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอก โดยปัจจัยที่ผลักดันให้ชาวบ้านแต่ละบุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเชิงนิเวศ และมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งการคาดหวังผลตอบแทน ที่ทำให้เกิดการยอมรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเองและเข้ามามีบทบาทด้านการจัดการ

โดยกระบวนการเรียนรู้ทางการท่องเที่ยวมีขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการสร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพทางการท่องเที่ยวและกำหนดแผนงานแนวทางการพัฒนา 3) ขั้นตอนการสร้างความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ชุมชน 4) ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา 5) ขั้นตอนการติดตามประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน 6) ขั้นตอนการแก้ไขปรับปรุงและพัฒนา ที่แต่ละขั้นตอนมีลักษณะเป็นวงจรการพัฒนาเพื่อปรับปรุงและแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์การท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

วิสุทฐ กุหลาบศรี (2541) ได้ศึกษาเรื่อง การปรับตัวขององค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวในปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542 : ศึกษาเฉพาะสำนักงาน ททท. ภาคใต้ การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง การปรับตัวขององค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวในปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542 การจัดการ และเตรียมการในการปรับตัวขององค์กรฯ และปัญหาอุปสรรคในการปรับตัวขององค์กรฯ ตลอดจนแนวทางแก้ไข วิธีการศึกษา ใช้เก็บข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยอาศัยแนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญจำนวน 30 คน ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานของ ททท.สำนักงานภาคใต้เขต 3 ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานภาคเอกชน ผู้นำศาสนา และประชาชนในพื้นที่ และได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยแยกหมู่วิเคราะห์ตามหลักตรรกะเทียบเคียง แนวคิดทฤษฎีภายใต้บริบท โดยใช้สถิติเชิงพรรณนามาประกอบในการวิเคราะห์หาข้อสรุป ผลการศึกษาพบว่า องค์กรของ ททท.สำนักงานภาคใต้เขต 3 มีการปรับตัวของบุคคล ได้แก่ การปรับตัวในด้านการทำงาน การปรับตัวในด้านการมีส่วนร่วม การปรับตัวให้เข้ากับสถานะแวดล้อมได้ดีปานกลาง สำหรับการปรับตัวขององค์กร ได้แก่

การปรับตัวในด้านการบริหารจัดการ การวางแผนงาน การจัดกิจกรรม และโครงการต่างๆ ให้สอดคล้องกับนโยบาย และเป้าหมายของโครงการปีท่องเที่ยวไทย 2541-2542 พบว่ามีการเตรียมความพร้อมขององค์กร และมีการดำเนินงานจนบรรลุเป้าหมาย ทำให้ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในปีการท่องเที่ยวไทย 2541-2542 ปัญหาอุปสรรคในการปรับตัวที่สำคัญ คือ ปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอและมีอยู่จำกัดจำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอทั้งกับภาระและขนาดของพื้นที่รับผิดชอบ ปัญหาในเรื่องการประสานงาน และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก รวมทั้ง แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ซึ่งไม่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาคนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยว ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในปีการท่องเที่ยวไทย 2541-2542 ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยนี้ได้แก่ ควรมีการจัดสรรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์เพิ่ม นอกจากนั้น ควรมีการพัฒนาบุคลากรในด้านการพัฒนาบุคลากรในด้านการปฏิบัติการปฏิบัติงาน ให้ความรู้ในด้านการท่องเที่ยว ตลอดจน การเก็บข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้พร้อมและสะดวกในการเรียกใช้ เพื่อการปฏิบัติงานขององค์กร เพิ่มการประสานงาน และการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

บริษัทซี.เอส.เอ็น.แอนด์แอสโซซิเอท (2539) ได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการตลาดนักท่องเที่ยวสตรีในไทย การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักที่จะหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนคติ รสนิยม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสตรี เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาวิเคราะห์หาศักยภาพในการพัฒนาและขยายจำนวนนักท่องเที่ยวสตรี ตลอดจนนำไปใช้กำหนดกลยุทธ์การตลาด และโฆษณาที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป วิธีการศึกษา ขั้นที่ 1 การศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติจากเอกสารสิ่งตีพิมพ์และรายงานวิจัยต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสตรี ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ขั้นที่ 2 การศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ 2.1 การสัมภาษณ์ในลักษณะเจาะลึก (Indepth Interview) กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว 2.2 การสัมภาษณ์ในลักษณะตัวต่อตัว (Face to Face Interview) กับกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 2.3 การสัมภาษณ์ในลักษณะเจาะลึก (Indepth Interview) กับกลุ่มผู้ชำนาญและผู้มีประสบการณ์ในสมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์ คือ กลุ่มผู้ชำนาญการในสมาคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว 8 ราย กลุ่มผู้ประกอบการทางท่องเที่ยว 67 ราย กลุ่มนักท่องเที่ยวสตรีชาวต่างประเทศที่เดินทางมาประเทศไทย อายุระหว่าง 17-65 ปี จำนวน 7 ชาติ ได้แก่ ญี่ปุ่น มาเลเซีย สิงคโปร์ เยอรมัน สหราชอาณาจักร อิตาลี สหรัฐอเมริกา รวม 1300 ราย ผลการวิจัยพบว่า 1.ประสบการณ์ในการเดินทางมาประเทศไทย พบว่านักท่องเที่ยวประมาณหนึ่งในสาม เป็นผู้เคยมี

ประสบการณ์ในการเดินทางมาประเทศไทย หรือผู้เดินทางซ้ำ (RE-VISIT) โดยประกอบด้วยนักท่องเที่ยวตลาดหลัก คือ สิงคโปร์ มาเลเซีย ญี่ปุ่น มีอัตราการเดินทางซ้ำสูง ส่วนตลาดนักท่องเที่ยว จาก อิตาลี เยอรมัน สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา ถือเป็นตลาดรองของไทย 2. ความถี่หรือจำนวนครั้งของการเดินทางมาประเทศไทย ประมาณสองในสามของกลุ่มนักท่องเที่ยว จะเป็นกลุ่มที่เดินทางมาครั้งแรก รองลงมาจะเป็นกลุ่มผู้ที่เดินทางมาเป็นครั้งที่ 2 ในจำนวนนักท่องเที่ยว 1300 ราย พบว่า โดยเฉลี่ยเคยเดินทางเข้ามาแล้วประมาณ 2 ครั้ง โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวจาร์ประเทศเพื่อนบ้านมีการเดินทางระยะสั้น เป็นกลุ่มที่มีโอกาสมาท่องเที่ยวประเทศไทยบ่อยครั้งกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ 3. จุดมุ่งหมายในการมาเยือนประเทศไทยส่วนใหญ่จะมีมุ่งหมายหลักในการมาท่องเที่ยว รองลงมา เพื่อประกอบธุรกิจ และซื้อสินค้า ตามลำดับ 4. มูลเหตุจูงใจสำคัญที่สุด ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวสตรีเดินทางมาประเทศไทย คือต้องการแสวงหาประสบการณ์ และพบเห็นสิ่งแปลกใหม่ รองลงมาให้ความสำคัญต่อค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวที่สมเหตุผล 5. ปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกประเทศสำหรับการเดินทางท่องเที่ยว คือมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายประเภท มีประชากรเป็นมิตรพร้อมให้ความช่วยเหลือ การขายสินค้าราคาสมเหตุผล มีสภาพอากาศสบาย มีอาหารที่ฉันชอบรับประทานตามลำดับ 6. ระยะเวลาทำนักใน ประเทศไทย ส่วนใหญ่จะพำนักไม่เกิน 1 สัปดาห์ รองลงมาจะพำนักประมาณ 2 สัปดาห์ และประมาณ 3-4 สัปดาห์ ตามลำดับ 7. แหล่งข้อมูลที่มีประโยชน์และมีประสิทธิภาพในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวสตรี อันดับแรกคือ จากปากต่อปาก หรือคำแนะนำของผู้อื่น ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่ได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจมากที่สุด อันดับสอง คือ สื่อประเภทที่มีภาพและเสียง ได้แก่ โทรทัศน์ อันดับสาม คือ สิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสารและวารสาร สำหรับข้อมูลจากบริษัทนำเที่ยวต่างๆ และหนังสือพิมพ์ พบว่าได้รับความสนใจรองลงมาตามลำดับ และศึกษาตลาดนักท่องเที่ยวสตรี 7 ราย คือ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ สหราชอาณาจักร มาเลเซีย เยอรมัน และอิตาลี โดยศึกษาถึงความสำคัญของนักท่องเที่ยวสตรี 7 ราย ต่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก ลักษณะประชากรมีศาสตร์ของนักท่องเที่ยวสตรี ทักษะคติ และค่านิยมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แบบแผนการเดินทางของนักท่องเที่ยว ประเทศยอดนิยมของนักท่องเที่ยวและการเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

อภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ (2546) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวชนบท : จังหวัดภูเก็ต มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวชนบท จังหวัดภูเก็ต ให้เป็นตัวอย่างในการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อเตรียมความพร้อมให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการประเมินศักยภาพ
กิจกรรมการท่องเที่ยวชนบท

2. เพื่อฝึกให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถพัฒนาและวางแผนการท่องเที่ยวชนบทเพื่อ
ชุมชนของตนเองและบริเวณใกล้เคียง โดยการเข้ามามีส่วนร่วมและใช้เครื่องมือต่าง ๆ

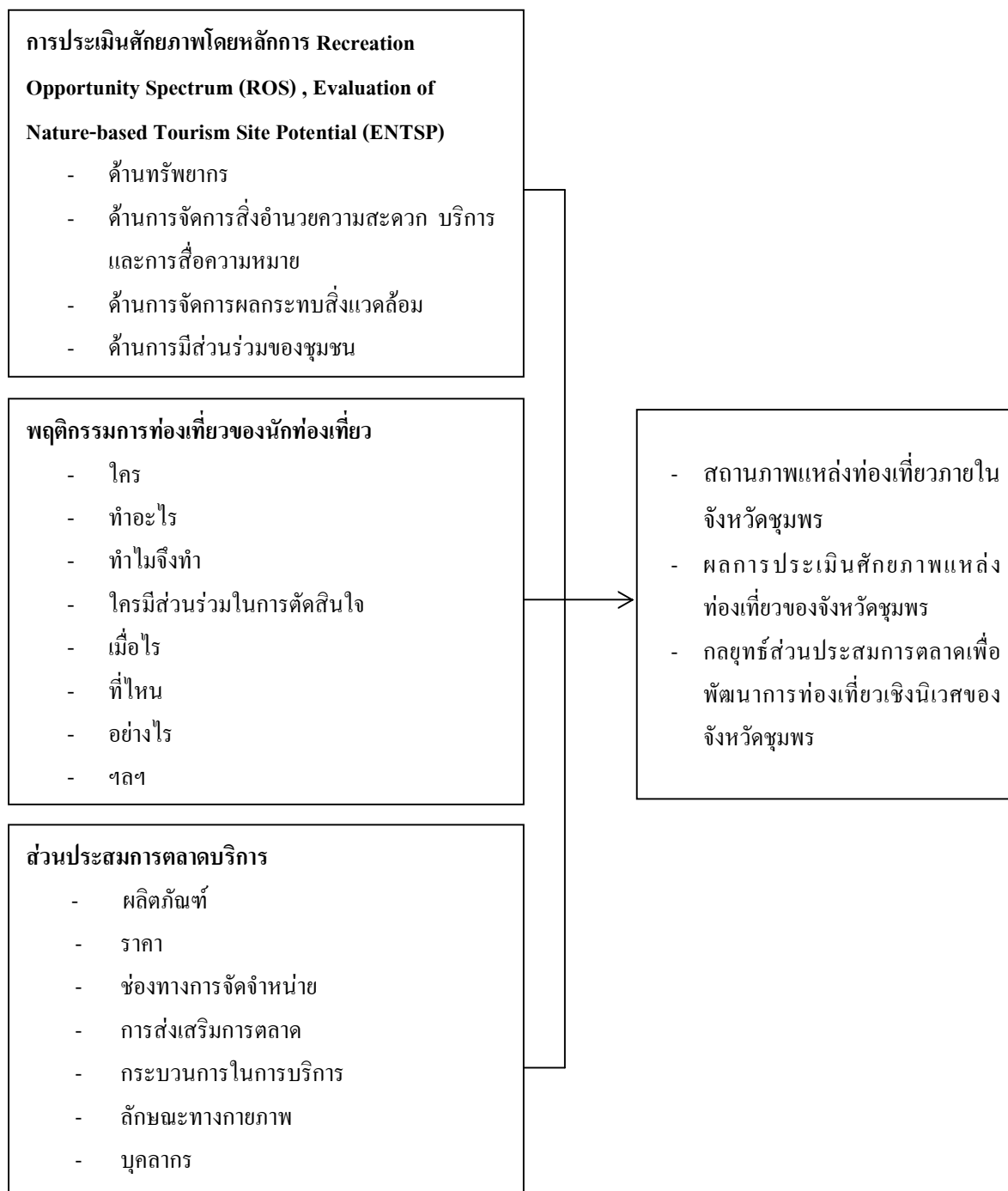
3. เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และผลประโยชน์ร่วมกันใน
กิจกรรมการท่องเที่ยวชนบท

วิธีการดำเนินการวิจัย เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ซึ่งข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ และการตอบแบบสอบถามของประชาชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยวและบุคลากรจากองค์กรของรัฐ ข้อมูลทุติยภูมิได้จากการวิจัยเอกสาร การวิจัยนี้ได้ออกแบบเพื่อพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวชนบทให้มีจิตสำนึก และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชนบทอย่างยั่งยืน การศึกษาวิจัยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะผู้มีส่วนร่วมทุกคนสามารถทำประโยชน์ได้สูงสุดและแบ่งปันการใช้ทรัพยากร อันได้แก่ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าไคสแควร์ และความสอดคล้องของตัวแปรเพศและอายุโดยใช้ค่าความสัมพันธ์ Goodman and Kruskal's Gamma

สุชิน หมอนทอง (2543) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี กรณีศึกษาอ่าวตงตาล อำเภอสัตหีบ” วิธีการศึกษาเป็นเชิงพรรณนา โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for windows โดยใช้ค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย จากการศึกษาสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พึงพอใจมากต่อสภาพแวดล้อม ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่ควรได้รับการปรับปรุงในกิจการหาบเร่ การรักษาความปลอดภัย สถานที่อาบน้ำจืด ความสะดวกในการทำกิจกรรม ราคาอาหาร/เครื่องดื่ม การให้เช่าเรือใบ/วินเชิร์ฟ การคมนาคม สภาพห้องน้ำ/ห้องส้วม ไฟฟ้าและแสงสว่าง โทรศัพท์สาธารณะ และความเพียงพอของถังขยะ

2.3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎี สามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่องศักยภาพและกลยุทธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร ได้ดังนี้

ภาพที่ 2.4 : ภาพแสดงกรอบแนวคิดทางการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

3.1 บทนำ

การศึกษาศักยภาพและกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรในครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และวิธีการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยขั้นตอนในการศึกษาจะแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน

3.1.1 การสำรวจและประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร เพื่อบ่งชี้แหล่ง หรือจุดท่องเที่ยวตามสถานภาพปัจจุบันและศักยภาพในอนาคต พร้อมลำดับความสำคัญ/คุณค่า เชิงการท่องเที่ยวของแหล่ง หรือจุดท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่พัฒนาเป็นโครงข่ายการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดชุมพร และพื้นที่เชื่อมโยง ตลอดจนการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ข้อจำกัด และโอกาส ความเป็นไปได้ในการพัฒนา รวมทั้งการนำเสนอแนวคิด (Conceptual) การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบระบบเส้นทางวงรอบ โดยทำการวิเคราะห์ และประเมินสถานภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ภายในจังหวัดชุมพร ตามหลักเกณฑ์การจำแนกช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum : ROS) และการประเมินสถานภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Evaluation of Nature-based Tourism Site Potential : ENTSP) ภายใต้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3.1.2 การศึกษากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร โดย 1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวทั้งในส่วนที่ศึกษาตามหลักเกณฑ์การจำแนกช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum : ROS) การประเมินสถานภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Evaluation of Nature-based Tourism Site Potential : ENTSP) และการประเมินศักยภาพในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรตามทัศนของนักท่องเที่ยว ตลอดจนการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศ มาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร 2) ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อกำหนดการแบ่งส่วนตลาด การกำหนดตลาดเป้าหมายและกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ (Segmentation Targeting and Positioning : STP) 3) การศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของ

นักท่องเที่ยว และนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทั้งหมดมากำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด มีรายละเอียดดังนี้

- 3.1.2.1 ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร
- 3.1.2.2 ศึกษาการประเมินศักยภาพในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร
- 3.1.2.3 ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว
- 3.1.2.4 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากการศึกษาทั้งหมดมากำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย
 - การกำหนดการแบ่งส่วนตลาด (Segmentation) การกำหนดตลาดเป้าหมาย (Targeting) การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด (Positioning)
 - การกำหนดกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ 7 ด้าน คือ 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย 4) การส่งเสริมการตลาด 5) กระบวนการในการบริการ 6) ลักษณะทางกายภาพ 7) บุคลากร

3.2 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

3.2.1 การสำรวจและประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร มีระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

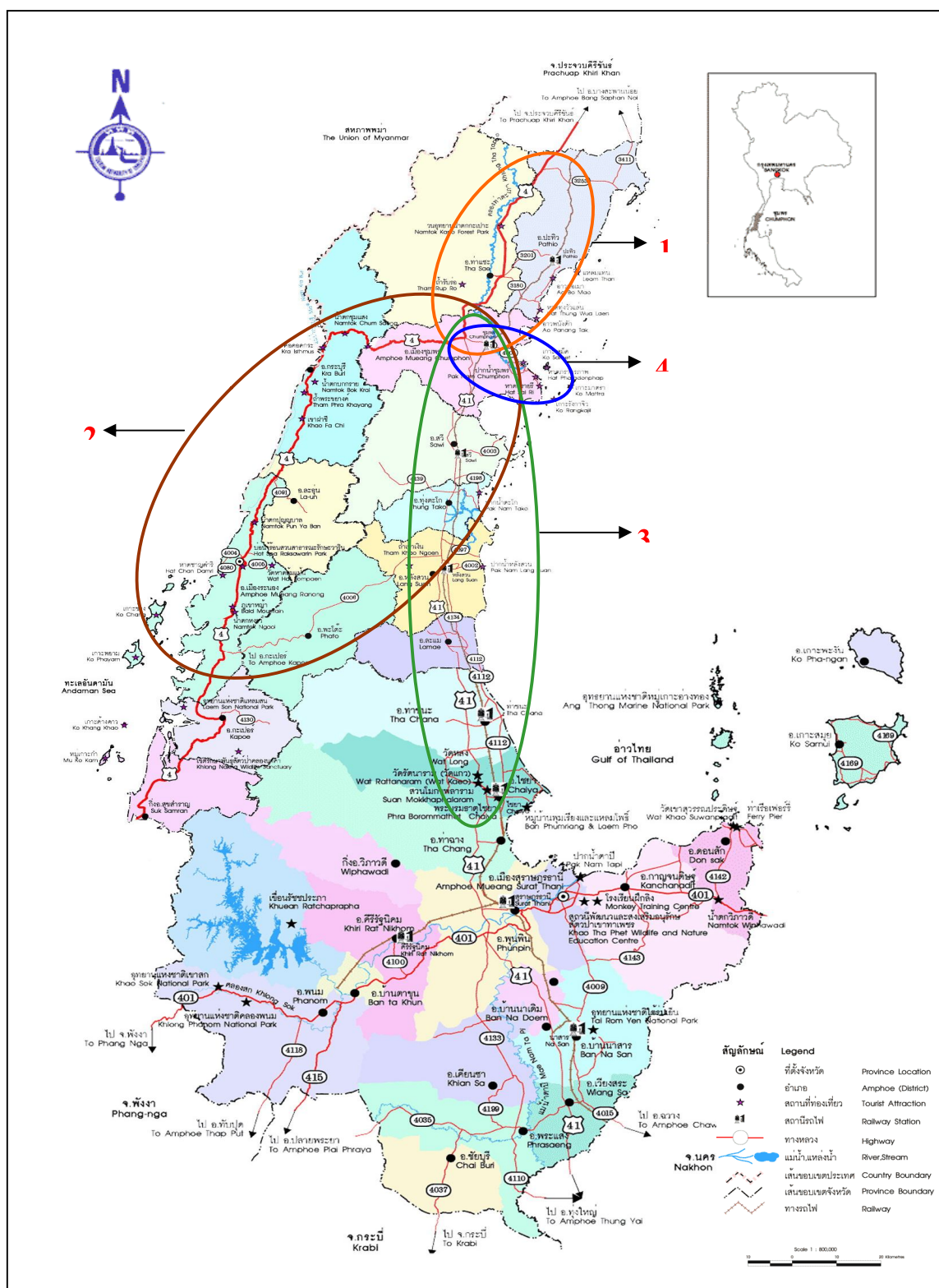
3.2.1.1 การกำหนดเส้นทางสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในจังหวัดชุมพร

คณะผู้ศึกษาวิจัยได้มีการจัดประชุมระดมความคิดเห็นในการกำหนดเส้นทางสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้แนวคิดการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในจังหวัดชุมพร และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในจังหวัดใกล้เคียง ประกอบด้วย จังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี และจังหวัดระนอง โดยทำการรวบรวมข้อมูลภายในแหล่งท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาอยู่แล้ว แหล่งท่องเที่ยวที่เพิ่งได้รับการพัฒนาและแหล่งท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรธรรมชาติดั้งเดิม ไม่มีการพัฒนา หรือเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติ แต่มีศักยภาพและมีโอกาสในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อบ่งชี้สถานการณ์ปัจจุบันและศักยภาพในอนาคต พร้อมระบุคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว ซึ่งรูปแบบการสำรวจดังกล่าวเป็นการเดินทางสำรวจที่เริ่มต้นมาจากการเดินทางท่องเที่ยวในลักษณะ

เส้นทางท่องเที่ยวแบบวงรอบ (loop) ตามเส้นทางการคมนาคมหลักโดยไม่คำนึงถึงเฉพาะจุดหรือแหล่งท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง แต่มุ่งเดินทางไปยังกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในเส้นทางเดียวกัน นอกจากนี้การรวบรวมข้อมูลรูปแบบดังกล่าว ยังสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาในภาพรวมของการเป็นเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งมีจุดแวะเยี่ยมชมหลายแห่ง ยังส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ภายในเส้นทางท่องเที่ยวนั้น

ผลการประชุมระดมความคิดเห็นคณะผู้ศึกษาวิจัย สรุปได้ว่า การสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ครั้งนี้ ทำการสำรวจในลักษณะของเส้นทางท่องเที่ยวแบบวงรอบ (looping) ภายในเส้นทางคมนาคมสายหลักโดยให้จังหวัดชุมพรเป็นศูนย์กลาง และเดินทางเชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งคณะผู้ศึกษาแบ่งเป็น โครงการขยายการท่องเที่ยวได้ดังนี้ (ดังภาพที่ 3)

1. โครงการขยายการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อำเภอเมือง – อำเภอท่าแซะ – อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร
2. โครงการขยายการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อำเภอเมือง – อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร – อำเภอเมืองระนอง – อำเภอละอุ่น – อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง
3. โครงการขยายการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอำเภอเมือง– อำเภอสวี – อำเภอทุ่งตะโก – อำเภอหลังสวน – อำเภอละแม จังหวัดชุมพร– อำเภอท่าชนะ – อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
4. โครงการขยายการท่องเที่ยวทางธรรมชาติภายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชุมพร

ภาพที่ 3.1 เส้นทางสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายในจังหวัดชุมพร และแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในจังหวัดใกล้เคียง

ดังนั้นเมื่อทำการกำหนดเส้นทางสำรวจดังกล่าวขึ้นมาแล้วนั้น คณะผู้ศึกษาวิจัยภาคสนามจะทำการศึกษาและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวภายในเส้นทางฯ โดยใช้เครื่องมือในการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการประชุมระดมความคิดเห็นคณะผู้ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย (ดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 3.1 รายชื่อคณะผู้ศึกษาวิจัยที่เข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น ณ ห้องประชุมเล็ก มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

รายชื่อคณะผู้ศึกษาวิจัย	หน้าที่
นางสาวพัชรี หล้าแหล่ง	หัวหน้าโครงการวิจัย
นายอำนาจ รักษาพล	หัวหน้างานสำรวจภาคสนาม
นางสาวเบญจมาศ ณ ทองแก้ว	ผู้ช่วยงานวิจัยสำรวจภาคสนาม
นายชลดรงค์ ทองสง	ผู้ช่วยงานวิจัยสำรวจภาคสนาม
นางสาวมุกดา หมั่นละไธ้	ผู้ช่วยงานวิจัยสำรวจภาคสนาม
นางสาวยุพิน สายบุตร	ผู้ช่วยงานวิจัยสำรวจภาคสนาม
นายเจนรบ ชนะราวี	ผู้ช่วยงานวิจัยสำรวจภาคสนาม

3.2.1.2 เครื่องมือในการสำรวจ และรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อบ่งชี้แหล่ง หรือจุดท่องเที่ยวตามสถานภาพปัจจุบันและศักยภาพในอนาคต พร้อมลำดับความสำคัญ/คุณค่าเชิงการท่องเที่ยวของแหล่ง หรือจุดท่องเที่ยว และนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร โดยเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) แบบวิเคราะห์ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักเกณฑ์ของการจำแนกช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ Recreation Opportunity Spectrum (ROS) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งและขอบเขตของแหล่งท่องเที่ยว ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ตอนที่ 3 การจำแนกเขตท่องเที่ยวตามหลักช่วงชั้นโอกาสทางด้านนันทนาการ พิจารณาตามปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับการเดินทางและการเข้าถึง 2) ความเป็นธรรมชาติและการพัฒนาพื้นที่ 3) ลักษณะประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ และ 4) ระดับการควบคุมนักท่องเที่ยว/ควบคุมกิจกรรมการใช้ประโยชน์โดยหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่

2) แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว Evaluation of Tourism Site Potential, ENTSP (ETSP) พิจารณาตามปัจจัย ดังนี้ 1) ด้านทรัพยากร 2) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

สะดวก บริการ และการสื่อความหมาย 3) ด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม

ดังนั้นการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำการสำรวจและศึกษาโดยแบบวิเคราะห์ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักเกณฑ์ (ROS) และแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (ENTSP) (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวหลัก สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ศักยภาพของพื้นที่ในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว รวมถึงสถานภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทใดใน 3 ประเภทย่อยตามลักษณะของทรัพยากรและแรงจูงใจในการประกอบกิจกรรมท่องเที่ยว คือ ประเภทธรรมชาติทั่วไป (Nature Tourism) การท่องเที่ยวผจญภัย (Adventure Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ส่วนตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อบ่งชี้สถานภาพปัจจุบัน ได้จากการตรวจสอบเอกสารและอ้างอิงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจัยที่นำมาพิจารณาประกอบด้วย ด้านทรัพยากร ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และการสื่อความหมาย ด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม และด้านการมีส่วนร่วม สรุปแยกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติทั่วไป (NT) จำนวน 15 ตัวชี้วัด 2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทผจญภัย จำนวน 15 ตัวชี้วัด (AT) และ 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 18 ตัวชี้วัด (ET) (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549) รายละเอียดดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 ตัวชี้วัดศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อบ่งชี้สถานภาพปัจจุบัน จำแนกตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยการประเมินศักยภาพ	NT	AT	ET
ด้านทรัพยากร			
1. ความมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและดึงดูดใจ	✓	✓	✓
2. ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณ	-	-	✓
3. โอกาสในการพบเห็นสัตว์ป่า	-	-	✓
4. ทัศนียภาพและสภาพภูมิทัศน์ของทรัพยากรท่องเที่ยว	✓	✓	✓
5. รูปแบบกิจกรรมมีความเหมาะสมและสัมพันธ์กับสภาพพื้นที่	✓	✓	✓
6. ความหลากหลายของกิจกรรม	✓	-	✓
7. สภาพภูมิอากาศเหมาะสมกับพื้นที่	✓	✓	✓
8. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	✓	-	-
9. การได้พึ่งพาตนเอง	-	✓	-
10. โอกาสการได้รับประสบการณ์ตื่นเต้นและท้าทาย	-	✓	-
ด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และการสื่อความหมาย			
11. ความกลมกลืนของสิ่งอำนวยความสะดวก	✓	✓	✓
12. ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก	✓	✓	-
13. คุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกด้านประโยชน์ใช้สอย	✓	✓	✓
14. การจัดการด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน	✓	✓	✓
15. คุณภาพในการให้บริการ	✓	✓	✓
16. รูปแบบเนื้อหา ความรู้และวิธีการสื่อความหมาย	-	-	✓
ด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม			
17. การจัดแบ่งเขตพื้นที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว (Zoning)	✓	✓	✓
18. การกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวในการประกอบกิจกรรม	✓	✓	✓
19. มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม	✓	✓	✓
20. การจัดการขยะและของเสีย	✓	✓	✓
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน			
21. โอกาสในการเข้าร่วมดำเนินการและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว	-	-	✓
22. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์	-	-	✓
หมายเหตุ: NT=Nature Tourism AT=Adventure Tourism ET=Ecotourism			

หลังจากกำหนดตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ตามความเหมาะสมของประเภทแหล่งท่องเที่ยว คณะผู้ศึกษาทำการกำหนดเกณฑ์ เพื่อใช้ประกอบการประเมินศักยภาพตามตัวชี้วัดข้างต้น โดยอ้างอิงจากการตรวจเอกสาร และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง จากนั้นทำการตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขให้สามารถนำไปใช้ในการศึกษาและสำรวจภาคสนามได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2549)

การให้ค่าคะแนนแต่ละตัวชี้วัด (rated score หรือ ค่า R) 3 ระดับ จากค่าคะแนนระดับ 1 ถึง 3 พิจารณาเทียบเคียงกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนดขึ้น แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน โดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก (weighting score equation) (ดรธรณี, 2541)

$$ENTSP = \frac{\sum_{i=1}^n W_i R_i}{\sum_{i=1}^n W_i} = \frac{W_1 R_1 + W_2 R_2 + W_3 R_3 + \dots + W_n R_n}{W_1 + W_2 + W_3 + \dots + W_n}$$

โดยที่

ENTSP = การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
(Evaluation of Nature-based Tourism Site Potential)

R_i = ค่าคะแนนระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง n มีค่าตั้งแต่ 1 ถึง 3 โดย 1 = ค่าคะแนนระดับต่ำ จนถึง 3 = ค่าคะแนนระดับสูง

W_i = ค่าถ่วงน้ำหนักของตัวชี้วัดที่ 1 ถึง n ในที่นี้มีค่าเท่ากับ 1 เนื่องจาก ทุกตัวชี้วัด มีค่าคะแนนความสำคัญเท่ากัน

จากนั้นทำการเปรียบเทียบระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติกับเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อบ่งชี้สถานภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1 ศักยภาพระดับต่ำ ถึง 3 ศักยภาพระดับสูง จากสูตรแบ่งช่วงชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{การแบ่งช่วงชั้น} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}} \\ &= \frac{3-1}{3} \\ &= 0.66 \end{aligned}$$

จากการคำนวณ ระดับศักยภาพในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

1.00-1.66 = ศักยภาพต่ำในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว (L)

1.67-2.33 = ศักยภาพปานกลางในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว (M)

2.34-3.00 = ศักยภาพสูงในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว (H)

3.2.1.3 การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม และวิเคราะห์ข้อมูล

1) การสำรวจข้อมูลภาคสนาม โดยบุคลากรจำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้ที่สำเร็จการศึกษา ในสาขาวิชาอุทยานและนันทนาการ สาขาพัฒนาการท่องเที่ยว และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทำการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวภายในเส้นทางคมนาคมสายหลักของจังหวัดชุมพร

2) สำรวจที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติโดยการจดบันทึกที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยว ระยะทาง เส้นทาง การเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ปรากฏภายในเส้นทาง ควบคู่กับการบันทึกพิกัดทางภูมิศาสตร์ โดยใช้เครื่องมือจับพิกัด (GPS) และนำผลที่ได้จากการสำรวจและบันทึกข้อมูลกำหนดที่ตั้งในแผนที่ภูมิประเทศและจัดทำแผนที่

3.) การวิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดแหล่งท่องเที่ยว โดยให้บุคลากรทุกคนทำการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย พร้อมกับประเมินประเภทแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการจำแนกช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ (ROS) โดยการให้ค่าคะแนนตามปัจจัยที่กำหนดขึ้น 4 ปัจจัย แล้วนำมาหาค่าคะแนนเฉลี่ย เพื่อบ่งชี้ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการ ROS ส่วนการประเมินสถานภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (ENTSP) บุคลากรทุกคนจะให้ค่าคะแนนตามแบบประเมินและเกณฑ์การประเมินที่คณะผู้ศึกษาออกแบบและจัดทำขึ้น จากนั้นทำการเฉลี่ยค่าคะแนนในแต่ละตัวชี้วัดตามประเภทแหล่งท่องเที่ยวและตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูล แล้วนำค่าคะแนนเฉลี่ยที่ได้ไปคำนวณโดยใช้สมการถ่วงน้ำหนัก และนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive statistics) ในลำดับต่อไป

4.) จัดลำดับความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ตามผลการประเมินศักยภาพ โดยบ่งชี้ถึงระดับศักยภาพจากผลการประเมินเพื่อนำมาพิจารณาในการพัฒนากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวจังหวัดชุมพร ต่อไป

3.2.2 การศึกษาพฤติกรรมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร

3.2.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่จังหวัดชุมพร

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคำนวณจากประชากรที่ทำการศึกษา ทั้งหมด 478,797 คน (สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคใต้, เขต 5) โดยการสุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling) ซึ่งจะใช้ตัวอย่างทั้งสิ้น 400 ราย

การหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size = n) จะใช้สูตร Taro Yamane โดยใช้สูตร

$$\begin{aligned}
 n &= \frac{N}{1 + N(e)^2} \\
 &= \frac{478,797}{1 + 478,797 (0.05)^2} \\
 n &= 400
 \end{aligned}$$

เมื่อ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดของประชากร
 e = ค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

ดังนั้น ในระดับความเชื่อมั่น 95 % ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

3.2.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาในส่วนนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observe) เนื่องจากผู้วิจัยต้องการข้อมูลที่เป็นความเป็นจริงหรือใกล้เคียงความเป็นจริง ผู้วิจัยจึงเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสังเกตพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในระหว่างการทำกิจกรรมต่าง ๆ

2. แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรตามผลการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติภายในจังหวัดชุมพร ซึ่งได้แก่ เกาะลันตา เกาะแรด หลักแรด เกาะมาตรา (อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร) หมู่บ้านปากคลอง บ้านท้องตมใหญ่ หมู่บ้านคลองเรือ หมู่บ้านหลางตาง ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชุมชนคนอยู่กับป่า เกาะพิทักษ์ และเกาะคราม

โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย จำนวนครั้งในการเดินทางมาท่องเที่ยว เดินทางมาอย่างไร ระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยว การทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมที่ชอบทำในการมาท่องเที่ยว เป็นต้น

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นในการประเมินศักยภาพในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบด้านพื้นที่ องค์ประกอบด้านการจัดการ องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดการบริการที่มีผลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ด้านราคา ด้านสถานที่/ช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการในการให้บริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

3.2.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบสถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร นโยบายด้านการท่องเที่ยวของประเทศ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. แบบสอบถามนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ทำการเก็บแบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร ซึ่งได้แก่ เกาะลัวะ เกาะแรด หลักแรด เกาะมาตรา (อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร) หมู่บ้านปากคลอง บ้านท้องตมใหญ่ หมู่บ้านคลองเรือ หมู่บ้านกลางตาง ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชุมชนคนอยู่กับป่า เกาะพิทักษ์ และเกาะคราม เป็นจำนวน 400 ราย โดยการแจกแบบสอบถามเชิงสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการทางการท่องเที่ยวโดยตรง

โดยแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นจากการศึกษาจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแบบสอบถามในเรื่องดังต่อไปนี้

ความเที่ยงตรง (Validity) โดยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมานั้นได้เนื้อหาครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) โดยตรวจสอบว่าแบบสอบถามตรงตามแนวคิดและทฤษฎีที่ได้กำหนดไว้หรือไม่

ความยากง่าย (Difficulty) โดยตรวจสอบความยากง่ายของภาษาที่ใช้ เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง

ความเป็นปรนัย (Objectivity) โดยตรวจสอบความชัดเจนของภาษาเพื่อความถูกต้องตามหลักวิชาการ

ความหมายในการวัด (Usability) จากการตรวจสอบเบื้องต้นด้วยผู้ทำการศึกษาวิจัยเอง

เมื่อตรวจสอบและแก้ไขขั้นต้นแล้ว ก่อนที่จะทำการเก็บข้อมูลจริงผู้วิจัยจะต้องมีการทำ Pilot Survey หรือเรียกว่า Pre-test โดยใช้ขนาดของตัวอย่างจำนวน 40 ชุด ในการทำ Pilot Survey ไปทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ได้ผลความเที่ยงตรง (Reliability) เท่ากับ 0.9492 และนำข้อบกพร่องมาทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ก่อนที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

โดยก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเตรียมความพร้อมผู้ช่วยนักวิจัยเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับเปิดโอกาสให้ผู้ช่วยวิจัยสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่เข้าใจ หลังจากนั้นจึงได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มจากการชี้แจงวัตถุประสงค์ และรูปแบบการเก็บข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งดำเนินการเก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติต่อไป

3.2.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS for Windows 16.0 โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่ออธิบายลักษณะของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ในรูปแบบการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

สำหรับเกณฑ์ในการแปลความหมายผลการวิเคราะห์สามารถแจกแจงได้ดังนี้

คะแนนสูงสุด = 5

คะแนนต่ำสุด = 1

แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับชั้น (จำนวนชั้น = 5)

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{4}{5} = 0.8 \end{aligned}$$

โดยลักษณะคำตอบของแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น จะแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1
คะแนนที่ได้นำมาแปลความหมายตามเกณฑ์ ดังนี้	
ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00	หมายถึง มีผลมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20	หมายถึง มีผลมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40	หมายถึง มีผลปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.80-2.60	หมายถึง มีผลน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80	หมายถึง มีผลน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

4.1 บทนำ

การวิจัยเรื่อง “ศักยภาพและกลยุทธ์ทางการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร” ได้แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การสำรวจและประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร และส่วนที่ 2 คือ การศึกษากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร ผู้วิจัยจึงขอเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

4.1.1 การสำรวจและประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร

4.1.1.1 สรุปประเภทและสถานภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติภายในจังหวัดชุมพร เพื่อบ่งชี้แหล่งหรือจุดท่องเที่ยวตามสถานภาพปัจจุบันและศักยภาพในอนาคต พร้อมลำดับความสำคัญ/คุณค่าเชิงการท่องเที่ยวของแหล่งหรือจุดท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่พัฒนาเป็นโครงข่ายการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จังหวัดชุมพร และพื้นที่เชื่อมโยง

4.1.1.2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรตามลำดับศักยภาพ ตามหลักเกณฑ์การจำแนกช่วงชั้น โอกาสด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum : ROS) และการประเมินสถานภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Evaluation of Nature-based Tourism Site Potential : ENTSP) ภายใต้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

4.1.2 การศึกษากลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร โดยเสนอผลการศึกษาตามประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1.2.1 ข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร

4.1.2.2 การประเมินศักยภาพในองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพรตามทัศนของนักท่องเที่ยว

4.1.2.3 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

4.1.2.4 การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร (SWOT Analysis)

ขั้นที่ 2 การกำหนดการแบ่งส่วนตลาด การกำหนดตลาดเป้าหมาย การกำหนดตำแหน่งทางการตลาด (Segmentation Targeting and Positioning : STP)

ขั้นที่ 3 กำหนดกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการ 7 ด้าน คือ 1) ผลิตภัณฑ์ 2)ราคา 3)ช่องทางการจัดจำหน่าย 4)การส่งเสริมการตลาด 5) กระบวนการในการบริการ 6) ลักษณะทางกายภาพ 7)บุคลากร

4.2 ผลการวิจัย

4.2.1 ผลการสำรวจและประเมินศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวของจังหวัดชุมพร

4.2.1.1 สรุปประเภทและสถานภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติภายในจังหวัดชุมพร

จากศักยภาพของจังหวัดชุมพรที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวโดดเด่นและมีความหลากหลาย ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะทรัพยากรที่เอื้อต่อการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ และจัดการโดยหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรต่าง ๆ เช่น อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร อุทยานแห่งชาติคลองเผลา อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าควนแม่ยายม่อน หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติอุทยานแห่งชาติทางทะเลจังหวัดชุมพร ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของจังหวัดชุมพรส่วนใหญ่ ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์ ส่งผลให้ทรัพยากรดังกล่าวคงความอุดมสมบูรณ์ทั้งชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ป่า นอกจากนี้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอีกส่วนหนึ่งได้รับการดูแล และจัดการโดยองค์กรชุมชน ดำเนินการภายใต้เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดชุมพร . เครือข่ายจากภูผาสู่หานที . เครือข่ายกิจกรรมธรรมชาติและเครือข่ายธนาคารต้นไม้ ซึ่งเครือข่ายเหล่านี้มีการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงมิติด้านทรัพยากร ด้านชุมชน และประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ประกอบกับจังหวัดชุมพรสามารถเดินทางเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอื่นทั้งสองฝั่งทะเล อันได้แก่ ชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและชายฝั่งทะเลอันดามัน ทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถเชื่อมโยงกันได้ทั้งกิจกรรมทางบกและทางทะเล (ดังภาพที่ 4.1) โดยที่

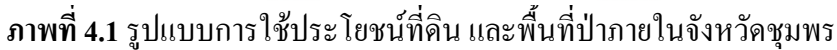
ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ทิศใต้ ติดกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทิศตะวันออก ติดกับอ่าวไทย

ทิศตะวันตก ติดกับจังหวัดระนองและสหภาพพม่า

นอกจากนี้การเดินทางภายในจังหวัดสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวจากอำเภอเมืองสู่แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอต่างๆ ตามระยะทาง ดังนี้ 1) อำเภอปะทิว ระยะทาง 30 กิโลเมตร 2) อำเภอท่าแซะ ระยะทาง 32 กิโลเมตร 3) อำเภอสวี ระยะทาง 45 กิโลเมตร 4) อำเภอทุ่งตะโก ระยะทาง 62 กิโลเมตร 5) อำเภอหลังสวน ระยะทาง 76 กิโลเมตร 6) อำเภอละแม ระยะทาง 95 กิโลเมตร และ 7) อำเภอพะโต๊ะ ระยะทาง 115 กิโลเมตร

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน และพื้นที่ป่าภายในจังหวัดชุมพร

การสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ครั้งนี้ ทำการสำรวจภายในเส้นทางคมนาคมสายหลัก โดยเดินทางตามเส้นทางท่องเที่ยวแบบวงรอบ (looping) โดยให้อำเภอเมืองจังหวัดชุมพรเป็นศูนย์กลาง และเดินทางเชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ซึ่งคณะผู้ศึกษาแบ่งเป็นโครงข่ายการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. โครงข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอเมือง- อำเภอท่าแซะ – อำเภอปะทิว
2. โครงข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอเมือง- อำเภอพะโต๊ะ
3. โครงข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอเมือง – อำเภอสวี – อำเภอทุ่งตะโก – อำเภอหลังสวน – อำเภอละแม
4. โครงข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอำเภอเมืองจังหวัดชุมพร

การสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบวิเคราะห์ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักเกณฑ์ช่วงชั้นโอกาสด้านนันทนาการ (ROS) และแบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว (ENTSP) (ดังภาคผนวก ก) ภายในแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางคมนาคมสายหลัก โดยเริ่มจากอำเภอเมือง จังหวัดชุมพรเป็นศูนย์กลาง และเดินทางเชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวในอำเภออื่นๆ ซึ่งปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

แหล่งท่องเที่ยวภายในโครงข่ายเส้นทางคมนาคม อำเภอเมือง- อำเภอสวี – อำเภอทุ่งตะโก – อำเภอหลังสวน – อำเภอละแม – อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร โดยใช้เส้นทางหลวงสายหลักหมายเลข 41 ผ่านอำเภอสวี อำเภอทุ่งตะโก อำเภอหลังสวน และอำเภอละแม จังหวัดชุมพร ระยะทางประมาณ 100 กิโลเมตร และจากแยกวังตะกอก อำเภอหลังสวน แยกขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 4006 (สายหลังสวน-ราชกรุ) ระยะทางประมาณ 43 กิโลเมตร ถึงอำเภอพะโต๊ะ ส่วนการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวจะต้องเดินทางแยกไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข 4001 , 4119 , 4098 , 4003 , 4198 , 4096 , 4097 , 4002 , 4006 , 4134 และ ทางหลวงหมายเลข 4112

สำหรับการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายในโครงข่ายเส้นทางคมนาคมสายหลัก ผ่านอำเภอเมือง- อำเภอท่าแซะ – อำเภอปะทิว แล้วแยกตามเส้นทางหลวงหมายเลข 3180 , 3201 , 3253 , 3411 และ ทางหลวงหมายเลข 4015

จากผลการสำรวจ สถานภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายในจังหวัดชุมพรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติทั้งทางบก และทางทะเล และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในชุมชน หรือแหล่งที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยผู้ประกอบการ หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น พบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่ทำการสำรวจทั้งหมด จำนวน 42 แห่ง (ดังภาพที่ 4.2) ส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติทั่วไป (nature tourism) จำนวน 31 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่มีศักยภาพ

อยู่ในระดับปานกลาง โดยชมพรคาบาน่า รีสอร์ท มีศักยภาพสูงสุด คือ มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.80 รองลงมา คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ท่าจร๊ะเข้ (อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร) ค่าคะแนนเท่ากับ 2.67 และศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านก้านันเควีค ค่าคะแนนเท่ากับ 2.60 ตามลำดับ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีสถานภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) จำนวน 10 แห่ง โดยเกาะพิทักษ์ และชุมชนบ้านคลองเรือ มีศักยภาพสูงสุด ค่าคะแนนเท่ากับ 2.78 รองลงมา คือ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชุมชนคนอยู่กับป่า (หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ) มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.72 และ ชุมชนบ้านปากคลองและชุมชนบ้านท้องตมใหญ่ มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.44 ตามลำดับ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่มีสถานภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (adventure tourism) คือ น้ำตกเหนือเหว มีค่าคะแนนเท่ากับ 1.47 รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 สรุปประเภทและสถานภาพปัจจุบันของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติภายในจังหวัดชุมพร

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภทแหล่งท่องเที่ยวตามสถานภาพปัจจุบัน	ศักยภาพในอนาคต	ผู้รับผิดชอบ	ROS	สถานภาพแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน					
						ทรัพยากร	สิ่งอำนวยความสะดวก	ผลกระทบสิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วมของชุมชน	คะแนนรวม	ระดับศักยภาพ
1	หาดปากน้ำชุมพร	NT	NT	เทศบาลตำบลปากน้ำ	D (1.08)	2.33 (M)	2.00 (M)	1.00 (L)	-	1.87	ปานกลาง
2	หาดถาวรภาพ	NT	NT	-	D (1.33)	2.17 (M)	2.20 (M)	1.25 (L)	-	1.93	ปานกลาง
3	แหลมเทียน	NT	NT	-	SD (2.42)	2.00 (M)	1.20 (L)	1.00 (L)	-	1.47	ต่ำ
4	หาดผาแดง	NT	NT	-	D (1.92)	1.83 (M)	1.00 (L)	1.00 (L)	-	1.33	ต่ำ
5	หาดทรายรี	NT	NT	เทศบาลตำบลหาดทรายรี	D (1.33)	2.83 (H)	2.60 (H)	1.00 (L)	-	2.27	ปานกลาง
6	เกาะลัวะ	ET	ET	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร	SPM (2.65)	2.57 (H)	2.00 (M)	1.50 (L)	1.50 (L)	2.06	ปานกลาง
7	เกาะแรดและหลักแรด	ET	ET	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร	SPM (2.65)	2.86 (H)	2.20 (M)	1.50 (L)	1.50 (L)	2.22	ปานกลาง
8	เกาะมาตรา	ET	ET	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร	SPM (2.83)	2.57 (H)	2.20 (M)	1.50 (L)	1.50 (L)	2.11	ปานกลาง
9	เส้นทางศึกษาธรรมชาติ (ศูนย์ศึกษาธรรมชาติฯ)	NT	NT	ศูนย์ศึกษาธรรมชาติอุทยานแห่งชาติทางทะเลจังหวัดชุมพร	SPM (3.04)	2.67 (H)	2.00 (M)	1.75 (M)	-	2.20	ปานกลาง
10	เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	NT	ET	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะ	SD (2.08)	2.83	2.80	2.25	-	2.67	สูง

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว ตามสถานภาพปัจจุบัน	ศักยภาพ ในอนาคต	ผู้รับผิดชอบ	ROS	สถานภาพแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน					
						ทรัพยากร	สิ่งอำนวยความสะดวก	ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วม ของชุมชน	คะแนน รวม	ระดับ ศักยภาพ
	(อช.หมู่เกาะชุมพร)			ชุมพร		(H)	(H)	(M)			
11	แหล่งเรียนรู้ศูนย์เพลิน	NT	NT	ชุมพรคานารีรีสอร์ท และศูนย์กีฬาทางน้ำ	D (1.17)	2.67 (H)	3.00 (H)	2.75 (H)	-	2.80	สูง
12	บ้านในไร่ (homestay) และเส้นทาง ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน	NT	ET	ชุมชนบ้านในไร่ และ สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 12 อ่าวทุ่งคา-สวี	SD (2.25)	2.67 (H)	2.60 (H)	1.50 (L)	-	2.33	ปานกลาง
13	หาดทรายรีสวี	NT	NT	อบต.ท่าหิน	SD (2.00)	2.00 (M)	1.00 (L)	1.25 (L)	-	1.47	ต่ำ
14	บ้านท้องตมใหญ่	ET	ET	ชุมชนบ้านท้องตมใหญ่	SD (2.08)	2.29 (M)	2.20 (M)	1.25 (L)	2.00 (M)	2.00	ปานกลาง
15	อ่าวหลักคำ	NT	NT	-	SPNM (3.42)	2.00 (M)	1.00 (L)	1.00 (L)	-	1.40	ต่ำ
16	อ่าวหลักแพะ	NT	ET	หน่วยพิทักษ์อช.มพ.1 (หลักแพะ)	SD (2.42)	2.33 (M)	1.80 (M)	1.25 (L)	-	1.87	ปานกลาง
17	หาดอรุโณทัย	NT	NT	เทศบาลปากน้ำตะโก	D (1.08)	2.33 (M)	2.20 (M)	1.25 (L)	-	2.00	ปานกลาง
18	แหลมรีว	NT	NT	-	SPM (2.83)	2.00 (M)	1.20 (L)	1.00 (L)	-	1.47	ต่ำ
19	อ่าวทองไข	NT	NT	-	SD (2.25)	2.33 (M)	1.00 (L)	1.00 (L)	-	1.53	ต่ำ
20	อ่าวมะขาม	NT	NT	-	SD (2.50)	1.83 (M)	1.20 (L)	1.00 (L)	-	1.40	ต่ำ

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว ตามสถานภาพปัจจุบัน	ศักยภาพ ในอนาคต	ผู้รับผิดชอบ	ROS	สถานภาพแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน					
						ทรัพยากร	สิ่งอำนวยความสะดวก	ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วม ของชุมชน	คะแนน รวม	ระดับ ศักยภาพ
21	อ่าวทุ่งขวัญทอง	NT	ET	ชุมชนบ้านท้องตมเล็ก	SD (2.50)	2.83 (H)	2.00 (M)	1.50 (L)	-	2.20	ปานกลาง
22	อ่าวท้องครก	NT	NT	-	SD (2.00)	2.17 (M)	1.00 (L)	1.00 (L)	-	1.47	ต่ำ
23	อ่าวท้องทราย	NT	NT	-	SD (2.08)	1.83 (M)	1.40 (L)	1.00 (L)	-	1.47	ต่ำ
24	เกาะพิทักษ์	ET	ET	ชุมชนเกาะพิทักษ์	SD (1.92)	2.86 (H)	3.00 (H)	2.25 (M)	3.00 (H)	2.78	สูง
25	เกาะคราม	ET	ET	ชุมชนเกาะพิทักษ์/อช. หมู่เกาะชุมพร	SPNM (4.00)	2.86 (H)	1.60 (H)	1.75 (M)	2.00 (M)	2.17	ปานกลาง
26	หาดบางน้ำจืด	NT	NT	-	SD (1.83)	2.00 (M)	1.80 (M)	1.00 (L)	-	1.67	ปานกลาง
27	หาดปากน้ำหลังสวน	NT	NT	เทศบาลปากน้ำหลังสวน	D (1.25)	2.00 (M)	2.20 (M)	1.50 (L)	-	1.93	ปานกลาง
28	หาดบางมัน	NT	NT	-	SD (1.83)	1.33 (L)	1.00 (L)	1.00 (L)	-	1.13	ต่ำ
29	หาดกลางอ่าว	NT	NT	-	SD (2.00)	1.67 (M)	1.00 (L)	1.00 (L)	-	1.27	ต่ำ
30	หาดคอเขา	NT	NT	-	SD (1.92)	2.00 (M)	1.60 (L)	1.00 (L)	-	1.60	ต่ำ
31	หาดตะวันฉาย	NT	NT	-	SPM (2.83)	1.67 (M)	1.00 (L)	1.00 (L)	-	1.27	ต่ำ
32	หาดบ้านแหลมสันติ/	NT	ET	ชุมชนบ้านแหลมสันติ/	SD (1.50)	2.50	1.40	1.25	-	1.80	ปานกลาง

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ประเภทแหล่งท่องเที่ยว ตามสถานภาพปัจจุบัน	ศักยภาพ ในอนาคต	ผู้รับผิดชอบ	ROS	สถานภาพแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน					
						ทรัพยากร	สิ่งอำนวยความสะดวก	ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม	การมีส่วนร่วม ของชุมชน	คะแนน รวม	ระดับ ศักยภาพ
	หาดแม่โจ้			ม.แม่โจ้-ชุมพร		(H)	(L)	(L)			
33	บ่อน้ำร้อนถ้ำเขาพลู	NT	NT	อบต.สวนแดง	D (1.46)	2.00 (M)	2.00 (M)	1.50 (L)	-	1.87	ปานกลาง
34	ศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตภูมิวัฒนธรรมชาติ (สวนลุงนิล)	NT	ET	สวนลุงนิล	SD (1.83)	2.33 (M)	2.80 (H)	2.50 (H)	-	2.53	สูง
35	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (บ้าน ก้านันเควีค)	NT	ET	บ้านก้านันเควีค	SD (1.83)	2.67 (H)	2.80 (H)	2.25 (M)	-	2.60	สูง
36	ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ ชุมชนคนอยู่กับป่า	ET	ET	หน่วยจัดการต้นน้ำพะ โต๊ะ	SD (2.17)	2.71 (H)	2.80 (H)	2.75 (H)	2.50 (H)	2.72	สูง
37	น้ำตกเหนือผา	AT	AT	อุทยานแห่งชาติ น้ำตกหงาว	SPNM (4.19)	2.17 (M)	1.20 (L)	1.00 (L)	-	1.47	ต่ำ
38	น้ำตกเหวไหลม	NT	NT	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ควนแม่ยายหม่อน	SD (2.44)	2.50 (H)	1.20 (L)	1.00 (L)	-	1.67	ปานกลาง
39	หมู่บ้านคลองเรือ	ET	ET	ชุมชนบ้านคลองเรือ	SPM (2.83)	2.86 (H)	3.00 (H)	2.25 (M)	3.00 (H)	2.78	สูง
40	หมู่บ้านหลวงตาง	ET	ET	ชุมชนบ้านหลวงตาง	SPM (2.75)	2.29 (H)	1.80 (M)	1.50 (L)	2.00 (M)	1.94	ปานกลาง
41	เกาะรางบรรทัด	NT	ET	อช.หมู่เกาะชุมพร / เทศบาลตำบลทุ่งตะโก	SPM (2.75)	2.67 (H)	1.40 (L)	1.00 (L)	-	1.80	ปานกลาง
42	บ้านปากคลอง (อ่าวทุ่งมหา)	ET	ET	ชุมชนบ้านปากคลอง	SD (2.00)	3.00 (H)	2.20 (M)	1.75 (M)	2.50 (H)	2.44	สูง

หมายเหตุ :

L = Low Potential (1.00 – 1.66)

M = Moderate Potential (1.67 – 2.33)

H = High Potential (2.34 – 3.00)

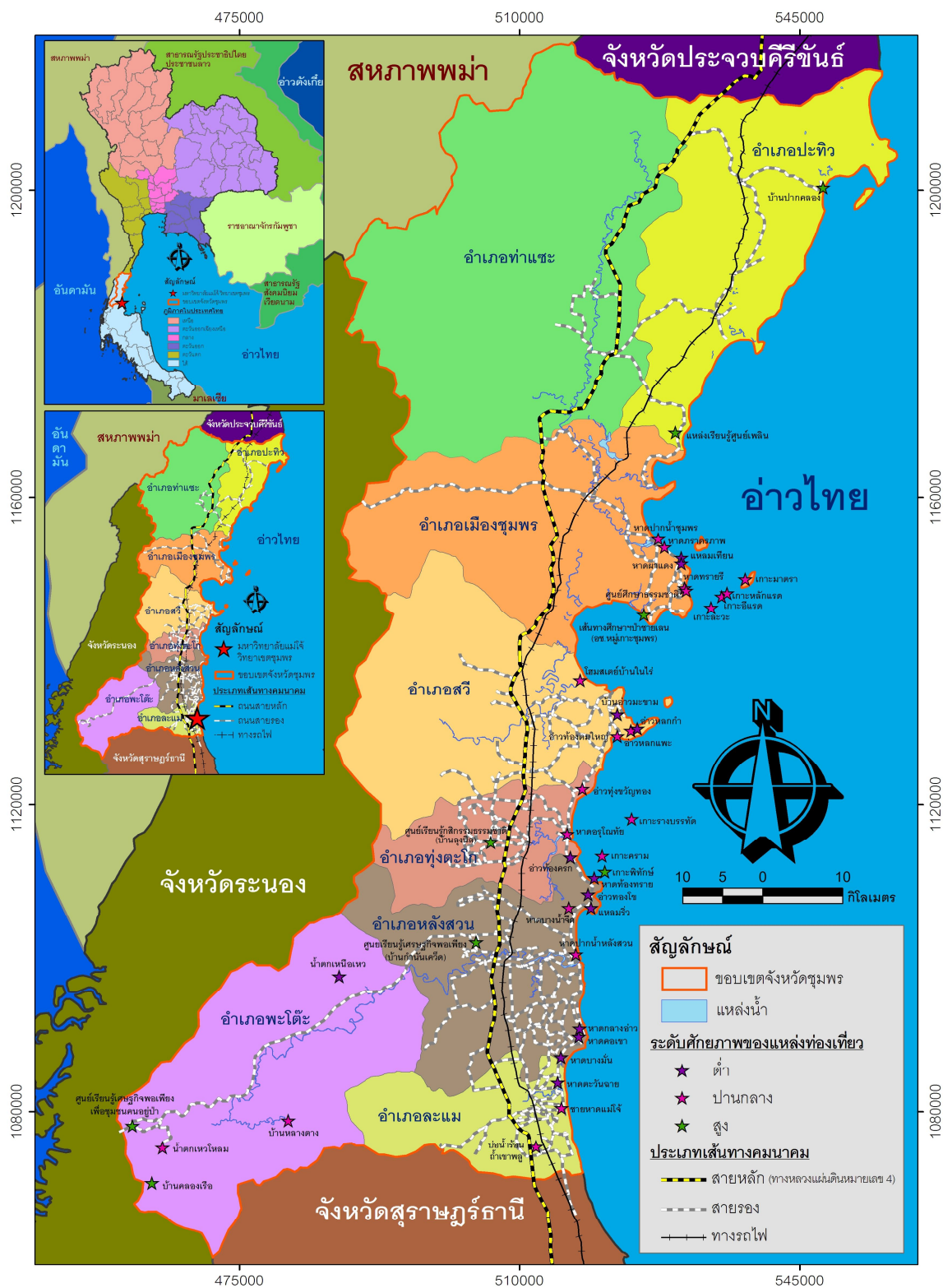
D = แหล่งท่องเที่ยวประเภทพัฒนามาก (Developed) (1.00 – 1.8)

SD = แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งพัฒนา (Semi-Developed) (1.81 – 2.60)

SPM = แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งชนบทใช้ยานยนต์ (Semi-Primitive Motorized) (2.61 – 3.410)

SPNM = แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งชนบทไม่ใช้ยานยนต์ (Semi-Primitive Non-Motorized) (3.41 – 4.20)

P = แหล่งท่องเที่ยวประเภทชนบทดั้งเดิม (Primitive) (4.21 – 5.00)

ภาพที่ 4.2 การกระจายของแหล่งท่องเที่ยวและระดับศักยภาพ

4.1.1.2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัดชุมพร

การพิจารณาแหล่งท่องเที่ยวที่ทำการสำรวจ และประเมินศักยภาพในงานวิจัยครั้งนี้ จะต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันหมายถึง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีการให้ความรู้ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึก ให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน โดยพิจารณาภายใต้ องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ (nature-based tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ (ecosystem) ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยว นั้น

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ (sustainable managed tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน โดยมีความรับผิดชอบ ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม หากมีผลกระทบบ้างก็ให้น้อยที่สุด โดยมีการจัดการที่ครอบคลุม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

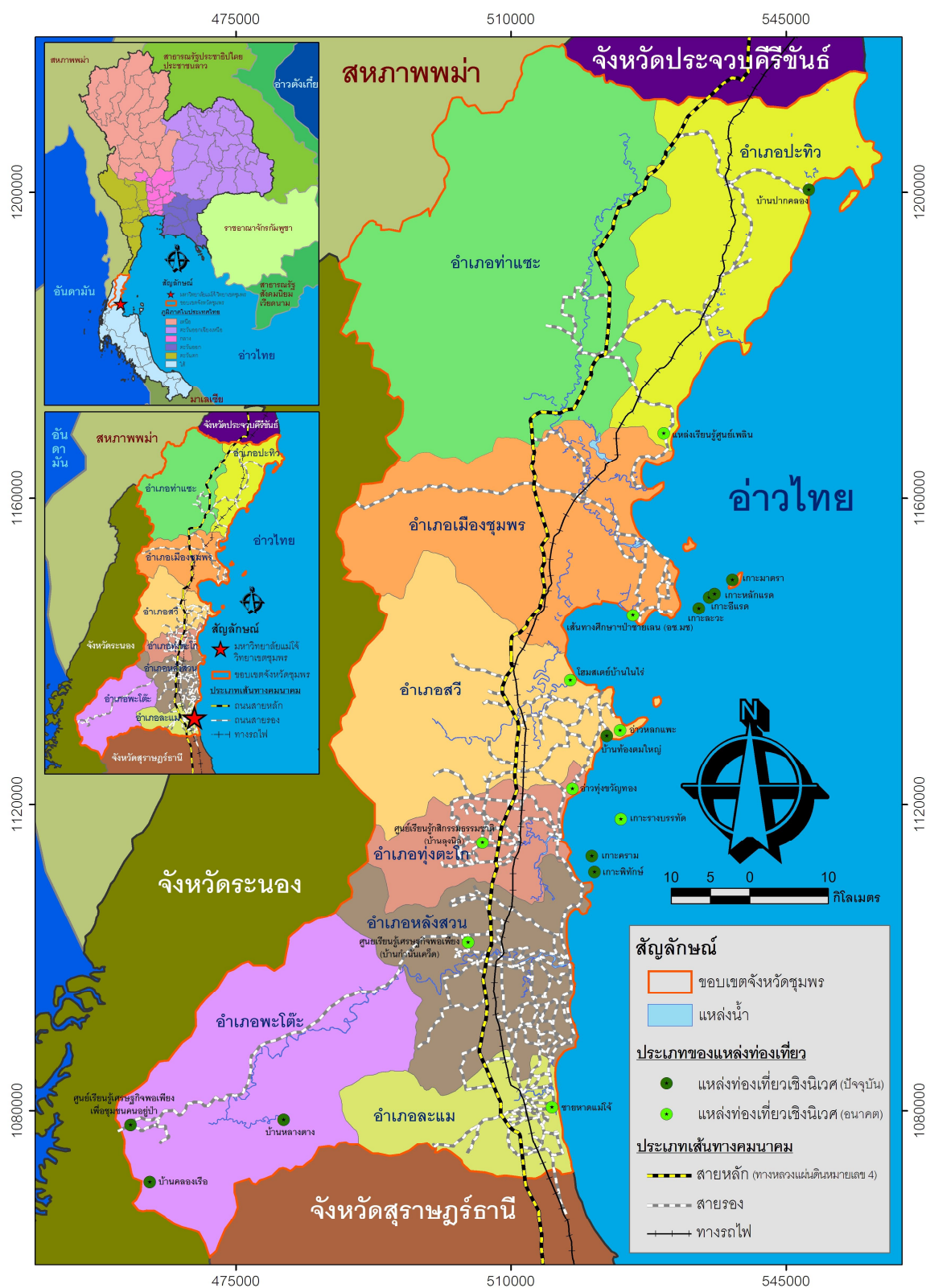
3. องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา (environmental education-based tourism) เป็นการท่องเที่ยว ที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยมีการศึกษาเรียนรู้ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจในการสร้างความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (community participation-based tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่น ในแหล่งท่องเที่ยว มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งหมายถึง การกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนกลับมาบำรุงรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วยแล้ว ในที่สุดชุมชนท้องถิ่นจะมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

ดังนั้นจากผลการสำรวจและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติภายใน จังหวัดชุมพร หากพิจารณาตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ปรากฏแหล่งท่องเที่ยวที่มีสถานภาพปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 10 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอ

เมืองจำนวน 3 แห่ง คือ เกาะละวะ เกาะแรดและหลักแรด และเกาะมาตรา (อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร) อำเภอปะทิว 1 แห่ง คือ หมู่บ้านปากคลอง อำเภอสวี 1 แห่ง คือ บ้านท้องตมใหญ่ อำเภอพะโต๊ะ 3 แห่ง คือ หมู่บ้านคลองเรือ หมู่บ้านกลางตาง และศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชุมชนคนอยู่กับป่า และตั้งอยู่ในเขตอำเภอหลังสวน 2 แห่ง คือ เกาะพิทักษ์ และเกาะคราม (ดังภาพที่ 4.3) ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีระดับศักยภาพสูงสุด คือ เกาะพิทักษ์และบ้านคลองเรือ มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.78 รองลงมาคือ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อชุมชนคนอยู่กับป่า มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.72 และ บ้านปากคลองและบ้านท้องตมใหญ่ มีค่าคะแนนเท่ากับ 2.44 ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังปรากฏแหล่งท่องเที่ยวที่ทำการสำรวจอีกจำนวน 9 แห่ง ซึ่งปัจจุบันมีสถานภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติทั่วไป แต่ในอนาคตคณะผู้วิจัยเห็นว่ามีความศักยภาพและเอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ดังภาพที่ 4.3) โดยคณะผู้วิจัยพิจารณาตามองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ 1) ด้านพื้นที่ 2) ด้านการจัดการอย่างยั่งยืน 3) ด้านกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษา และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้ศูนย์เพลิน (ชุมพรคาบาน่า รีสอร์ท) มีศักยภาพระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.80 , เส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน (อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร) มีศักยภาพระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.67 , ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (บ้านก้านันเคว็ด) มีศักยภาพระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.60 , ศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตภูมิปัญญา (บ้านลุงนิล) มีศักยภาพระดับสูง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.53 , บ้านไนไร่ (home stay) มีศักยภาพระดับปานกลาง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.33 , อ่าวทุ่งขวัญทอง มีศักยภาพระดับปานกลาง ค่าคะแนนเท่ากับ 2.20 , อ่าวหลักแพะ มีศักยภาพระดับปานกลาง ค่าคะแนนเท่ากับ 1.87 , เกาะรางบรรทัด มีศักยภาพระดับปานกลาง ค่าคะแนนเท่ากับ 1.80 และชายหาดบ้านแหลมสันติ (หาดแม่โจ้) มีศักยภาพระดับปานกลาง ค่าคะแนนเท่ากับ 1.80 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอนาคต

ตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชุมพร ตามลำดับศักยภาพ

1. เกาะพิทักษ์	
ที่ตั้ง	หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน
หน่วยงาน รับผิดชอบ	ชุมชนเกาะพิทักษ์
การเดินทาง	เดินทางตามเส้นทาง ทางหลวงหมายเลข 41 ถึงสี่แยก อำเภอหลังสวน เลี้ยวเข้า อำเภอหลังสวน ผ่านตลาด ลอดใต้ทางรถไฟ และเดินทางตาม ถนนหลังสวน-ปากน้ำ อีก ประมาณ 10 กม. ถึงปากน้ำหลังสวน จากนั้นเลี้ยวซ้ายเลียบชายทะเล ถึงหมู่ที่ 14 ตำบลบาง น้ำจืด ถึงท่าเรือเกาะพิทักษ์ จากนั้นนั่งเรือข้ามไปเกาะพิทักษ์ ระยะทาง 1,200 เมตร ใช้เวลา ในการเดินทางประมาณ 15 นาที
ประเภท ROS	แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งพัฒนา SD (ค่าคะแนน 1.92)
ประเภทกิจกรรม ท่องเที่ยวและ รูปแบบการใช้ ประโยชน์	- ประเภท เกาะ ชายหาด และชุมชน/วัฒนธรรม - กิจกรรมหลัก พักแรมด้วยบ้านพักแบบโฮมสเตย์ พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ เล่น น้ำทะเล ถ่ายภาพ และศึกษาวิถีชีวิตชุมชน - การใช้ประโยชน์ ช่วงเวลากลางวัน (day use) และพักค้าง (over night)
ลักษณะทั่วไป ของพื้นที่	เกาะพิทักษ์มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวระดับสูงนั้น เป็นเพราะทรัพยากร ท่องเที่ยวมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะลักษณะทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นเกาะ ใกล้ชายฝั่งระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร ทำให้การเดินทางค่อนข้างสะดวก บนเกาะยัง สามารถประกอบกิจกรรมนันทนาการ/การท่องเที่ยวได้หลากหลาย เช่น กิจกรรมดำน้ำตื้น ตกหมึก พายเรือคายัค เดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรม ดูนก พักผ่อนและเล่นน้ำบริเวณ ชายหาด บนเกาะยังมีทางเดินถนนตัวหนอนรอบเกาะ นักท่องเที่ยวสามารถชมวิถีชีวิต ชาวประมง ชมกรรมวิธีการเผาหอยนางรม และชมวิวรอบเกาะได้ในเวลาเพียงไม่กี่ชั่วโมง โดย ด้านทิศตะวันตกเป็นที่ตั้งของชุมชนจรดไปถึงทิศใต้ เนื่องจากภูเขาด้านตะวันออกช่วยบัง ลมพายุได้ดี หากอยากเล่นน้ำชายหาด ทางด้านทิศตะวันออกเป็นหาดที่มีบรรยากาศเงียบ สงบ เหมาะแก่การพักผ่อน มีความยาวประมาณ 450 เมตร ด้านทิศเหนือของเกาะมีจุดชมวิว สูงประมาณ 200 เมตร มีศาลาให้พักผ่อนสามารถมองเห็นได้ไกลถึงเกาะเต่า เกาะสมุย และเกาะพะงันของสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ ชุมชน เกาะพิทักษ์ ยังได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่อนุรักษ์สภาพแวดล้อมทาง ทะเล ในอดีตชุมชนแห่งนี้ยังเคยได้รับรางวัลเกาะปลอดภัยจากยาเสพติดมาแล้ว ซึ่งปัจจุบัน ชุมชนบ้าน เกาะพิทักษ์ ยังเป็นศูนย์อนุรักษ์หอยมือเสือ และปะการังสวยงามรอบเกาะ รวมถึงเกาะใกล้เคียงอย่าง" เกาะคราม "ซึ่งตั้งอยู่ห่างจาก เกาะพิทักษ์ ประมาณ 1 กิโลเมตร บริเวณรอบเกาะครามมีปะการังเขากวาง ปะการังสมอง หอยมือเสือ และปลา ทะเลสวยงามให้นักท่องเที่ยวได้ไปชื่นชมกัน
สถานภาพแหล่ง ท่องเที่ยวใน	ผลการประเมินศักยภาพพื้นที่โดยรวมอยู่ในระดับสูง (2.78) โดยปัจจัยด้านการ จัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าคะแนน

ปัจจุบัน	สูงสุด (3.00) เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกโดยส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวปักษ์ใต้ และวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้าน ได้เป็นอย่างดี โดยที่เกาะพิทักษ์มีการจัดการแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเน้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ และกินผลกำไรส่วนหนึ่งจากการท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของเกาะ และปัจจัยด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีค่าคะแนนต่ำสุด (2.25) อาจเนื่องมาจากข้อจำกัดของพื้นที่ของเกาะพิทักษ์ที่เป็นเกาะขนาดเล็กทำให้ การแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ระหว่างกิจกรรมชุมชนและกิจกรรมของนักท่องเที่ยวอาจมีความขัดแย้งกันบ้าง และจากการที่ทิศทางการขึ้น-ลงและการไหลเวียนของน้ำ ทำให้เกาะพิทักษ์เป็นเกาะที่รับขยะจากชายฝั่งส่งผลให้พบเห็นขยะอยู่ทั่วไป ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวทั่วไปอาจดูไม่สะอาดตา
ประเภทของนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวหลัก นักท่องเที่ยวชาวไทยจากต่างจังหวัด นักท่องเที่ยวยุโรป นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
	

2. หมู่บ้านคลองเรือ	
ที่ตั้ง	หมู่ที่ 9 ตำบลปากทรง อำเภอพะโต๊ะ
หน่วยงานรับผิดชอบ	ชุมชนบ้านคลองเรือ
การเดินทาง	จากแยกปฐมพร ทางหลวงหมายเลข 41 จนถึงประมาณหลัก กม.ที่ 63 (1 กิโลเมตรก่อนถึงอำเภอหลังสวน หรือแยกวังตะกอก) เลี้ยวขวาเข้าอำเภอพะโต๊ะตามทางหลวงหมายเลข 4006 ผ่านอำเภอพะโต๊ะ จากนั้นเลี้ยวซ้ายบริเวณหลัก กม.ที่ 14 ตรงตามป้ายบอกทางประมาณ 14 กม. ถึงหมู่บ้านคลองเรือ (ควรใช้รถกระบะเพราะเส้นทางเป็นถนนลูกรังและค่อนข้างลาดชัน)
ประเภท ROS	แหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมการใช้ยานยนต์ SPM (ค่าคะแนน 2.83)
ประเภทกิจกรรมท่องเที่ยวและรูปแบบการใช้ประโยชน์	- ประเภท เส้นทางเดินป่า ภูเขา และชุมชน/วัฒนธรรม - กิจกรรมหลัก พักแรมด้วยบ้านพักแบบโฮมสเตย์ พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ศึกษาวิถีชีวิต และถ่ายภาพ - การใช้ประโยชน์ ช่วงเวลากลางวัน (day use) และพักค้าง (over night)

ลักษณะทั่วไป ของพื้นที่	บ้านคลองเรือเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตป่าต้นน้ำ มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ไฟฟ้าและโทรศัพท์ยังเข้าไม่ถึง ใช้น้ำประปาภูเขา แต่เดิมได้มีการบุกรุกป่าเพื่อทำเป็นที่ทำกินในปี 2518 หากแต่ด้วยความร่วมมือของชุมชนและความเข้าใจของเจ้าหน้าที่หน่วยจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ ทำให้ชาวบ้านหันมาช่วยกันอนุรักษ์ป่า และมีป่าดิบชื้นที่สมบูรณ์ล้อมรอบหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีพื้นที่เกษตรกรรมแบบผสมผสาน ทำให้ชุมชนมีพืชผัก และผลไม้หลากหลายชนิด ประกอบกับสภาพอากาศภายในหมู่บ้านเย็นสบาย และมีทัศนียภาพที่งดงามตลอดทั้งปี ส่งผลให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มกันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหนึ่งในการถ่ายทอดแนวคิดด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมสวนผลไม้ ไร่องานแปรรูปผลไม้ และดูนก เป็นต้น
สถานภาพแหล่ง ท่องเที่ยวใน ปัจจุบัน	ผลการประเมินศักยภาพพื้นที่โดยรวมอยู่ในระดับสูง (2.78) โดยปัจจัยด้านการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าคะแนนสูงสุด (3.00) เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกโดยส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวปักษ์ใต้ และวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม ได้เป็นอย่างดี โดยที่ชุมชนบ้านคลองเรือมีการจัดการแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยดำเนินการภายใต้ “กลุ่มท่องเที่ยวบ้านคลองเรือ” มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้เสริม สร้างความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างคนเมืองและคนชนบท และปัจจัยด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีค่าคะแนนต่ำสุด (2.25) อาจเนื่องมาจากการแบ่งเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ระหว่างกิจกรรมชุมชนและกิจกรรมของนักท่องเที่ยวอาจมีความขัดแย้งกันบ้าง และจากการที่เป็นที่ตั้งของชุมชนจึงอาจพบเห็นขยะบ้างทำให้นักท่องเที่ยวอาจดูไม่สะอาดตา
ประเภทของ นักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวหลัก นักท่องเที่ยวชาวไทยจากต่างจังหวัด นักท่องเที่ยวรอง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
	

3. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชุมชนคนอยู่กับป่า	
ที่ตั้ง	หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ อำเภอบึงสามพัน
หน่วยงานรับผิดชอบ	หน่วยอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำพะโต๊ะ
การเดินทาง	จากแยกปทุมพร ทางหลวงหมายเลข 41 จนถึงประมาณหลัก กม.ที่ 63 (1 กิโลเมตรก่อนถึงอำเภอลำสนธิ หรือแยกวังตะกอก) เลี้ยวขวาเข้าอำเภอบึงสามพันตามทางหลวงหมายเลข 4006 (ถนนราชกรุ - ลำสนธิ) ผ่านอำเภอบึงสามพัน ตั้งอยู่ติดทางหลวง แยกซ้ายมือเข้าไปประมาณ 100 เมตร ถึงทางเข้าเส้นทางเดินเท้า
ประเภท ROS	แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งพัฒนา SD (ค่าคะแนน 2.17)
ประเภทกิจกรรมท่องเที่ยวและรูปแบบการใช้ประโยชน์	- ประเภท เส้นทางศึกษาธรรมชาติภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงฯ - กิจกรรมหลัก เดินเท้าศึกษาธรรมชาติ และศูนย์การเรียนรู้ฯ พักแรมด้วยเต็นท์ และบ้านพัก พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ และถ่ายภาพ - การใช้ประโยชน์ ช่วงเวลากลางวัน (day use) และพักค้าง (over night)
ลักษณะทั่วไปของพื้นที่	เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และเรียนรู้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อชุมชนคนอยู่กับป่า โดยเดินตามเส้นทางที่กำหนด ผ่านฐานการเรียนรู้ต่างๆ จำนวน 23 ฐาน เช่น จุดเริ่มต้นชีวิตผลิตจุลินทรีย์ บ้านนี้คนเอาถ่าน (เตาอิฐเผา) บ้านนี้มีน้ำยา บ้านสมุนไพร การใช้หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ อาคารผลิตพลังงานจากน้ำและโรงสีข้าว ธนาคารต้นไม้ พอเพียง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นต้น ระยะทางประมาณ 1.5 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นวงรอบ โดยฐานต่างๆ มีลักษณะเป็นโมเดลที่มีชีวิต คือ สามารถจับต้องและเห็นเป็นรูปธรรม การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวเน้นให้ชุมชนโดยรอบเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชนในชุมชนผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ เช่น การใช้เจ้าหน้าที่สื่อความหมาย การผลิตสื่อแผ่นพับให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมเองได้ เป็นต้น
สถานภาพแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ผลการประเมินศักยภาพพื้นที่โดยรวมอยู่ในระดับสูง (2.72) โดยปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ความสะอาดและบริการ มีค่าคะแนนสูงสุด (2.80) เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวก โดยส่วนใหญ่มีการสร้างและออกแบบที่เน้นการใช้วัสดุภายในท้องถิ่น และความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งมีระบบการสื่อความหมายที่หลากหลาย ทั้งใช้คนและไม่ใช้คน โดยการผลิตสื่อต่างๆ เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักท่องเที่ยว และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าคะแนนต่ำสุด (2.50) อาจเนื่องมาจากเป็นหน่วยงานราชการจึงไม่สามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่
ประเภทของนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวหลัก นักท่องเที่ยวชาวไทยจากจังหวัดชุมพร และต่างจังหวัด นักท่องเที่ยวรอง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

4. บ้านปากคลองโฮมสเตย์ (อ่าวทุ่งมหา)	
ที่ตั้ง	บ้านปากคลอง ตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว
หน่วยงาน รับผิดชอบ	ชุมชนบ้านปากคลอง
การเดินทาง	เดินทางตามเส้นทางถนนเพชรเกษม (41) เมื่อมาถึงสามแยกเขาหินเปิด แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 3253 จากนั้นก็จะถึงสถานีรถไฟมาบอำมฤต ตรงไปประมาณ 300 เมตร จากนั้นให้เลี้ยวซ้ายข้ามทางรถไฟ แล้วตรงไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3253 จะมาบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3411 แล้วเดินทางต่อไปจนถึงบ้านปากคลอง
ประเภท ROS	แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งพัฒนา SD (ค่าคะแนน 2.00)
ประเภทกิจกรรม ท่องเที่ยวและ รูปแบบการใช้ ประโยชน์	- ประเภท เกษะ ชายหาด และชุมชน/วัฒนธรรม - กิจกรรมหลัก พักแรมด้วยบ้านพักแบบโฮมสเตย์ พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ เล่นน้ำทะเล เดินป่าศึกษาธรรมชาติ ถ่ายภาพ และศึกษาวิถีชีวิตชุมชน - การใช้ประโยชน์ ช่วงเวลากลางวัน (day use) และพักค้าง (over night)
ลักษณะทั่วไป ของพื้นที่	หมู่บ้านปากคลองมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนประมงชายฝั่ง นอกจากนี้เป็นพื้นที่ใกล้กับเกาะเวียง ซึ่งบนเกาะยังสามารถประกอบกิจกรรม การท่องเที่ยวได้หลากหลาย เช่น กิจกรรมดำน้ำตื้น ตกหมึก พายเรือคายัค เดินป่าศึกษาธรรมชาติ พักผ่อนและเล่นน้ำบริเวณชายหาด ดูนก โดยเฉพาะมีรายงานการพบนกเงือก และพืชพรรณต่างๆ ที่หลากหลาย นอกจากนี้ชุมชนบ้านปากคลองยังได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่อนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางทะเล โดยร่วมกันดำเนินการด้านท่องเที่ยวภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน
สถานภาพแหล่ง ท่องเที่ยวใน ปัจจุบัน	ผลการประเมินศักยภาพพื้นที่โดยรวมอยู่ในระดับสูง (2.44) โดยปัจจัยด้านทรัพยากรมีค่าคะแนนสูงสุด (3.00) เนื่องจากบริเวณดังกล่าวตั้งอยู่บริเวณอ่าว และปากน้ำ เป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำ และมีป่าที่อุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะป่าชายเลน และหมู่บ้านตั้งอยู่ใกล้กับเกาะเวียงซึ่งเป็นเกาะที่มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งป่าไม้ และสัตว์ป่า ส่วนปัจจัยด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีค่าคะแนนต่ำสุด (1.75) อาจเนื่องมาจากชุมชนบ้านปากคลองเป็นชุมชนที่เพิ่งเริ่มดำเนินการด้านการจัดการการท่องเที่ยวจึงยังไม่

	สามารถจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับบริเวณดังกล่าวมีลักษณะเป็นปากน้ำ จึงสามารถพบเห็นขยะและสิ่งปฏิกูลได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะกิจกรรมทางทะเล
ประเภทของนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวหลัก นักท่องเที่ยวชาวไทยจากต่างจังหวัด นักท่องเที่ยวยุโรป นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
	

5. บ้านท้องตมใหญ่	
ที่ตั้ง	หมู่ 1 ตำบลด่านสวี อำเภอสวี
หน่วยงานรับผิดชอบ	ชุมชนบ้านท้องตมใหญ่
การเดินทาง	เดินทางโดยใช้เส้นทางทางหลวงหมายเลข 41 ถึงสามแยกอำเภอสวี ถึงกิโลเมตรที่ 35 แล้วเลี้ยวซ้ายเข้า ทางหลวง 4003 เดินทางต่อไปตามทางหลวง 4003 ประมาณ 14 ก.ม. ถึงสามแยกให้เลี้ยวขวาเข้าหมู่บ้านท้องตมใหญ่ ตามทางหลวง 4011 อีก 6 ก.ม. ถึงหมู่บ้านท้องตมใหญ่
ประเภท ROS	แหล่งท่องเที่ยวประเภทกึ่งพัฒนา SD (ค่าคะแนน 2.08)
ประเภทกิจกรรมท่องเที่ยวและรูปแบบการใช้ประโยชน์	- ประเภท เกษะ ชายหาด และชุมชน/วัฒนธรรม - กิจกรรมหลัก พักแรมด้วยบ้านพักแบบโฮมสเตย์ พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ เล่นน้ำทะเล ถ่ายภาพ และศึกษาวิถีชีวิตชุมชน - การใช้ประโยชน์ ช่วงเวลากลางวัน (day use) และพักค้าง (over night)
ลักษณะทั่วไปของพื้นที่	เป็นหมู่บ้านชายฝั่งทะเล ที่ตั้งอยู่ริมทะเลฝั่งตะวันออก (อ่าวไทย) ชาวบ้านส่วนใหญ่ปลูกบ้านยื่นลงไปบนทะเลตามเชิงเขา ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงไม่มีที่ดิน ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่ ลักษณะทางทะเลและชายฝั่งตอนในของหมู่บ้าน เป็นอ่าวโค้งเป็นรูปเกือกม้า มีความกว้างประมาณ 2 กิโลเมตร ด้านในเป็นป่าชายเลนที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีระบบนิเวศน์ป่าชายเลนที่น่าศึกษา ส่วนลักษณะทางทะเลและชายฝั่งตอนนอกมีลักษณะเป็นโขดหินเรียงรายตามไหล่เขา มีหาดทรายในระยะ 2-3 ก.ม. ประมาณ 4-5 หาด เป็นชายหาดที่เงียบสงบ ชาวบ้านประกอบอาชีพประมง ส่วนใหญ่เป็นเรือหางยาวซึ่งเป็นการทำประมงพื้นบ้าน หมุนเวียนกันไปตามฤดูกาล เช่น ตกหมึก วางอวนปลา อวนกุ้ง อวนปู ฯลฯ ส่วนกิจกรรมท่องเที่ยวที่สามารถประกอบได้ เช่น ตกหมึก ตกปลา ดำน้ำดูปะการัง ศึกษาระบบ

	นิเวศป่าชายเลนและชายฝั่งทะเล เป็นต้น
สถานภาพแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ผลการประเมินศักยภาพพื้นที่โดยรวมอยู่ในระดับสูง (2.44) โดยปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการมีค่าคะแนนสูงสุด (2.60) เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกโดยส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะขึ้นลงไปบนทะเลตามเชิงเขา มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชาวปักษ์ใต้และวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้าน ได้เป็นอย่างดี ส่วนปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนมีค่าคะแนนต่ำสุด (2.00) อาจเนื่องจากโฮมสเตย์บ้านท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่คนในชุมชนเพิ่งให้ความสนใจและเพิ่งเริ่มดำเนินการเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนมีน้อย
ประเภทของนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวหลัก นักท่องเที่ยวชาวไทยจากต่างจังหวัด นักท่องเที่ยวรอง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
	

6. หินหลักแรด/เกาะแรด	
ที่ตั้ง	ตำหาดทรายรี อำเภอเมือง
หน่วยงานรับผิดชอบ	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร
การเดินทาง	เดินทางตามทางหลวงหมายเลข 4 (เพชรเกษม) ถึงแยกปฐมพรเลี้ยวซ้ายประมาณ 8 กม. ถึงอำเภอเมืองชุมพร จากนั้นใช้เส้นทางหมายเลข 4001 ระหว่างอำเภอเมืองชุมพรกับปากน้ำชุมพร ก่อนถึงปากน้ำชุมพรเลี้ยวขวาวบริเวณทางแยกไปหาดทรายรี จากนั้นเดินทางต่อไปอีกประมาณ 6 กม. เพื่อบรรจบเส้นทางหมายเลข 4098 ซึ่งเป็นถนนเลียบริมทะเล และเป็นที่ตั้งของหาดปากน้ำ หาดการศรภาพ แหลมเทียน หาดผาแดง และหาดทรายรี ส่วนการเดินทางไปเกาะมาตราจะต้องติดต่อผ่านอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร ศูนย์ศึกษาธรรมชาติอุทยานแห่งชาติทางทะเล จังหวัดชุมพร หรือบริษัททัวร์ภายในพื้นที่และในจังหวัดชุมพร ซึ่งจุดเริ่มเดินทางสู่เกาะมาตรา คือ บริเวณหาดทรายรี ซึ่งต้องเดินทางโดยเรือ ระยะทางจากฝั่งประมาณ 6 กม.
ประเภท ROS	แหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมชาติใช้ยานยนต์ SPM (ค่าคะแนน 2.65)
ประเภทกิจกรรมท่องเที่ยวและ	- ประเภท แหล่งดำน้ำดูปะการัง - กิจกรรมหลัก ดำน้ำดูปะการัง

รูปแบบการใช้ประโยชน์	- การใช้ประโยชน์ ช่วงเวลากลางวัน (day use)
ลักษณะทั่วไปของพื้นที่	หินหลักแรดมีลักษณะเป็นกองหินกลางทะเล ห่างจากฝั่งประมาณ 4 กม. ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะอีแรด ระยะทางประมาณ 350 ม. รอบๆหินหลักแรดมีแนวปะการังและดอกไม้ทะเลเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีสิ่งมีชีวิตรูปแบบต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว ซึ่งเหมาะแก่การประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวและศึกษาทั้งการดำน้ำตื้นและดำน้ำลึก เป็นอย่างยิ่ง ส่วนเกาะแรดเนื่องจากรูปร่างของเกาะทางด้านใต้ของทะเลชุมพรละม้ายคล้ายคลึงกับแรด ชาวบ้านจึงเรียกขานเกาะนี้ว่า “เกาะอีแรด” และไม่ไกลจากด้านเหนือของเกาะอีแรดจะเห็นภูเขาหินปูนเล็กใหญ่แตกต่างกันไปจำนวน 3 ก้อน โผล่ขึ้นมาจากผิวน้ำเชื่อกันว่าเป็นหลักที่เอาไว้ผูกแรด ชาวบ้านจึงเรียกภูเขาเหล่านี้ว่า “หินหลักแรด” เกาะอีแรดเป็นเกาะขนาดเล็กกลาง เป็นเกาะหินปูน ไม่มีชายหาดหรือที่ราบสำหรับขึ้นเกาะ บริเวณที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมดำน้ำดูปะการัง คือ หน้าถ้ำแรด หรือหน้าแรด ซึ่งเป็นปะการังน้ำตื้นซึ่งมีความสวยงามและสมบูรณ์มากแห่งหนึ่ง เป็นแนวปะการังชายฝั่งเรียงตัวขนานไปกับชายฝั่งบริเวณหน้าถ้ำแรด ระยะทางประมาณ 150-200 ม.
สถานภาพแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ผลการประเมินศักยภาพพื้นที่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2.22) เหมาะสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) โดยปัจจัยด้านทรัพยากร มีค่าคะแนนสูงสุด (2.86) เนื่องจากบริเวณโดยรอบหินหลักแรดมีแนวปะการัง และดอกไม้ทะเลเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีสิ่งมีชีวิตรูปแบบต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว หากเปลือยควาขนนก และสัตว์พื้นทะเลอีกจำนวนมาก ซึ่งเหมาะแก่การประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวและศึกษาระบบนิเวศทางทะเล ส่วนปัจจัยด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมและด้านการมีส่วนร่วม มีค่าคะแนนต่ำสุด (1.50) เนื่องจากการประกอบกิจกรรมยังขาดการคำนึงถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อม สังเกตจากก่อน-หลัง ประกอบกิจกรรมไม่มีการให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนขณะประกอบกิจกรรม ขณะที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพียงแค่การให้เช่าเหมาเรือซึ่งมีการดำเนินการเป็นกลุ่มเรือประมงกลุ่มเล็กๆ และยังไม่มีการจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ
ประเภทของนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวหลัก นักท่องเที่ยวชาวไทยจากต่างจังหวัด นักท่องเที่ยวรอง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

7. เกาะคราม	
ที่ตั้ง	หมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน
หน่วยงาน รับผิดชอบ	ชุมชนเกาะพิทักษ์ / อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร
การเดินทาง	จากกรุงเทพฯ หรือจังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้เส้นทางทางหลวงหมายเลข 41 ตามแผนที่ ถึงสี่แยก อำเภอหลังสวน เลี้ยวเข้าอำเภอหลังสวน ผ่านตลาด ลอดใต้ทางรถไฟ และเดินทางตาม ถนนหลังสวน-ปากน้ำ อีกประมาณ 10 กม.ถึงปากน้ำหลังสวน จากนั้นเลี้ยวซ้ายเลียบชายทะเล ถึงหมู่ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด ถึงท่าเรือเกาะพิทักษ์ จากนั้นนั่งเรือข้ามไปเกาะพิทักษ์ ระยะทาง 1,200 เมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 15 นาที
ประเภท ROS	แหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมชาติไม่ใช้ยานยนต์ SPNM (ค่าละแ่น 4.00)
ประเภทกิจกรรม ท่องเที่ยวและ รูปแบบการใช้ ประโยชน์	- ประเภท เกาะ ชายหาด และแนวปะการัง - กิจกรรมหลัก ดำน้ำตื้น - การใช้ประโยชน์ ช่วงเวลากลางวัน (day use) และพักค้าง (over night)
ลักษณะทั่วไป ของพื้นที่	เกาะคราม ซึ่งตั้งอยู่ห่างจาก เกาะพิทักษ์ ประมาณ 1 กิโลเมตร บริเวณรอบเกาะครามมีปะการังเขากวาง ปะการังสมอง ปะการังโคม ฟองน้ำ หอยมือเสือ และสัตว์พื้นทะเลจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีปลาทะเลสวยงามให้นักท่องเที่ยวได้ไปชื่นชม ซึ่งปัจจุบันชุมชนเกาะพิทักษ์จะจัดทำเป็นอุทยานหอยมือเสือ เพื่อการศึกษาและนันทนาการ
สถานภาพแหล่ง ท่องเที่ยวใน ปัจจุบัน	ผลการประเมินศักยภาพพื้นที่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2.17) โดยปัจจัยด้านทรัพยากร มีค่าคะแนนสูงสุด (2.86) เนื่องจากบริเวณสำหรับกิจกรรมดำน้ำมีแนวปะการัง และดอกไม้ทะเลเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีสิ่งมีชีวิตรูปแบบต่างๆที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว หากเปลี่ยน ดาวขนนก และสัตว์พื้นทะเล อีกจำนวนมาก ซึ่งเหมาะแก่การประกอบกิจกรรมท่องเที่ยวและศึกษาระบบนิเวศทางทะเล ส่วนปัจจัยด้านการจัดการ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ มีค่าคะแนนต่ำสุด (1.60) เนื่องจากการประกอบกิจกรรมไม่มีการให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนขณะประกอบกิจกรรม และยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมดำน้ำ คือ ทู่นสำหรับผูกเรือ และอุปกรณ์ที่มีคุณภาพ และที่สำคัญการสื่อความหมายธรรมชาติให้กับนักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้
ประเภทของ นักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวหลัก นักท่องเที่ยวชาวไทยจากต่างจังหวัด นักท่องเที่ยวยุโรป นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

8. เกาะมาตรา	
ที่ตั้ง	ตำบลหาดทรายรี อำเภอเมือง จ.ชุมพร
หน่วยงาน รับผิดชอบ	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร
การเดินทาง	เดินทางตามทางหลวงหมายเลข 4 (เพชรเกษม) ถึงแยกปฐมพรเลี้ยวซ้ายประมาณ 8 กม. ถึงอำเภอเมืองชุมพร จากนั้นใช้เส้นทางหมายเลข 4001 ระหว่างอำเภอเมืองชุมพรกับปากน้ำชุมพร ก่อนถึงปากน้ำชุมพรเลี้ยวขวาวริเวณทางแยกไปหาดทรายรี จากนั้นเดินทางต่อไปอีกประมาณ 6 กม. เพื่อบรรจบเส้นทางหมายเลข 4098 ซึ่งเป็นถนนเลียบริมทะเล และเป็นที่ตั้งของหาดปากน้ำ หาดภาครภาพ แหลมเทียน หาดผาแดง และหาดทรายรี ส่วนการเดินทางไปเกาะมาตราจะต้องคิดต่อผ่านอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร ศูนย์ศึกษาธรรมชาติอุทยานแห่งชาติทางทะเล จังหวัดชุมพร หรือบริษัททัวร์ภายในพื้นที่และในจังหวัดชุมพร ซึ่งจุดเริ่มเดินทางสู่เกาะมาตรา คือ บริเวณหาดทรายรี ซึ่งต้องเดินทางโดยเรือ ระยะทางจากฝั่งประมาณ 7 กม.
ประเภท ROS	แหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมชาติใช้ยานยนต์ SPM (ค่าคะแนน 2.83)
ประเภทกิจกรรม ท่องเที่ยวและ รูปแบบการใช้ ประโยชน์	- ประเภท เกาะ ชายหาด และแหล่งดำน้ำดูปะการัง - กิจกรรมหลัก พักแรมด้วยเต็นท์หรือบ้านพัก ดำน้ำดูปะการัง พักผ่อนในบรรยากาศที่สงบ เล่นน้ำทะเล และถ่ายภาพ - การใช้ประโยชน์ ช่วงเวลากลางวัน (day use) และพักค้าง (over night)
ลักษณะทั่วไป ของพื้นที่	เกาะมาตราหรือเกาะดังกวย เป็นเกาะที่มีหาดทราย และหาดหินเลียบชายฝั่ง บนเกาะประกอบด้วย หาดทางตอนกลางฝั่งตะวันตก มีลักษณะเป็นหินและหาดทรายระยะทางประมาณ 50 ม. เป็นที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์อช. หมู่เกาะชุมพร และบ้านพักแบบบังกะโลของชาวบ้าน พร้อมทั้งมีร้านอาหาร/เครื่องดื่ม และห้องอาบน้ำจัดไว้คอยบริการ ส่วนชายหาดอีกฝั่งจะต้องเดินเท้าข้ามเกาะซึ่งค่อนข้างชัน เป็นหาดหินมีความสวยงามตามธรรมชาติ ปรากฏภูมิทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงามทั้งหน้าผาและโขดหินขนาดใหญ่ จุดเด่นของเกาะมาตรา คือ แนวปะการังชายฝั่งที่เรียงตัวอยู่ทางฝั่งตะวันตกของเกาะ บางจุดยังคงความสวยงามและความหลากหลายของระบบนิเวศแนวปะการัง นอกจากนี้บริเวณชายหาดยังมีป้ายสื่อความหมายสำหรับให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่ง

	จัดทำโดยอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร และจุดดำน้ำอีกจุดที่มีความสวยงาม อุดมสมบูรณ์ ด้วยปะการังและสิ่งมีชีวิตหลากหลายชนิด บริเวณท้ายเกาะมาตรา คือ แหล่งดำน้ำทางสิงห์ เป็น แนวปะการังที่มีความยาวประมาณ 150 ม. ตามแนวชายฝั่ง
สถานภาพแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน	ผลการประเมินศักยภาพพื้นที่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2.11) เหมาะสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) โดยปัจจัยด้านทรัพยากร มีค่าคะแนนสูงสุด (2.57) เนื่องจากมีหาดทราย และหาดหินเรียบชายฝั่ง บนเกาะประกอบด้วย หาดทางตอนกลางฝั่งตะวันตก ประกอบกับจุดเด่นของเกาะมาตรา คือ แนวปะการังชายฝั่งที่เรียงตัวอยู่ทางฝั่งตะวันตกของเกาะ บางจุดยังคงความสวยงามและความหลากหลายของระบบนิเวศแนวในแนวปะการัง และปัจจัยด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีค่าคะแนนต่ำสุด (1.50) พื้นที่ยังขาดการคำนึงถึงผลกระทบ เนื่องจากสิ่งอำนวยความสะดวกประเภท ห้องน้ำและห้องสุขา ตั้งอยู่บริเวณริมหาดซึ่งนอกจากจะเป็นทัศนอุจาดแล้ว ของเสียจากนักท่องเที่ยวยังมีโอกาสเกิดผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ
ประเภทของนักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวหลัก นักท่องเที่ยวชาวไทยจากต่างจังหวัด นักท่องเที่ยวรอง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
	

9. เกาะลวะ	
ที่ตั้ง	ตำบลหาดทรายรี อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร
หน่วยงานรับผิดชอบ	อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร
การเดินทาง	เดินทางตามทางหลวงหมายเลข 4 (เพชรเกษม) ถึงแยกปฐมพรเลี้ยวซ้ายประมาณ 8 กม. ถึงอำเภอเมืองชุมพร จากนั้นใช้เส้นทางหมายเลข 4001 ระหว่างอำเภอเมืองชุมพรกับปากน้ำชุมพร ก่อนถึงปากน้ำชุมพรเลี้ยวขวาบริเวณทางแยกไปหาดทรายรี จากนั้นเดินทางต่อไปอีกประมาณ 6 กม. เพื่อบรรจบเส้นทางหมายเลข 4098 ซึ่งเป็นถนนเลียบริมทะเล และเป็นที่ตั้งของหาดปากน้ำ หาดการศรภาพ แหลมเทียน หาดผาแดง และหาดทรายรี ส่วนการเดินทางไปเกาะมาตราจะต้องติดต่อผ่านอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะชุมพร ศูนย์ศึกษาธรรมชาติอุทยานแห่งชาติทางทะเล จังหวัดชุมพร หรือบริษัททัวร์ภายในพื้นที่และในจังหวัดชุมพร ซึ่งจุดเริ่มเดินทางสู่เกาะมาตรา คือ บริเวณหาดทรายรี ซึ่งต้องเดินทางโดยเรือ ระยะทางจากฝั่งประมาณ 5 กม.

ประเภท ROS	แหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรมชาติไม่ใช้ยานยนต์ SPN-M (ค่าคะแนน 3.54)
ประเภทกิจกรรม ท่องเที่ยวและ รูปแบบการใช้ ประโยชน์	- ประเภท แหล่งดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น - กิจกรรมหลัก ดำน้ำดูปะการังน้ำตื้น - การใช้ประโยชน์ ช่วงเวลากลางวัน (day use)
ลักษณะทั่วไปของ พื้นที่	เกาะละวะเป็นเกาะขนาดเล็ก ขณะที่ช่วงน้ำลงสามารถมองเห็นหาดทรายขาวขนาดเล็กระยะทางประมาณ 15-20 ม. ส่วนบริเวณหน้าเกาะมีแนวปะการังที่มีความสมบูรณ์และสวยงาม ประกอบด้วยปะการังเขากวาง ปะการังสมอง ปะการังโขด ปะการังผักกาดใบเล็ก – ใหญ่ ฟองน้ำครก หอยมือเสือ และสัตว์พื้นทะเลที่ค่อนข้างหลากหลาย
สถานภาพแหล่ง ท่องเที่ยวใน ปัจจุบัน	ผลการประเมินศักยภาพพื้นที่โดยรวมอยู่ในปานกลาง (2.06) โดยปัจจัยด้านทรัพยากร มีค่าคะแนนสูงสุด (2.57) เนื่องจากเกาะละวะเป็นเกาะขนาดเล็ก ขณะที่ช่วงน้ำลงต่ำสุดสามารถมองเห็นหาดทรายขาว ขนาดเล็กระยะทางประมาณ 15-20 ม. ส่วนบริเวณหน้าเกาะมีแนวปะการังที่มีความสมบูรณ์และสวยงาม และปัจจัยด้านการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีค่าคะแนนต่ำสุด (1.50) เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวไม่มีการกำหนดจุดสำหรับการจอดเรือที่ชัดเจน ทำให้บางเวลามีเรือประมงแวะจอดใกล้แนวปะการังและทิ้งซากปลาขนาดเล็กส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพได้ทะเล
ประเภทของ นักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยวหลัก นักท่องเที่ยวชาวไทยจากต่างจังหวัด นักท่องเที่ยวยุโรป นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
	

10. หมู่บ้านกลางตาง	
ที่ตั้ง	หมู่ที่ 9 ตำบลพะโต๊ะ อำเภอบึงมะลิ
หน่วยงาน รับผิดชอบ	ชุมชนบ้านกลางตาง
การเดินทาง	จากแยกปฐมพร ทางหลวงหมายเลข 41 จนถึงประมาณหลัก กม.ที่ 63 (1 กิโลเมตรก่อนถึงอำเภอลำทะเมนชัย หรือแยกวังตะกอก) เลี้ยวขวาเข้าอำเภอบึงมะลิตามทางหลวงหมายเลข 4006 เข้าสู่ทำการอำเภอบึงมะลิ จากนั้นข้ามสะพานแล้วเลี้ยวซ้ายตามถนน ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร จนถึงหมู่บ้านกลางตาง (ควรใช้รถกระบะเพราะเส้นทางเป็นถนนลูกรังและค่อนข้างลาดชัน)